

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

VARUSMIESTEN SITOUTUMINEN TAISTELUTEHTÄVIIN MAAVOIMIEN VALMIUSYKSIKÖSSÄ

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Markus Tuohimäki

Sotatieteiden maisterikurssi 9
Maasotalinja

Huhtikuu 2020

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 9	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Markus Tuohimäki	
Tutkielman nimi Varusmiesten sitoutuminen taistelutehtäviin Maavoimien valmiusyksikössä	
Oppiaine johon työ liittyy Sotilaspedagogiikka	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2020	Tekstisivuja 62 Liitesivuja 5
TIIVISTELMÄ <p>Tutkielmassa arvioidaan Maavoimien valmiusyksikössä palvelevien varusmiesten sitoutumista heidän ensimmäisiin valmiudellisiin tehtäviinsä. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata varusmiesten tehtäviin sitoutumisen luonnetta, ja selvittää mitkä tekijät mahdollisesti sitouttavat heitä tehtäviinsä. Puolustusvoimien ja suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta varusmiesten tehtäviin sitoutumisella on asevoimien tehokkuuden ja uskottavuuden kannalta suuri merkitys.</p> <p>Tutkimus toteutettiin määrällisenä survey-tutkimuksena yhden Maavoimien joukko-osaston valmiusyksikön ja jalkaväen perusyksikön varusmiehille heidän viimeisen sotaharjoituksen jälkeen ennen reserviin siirtymistä. Kysely toteutettiin kahdelle eri saapumiserälle samanaikaisena. Kyselyyn vastasi 517 varusmiestä. Kyselyssä sitoutumisen mittarina sovellettiin John Meyerin ja Natalie Allenin organisaatioon sitoutumisen kolmen komponentin mallin mittaria, ja sitoutumista selittäviä tekijöitä selvitettiin kirjallisuuskatsauksen perusteella luoduilla oletetuilla selittävillä ulottuvuuksilla. Varusmiehistä muodostettiin sitoutumisprofiilien perusteella kaksi profiilijoukkoa: tunne-normatiivisesti sitoutuneet ja jatkuvuusperusteisesti sitoutuneet. Sitoutumista selittävinä ulottuvuuksina tutkimuksessa käytettiin maanpuolustustahtoa, palveluksen onnistumista, sosialisatiota, yhteiskunnan tukea ja tehtävän vaarallisuutta. Parhaiten tehtäviin sitoutumista selittivät maanpuolustustahto, sosialisatio ja palveluksen onnistuminen.</p> <p>Valmiusyksikössä tunne-normatiivisesti sitoutuneita varusmiehiä oli enemmän kuin jatkuvuusperusteisesti sitoutuneita. Jalkaväen perusyksikössä jatkuvuusperusteisesti sitoutuneita oli tunne-normatiivisia enemmän. Tunne-normatiivisilla havaittiin olevan jatkuvuusperusteisia korkeampi maanpuolustustahto, ja heillä oli myös parempi kokemus varusmiespalveluksen onnistumisesta ja hyödyllisyydestä. Varusmiesten taustatekijöillä, kuten asuinpaikalla ja varakkuudella, ei havaittu tässä tutkimuksessa yhteyttä heidän sitoutumisprofiiliinsa.</p> <p>Tutkimuksen perusteella yhdessä valmiusyksikössä tunne-normatiivinen sitoutuminen tehtäviin korostuu varusmiesten keskuudessa vielä toistaiseksi. Valmiudessa olevien varusmiesten määrää lisättäessä tulevaisuudessa, on Maavoimissa oltava kiinnostunut nopeasti käyttöön otettavien joukkojen tehtäviin sitoutumisesta entistä enemmän.</p>	
AVAINSANAT varusmies, sitoutuminen, tehtävä, valmiusyksikkö	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MAAVOIMIEN VALMIUSJOUKOT	4
2.1	VALMIUSYKSIKÖKOULUTUS JA VALMIUSYKSIKÖIDEN TEHTÄVÄT	5
3	SITOUTUMINEN	9
3.1	SITOUTUMISEN TUTKIMISEN HISTORIAA	9
3.2	ORGANISAATIOON SITOUTUMISEN KOLMEN KOMPONENTIN MALLI.....	12
3.3	SITOUTUMISEN MUODOSTUMINEN JA KEHITTYMINEN	15
3.4	SOSIALISAATIO SITOUTUMISEN SELITTÄJÄNÄ	18
3.5	MAANPUOLUSTUKSEEN SITOUTUMINEN	21
3.6	MAANPUOLUSTUSTAHTO SITOUTUMISEN SELITTÄJÄNÄ.....	24
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMA	28
5	METODOLOGIA	29
5.1	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA KOHDEJOUKKO	29
5.2	TUTKIMUKSEN KYSELYLOMAKE JA KÄYTETYT MITTARIT	31
5.2.1	<i>Sitoutumisen mittari</i>	32
5.2.2	<i>Sitoutumista selittävät ulottuvuudet ja oletetut summamuuttujat</i>	33
5.3	ANALYYSIT	37
5.4	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	43
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	46
6.1	VARUSMIESTEN RYHMITTELY SITOUTUMISPROFIILIN PERUSTEELLA	46
6.2	SOSIALISAATIO JA MAANPUOLUSTUSTAHTO SITOUTUMISEN SELITTÄJINÄ	49
6.3	VARUSMIESTEN TAUSTEKIIJÖIDEN YHTEYS SITOUTUMISEEN	53
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	56
7.1	HAVAINTOJA VARUSMIESTEN SITOUTUNEISUUDESTA	56
7.2	ARVIO TUTKIMUKSEN ONNISTUMISESTA JA TARPEELLISUUDESTA	59
7.3	JATKOTUTKIMUSTARPEET.....	60
7.4	LOPPUSANAT	61

LÄHTEET

LIITTEET

VARUSMIESTEN SITOUTUMINEN TAISTELUTEHTÄVIIN MAAVOIMIEN VALMIUSYKSIKÖSSÄ

1 JOHDANTO

Valtio, jonka sotilaallinen maanpuolustus perustuu yleiseen asevelvollisuuteen, on riippuvainen maanpuolustukseen sitoutuneista kansalaisistaan. Tällöin kansalaisten mielipiteet asevoimista ja maan puolustamisesta ovat puolustusjärjestelmälle tärkeitä, koska ne heijastuvat maanpuolustuksen tehokkuuteen ja uskottavuuteen. Kielteiset mielipiteet ja asenteet eivät saa aikaan sitoutumista maanpuolustukseen, jolloin asevoimien, sekä puolustusjärjestelmän uskottavuus ja voima laskee. Esimerkiksi Suomessa halutaan yleisesti luottaa siihen, että tarvittaessa riittävän monella suomalaisella on tahtoa osallistua aseelliseen maanpuolustukseen. Suomalaisten sitoutumisesta maanpuolustukseen kertovat esimerkiksi varusmiespalveluksen suorittaneiden osuus ikäluokittain, aktiivinen osallistuminen reservin kertausharjoituksiin ja myönteinen mielipide Puolustusvoimista. Myös yleinen maanpuolustustahto ja henkilökohtainen maanpuolustustahto kertovat suomalaisten sitoutumisesta ja asenteista maanpuolustusta kohtaan.

Suomalaisia pidetään yleisesti maanpuolustustahtoisina, ja Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuosittaiset mittaukset ovat tukeneet tätä käsitystä. Vuoden 2018 kyselytutkimus kuitenkin osoittaa yleisessä maanpuolustustahdossa laskevaa trendiä: 66 % (72 % v. 2017) vastanneista oli sitä mieltä, että ”suomalaisten on puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta” (MTS 2018, 10). Kysymyksen tulos on viimeksi ollut alle 70 % vuonna 1989 (MTS 2018, 26). Henkilökohtaisen maanpuolustustahdon kysymys kertoo yksilön sitoutuneisuudesta ja valmiudesta osallistua maanpuolustuksen tehtäviin. Henkilökohtainen maanpuolustustahto onkin yleistä maanpuolustustahtoa vahvempi: vastanneista 84 % (87 % v. 2017) olisi itse valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjensä ja taitojensa mukaan (MTS 2018, 10). Vaikka yleisen ja henkilökohtaisen maanpuolustustahdon tasojen vaihtelu on ollut vähäistä viimeisen 20 vuoden aikana, on kuitenkin viime vuosina ollut havaittavissa laskua yleisessä maanpuolustustahdossa (MTS 2018, 26–29). Yleisen maanpuolustustahdon kysymyksen kohdalla on pohdittava mahdollisen laskevan trendin syitä, kun samalla henkilökohtainen maanpuolustustahto on korkea. Henkilökohtaisen maanpuolustustahdon kysymys on yksilön sitoutumisen kannalta mielenkiintoisempi, sillä kysymyksen ”maanpuolustuksen eri tehtävät” kattavat kaikki mahdolliset tehtävät, eivät vain aseelliset taistelutehtävät. Vastaaaja voi siis vastatessaan asettua itselleen mieluisen ja sopivaan tehtävään. Kuinka moni olisi todella valmis itse taistelutehtäviin omassa sodan-

ajan tehtävässään?

Tässä tutkimuksessa arvioidaan varusmiesten sitoutumista heidän sodan ajan tehtäviinsä. Tarkoituksena on kuvata sitä sitoutumisen tasoa, joka varusmiehillä on sodanajan tehtäviään kohtaan varusmiespalveluksensa päättyessä. Tutkimuksen kohteena ovat yhden Maavoimien valmiusyksikön varusmiehet ja heidän sitoutumisensa heidän taistelutehtäviinsä. Valmiusyksikön varusmiesten lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan varusmiehiä perusyksiköstä, joka edustaa **yleisempää** jalkaväkiyksikköä Maavoimissa. Näin saadaan kattavampaa kuvaa Maavoimien varusmiesten sodanajan tehtäviin sitoutumisen tilasta ja luodaan mahdollisuus yksiköiden väliselle vertailulle. Tutkimuksessa pyritään myös selvittämään, mitkä tekijät mahdollisesti selittävät varusmiesten sitoutumista tehtäviinsä.

Suomessa Puolustusvoimat ovat viime vuosina panostaneet voimakkaasti valmiuden kehittämiseen niin maalla, merellä kuin ilmassakin. Puolustusvoimien henkilökunnalta ja asevelvollisilta edellytetään valmiutta olla entistä nopeammin käytettävissä sotilaalliseen maanpuolustukseen. Valmiuden kehittämisellä vastataan tunnistettuihin uhkakuviin, jotka ovat luonteeltaan hyvin nopeasti kehittyviä. Tämä uhkakuvien muutos edellyttää Puolustusvoimilta entistä enemmän valmiusorganisaation ajatusmallin omaksumista nykyisen koulutusorganisaation ajatusmallin sijaan. Tällöin valmiudesta vastaavien joukkojen sitoutuneisuudesta on oltava kiinnostuneita. Olisivatko Puolustusvoimien henkilökunta ja varusmiehet valmiita sotilaallisiin maanpuolustuksen tehtäviin tilanteessa, jossa Suomeen ollaan hyökkäämässä sotilaallisesti.

Maavoimissa valmiuden kehittäminen oli vahvasti esillä vuonna 2017, kun Maavoimien joukko-osastoihin perustettiin uudenlaiset varusmieskomppaniat, valmiusyksiköt. Ne muodostavat sen voimavaran, joka ensimmäisten joukossa saadaan käyttöön nopeasti kehittyvissä uhkatilanteissa. Tämän valossa on perusteltua ja mielenkiintoista selvittää valmiudesta vastaavien Maavoimien valmiusyksiköiden varusmiesten tehtäviin sitoutumisen taso. Varusmiehen näkökulmasta valmiusyksikkö tarjoaa palvelusmuodon, jossa sekä johtajatehtävissä ja miehistötehtävissä toimivat varusmiehet palvelevat 347 vuorokautta. Valmiusyksikköön haudutaan varusmiespalveluksessa alokasjakson aikana koulutushaaravalintojen yhteydessä. Kun otetaan huomioon varusmiesten kiinnostus pidempään palvelusaikaan, tarjottavaan koulutukseen ja mahdolliset yksikön valmiudelliset tehtävät, voidaan olettaa, että tällaisessa yksikössä sitoutuminen tehtäviin ja joukkoon on korkealla tasolla. Oletettavasti myös maanpuolustustahto ja -henki ovat yksikössä korkealla tasolla.

Tutkimuksen näkökulma on sotilaspedagoginen ja sotilassosiologinen. Varusmiehen sitoutuminen vaikuttaa hänen käytökseensä ja suorituskykyynsä, ja siten joukkonsa suorituskykyyn (Salo 2009, 107). Heikon sitoutuneisuuden laajempi yleistymisen vaikuttaisi suoraan Suomen puolustusjärjestelmän suorituskykyyn, tehokkuuteen ja uskottavuuteen. Tämän vuoksi Puolustusvoimissa tulee olla kiinnostuneita varusmiesten henkilökohtaisesta tehtäviin sitoutumisen tasosta ja valmiudesta osallistua aseellisiin taistelutehtäviin. Jos voimme tunnistaa sitoutumista vahvistavia tekijöitä, voidaan edelleen pohtia, mitä Puolustusvoimissa voidaan tehdä varusmiesten sitoutumisen vahvistamiseksi. Sitoutuminen maanpuolustukseen alkaa sitoutumisella yhteiskuntaan, joten varusmiesten sitoutumista maanpuolustukseen voidaan pitää yhteiskunnallisena ja sosiaalisena ilmiönä. Olettamuksena on, että tähän ilmiöön linkittyvät sosiaalisaation ja maanpuolustustahdon eri ulottuvuudet.

Sotilaiden sitoutumista taisteluun ja motiiveja taistella on tutkittu toisesta maailmansodasta Irakin sotaan (Stouffer 1949; Wong, Kolditz, Millen & Potter 2003). Koska ulkomaiset tutkimukset sotilaiden sitoutumisesta on tehty palkka-armeijoiden keskuudessa, tarjoaa suomalainen yleinen asevelvollisuus puolustusjärjestelmänä mielenkiintoisen näkökulman sotilaiden sitoutumiseen. Puolustusvoimissa tehdyt sitoutumista arvioivat tutkimukset ovat tarkastelleet henkilökunnan sitoutumista Puolustusvoimiin organisaationa ja työnantajana (Gröhn 2010; Heikkinen 2011), mutta myös asevelvollisten sitoutumista Puolustusvoimiin palvelupaikkana ja asevoimina (Salo 2009; Kosonen, Tallberg, Harala & Simola 2017). Alan ajankohtaisimpia tutkimushankkeita Puolustusvoimissa ovat Maanpuolustuskorkeakoulun toimeenpanemat TAHTO ja TAHTO2 -projektit, joissa sotilassosiologian näkökulmasta tutkimuskohteina ovat suomalaisten maanpuolustustahdon ulottuvuudet sekä maanpuolustussuhde. Projekteihin liittyen on tutkittu muun muassa varusmiesten ja reserviläisten taistelutahtoa ja sitoutumista sotaan simuloivassa ympäristössä (Kosonen ym. 2017) ja reservistä eroavien ja siviilipalvelusvelvollisten käsityksiä kansalaisuudesta ja suhteesta maanpuolustukseen (Puustinen, Kosonen & Tallberg 2018). Tämä tutkielma on jatkumoa Puolustusvoimissa tehdyille sitoutumisen tutkimuksille hyödyntäen viimeisimmissä tutkimuksissa tehtyjä havaintoja asevelvollisten käsityksistä yhteiskunnasta, maanpuolustuksesta ja siihen liittyvistä tehtävistä, tavoitteena lisätä tietoa varusmiesten tehtäviin sitoutumisen tasosta.

2 MAAVOIMIEN VALMIUSJOUKOT

Tässä luvussa esitellään Maavoimien valmiusjoukkoja, valmiusyksikkökoulutusta sekä näiden käyttöperiaatteita yleisellä tasolla. Luvun tarkoituksena on selventää lukijalle valmiusyksikössä palvelevan varusmiehen palvelusmuodon eroja verrattuna tavanomaisempaan ja yleisempään palvelusmuotoon. Tiedot Maavoimien valmiusyksiköiden toiminnasta ja koulutuksen sisällöstä on kerätty julkisista lähteistä, kuten artikkeleista ja Internet-julkaisuista, jotta tutkielman turvaluokitus on voitu pitää julkisena. Tärkeimpinä lähteinä toimivat Puolustusvoimien omat esitteet, annetut haastattelut, artikkelit sekä Valtioneuvoston puolustuselonteko vuodelta 2017, joka muun muassa määrittelee Suomessa käytössä olevat valmiusjoukot ja niiden käyttöperiaatteet.

Valtioneuvoston puolustuselonteon mukaan valmiusjoukot ovat ”nopeasti kehittyvien uhkien torjuntaan tarkoitettuja joukkoja”, joita ovat valmiuosastot, valmiusyksiköt ja välittömän valmiuden joukot (Valtioneuvoston kanslia 2017, 33). Valmiuosastoja käytetään normaaliolojen virka-aputehtävissä, ja tarvittaessa sotilaallisissa maanpuolustustehtävissä (Valtioneuvoston kanslia 2017, 20). Valmiuosastot muodostetaan kussakin joukko-osastossa mahdollisia virka-aputehtäviä varten. Näillä valmiuosastoilla tuetaan muita viranomaisia, kuten Poliisia tai Pelastuslaitosta eristämisessä tai kadonneen henkilön etsimisessä. Tarvittaessa valmiuosastoja, kuten muitakin varusmiehiä, käytetään sotilaallisiin maanpuolustustehtäviin.

Valmiusyksiköitä valmistaudutaan käyttämään normaaliolojen poikkeus- ja häiriötilanteissa. Valtioneuvoston puolustuselonteon mukaan ”valmiusyksiköillä vastataan nopeassa tilannekehityksessä vaativiin virka-aputehtäviin, puolustusvoimien omien ja yhteiskunnan kriittisten kohteiden suojaamiseen sekä sotilaallisen voiman käytöllä uhkaamiseen” (Valtioneuvoston kanslia 2017, 20). Ensimmäisenä käytössä ovat valmiusyksiköihin sijoitettu henkilökunta ja tehtäviin nimetyt varusmiehet. Puolustuselonteon mukaan juuri henkilökunnan käyttö ”korostuu kriisin alkuvaiheessa” (Valtioneuvoston kanslia 2017, 20). Valmiusyksiköiden lisäksi aiemmin mainitut valmiuosastot ovat välittömästi saatavilla käyttöön (Valtioneuvoston kanslia 2017, 20). On huomioitava, että nämä valmiuosastot (nk. virka-apuosastot) muodostetaan lyhyiksi ajoiksi kerrallaan virka-aputehtäviä varten, kun taas valmiusyksiköiden valmiusaika on noin 5,5 kuukautta (kuvio 1). Saatuaan koulutuksen perusyksiköissä sodan ajan tehtäväänsä varten, he palvelevat valmiusaikansa joukko-osastonsa valmiusyksikössä harjoitellen valmiudellisia tehtäviä valmiusyksikkönä. Voidaan todeta, että valmiusyksiköillä on parempi valmius aloittaa ensimmäinen aseellinen maanpuolustustehtävä kuin vastaavassa koulutusvaiheessa olevalla joukkotuotanto yksiköllä.

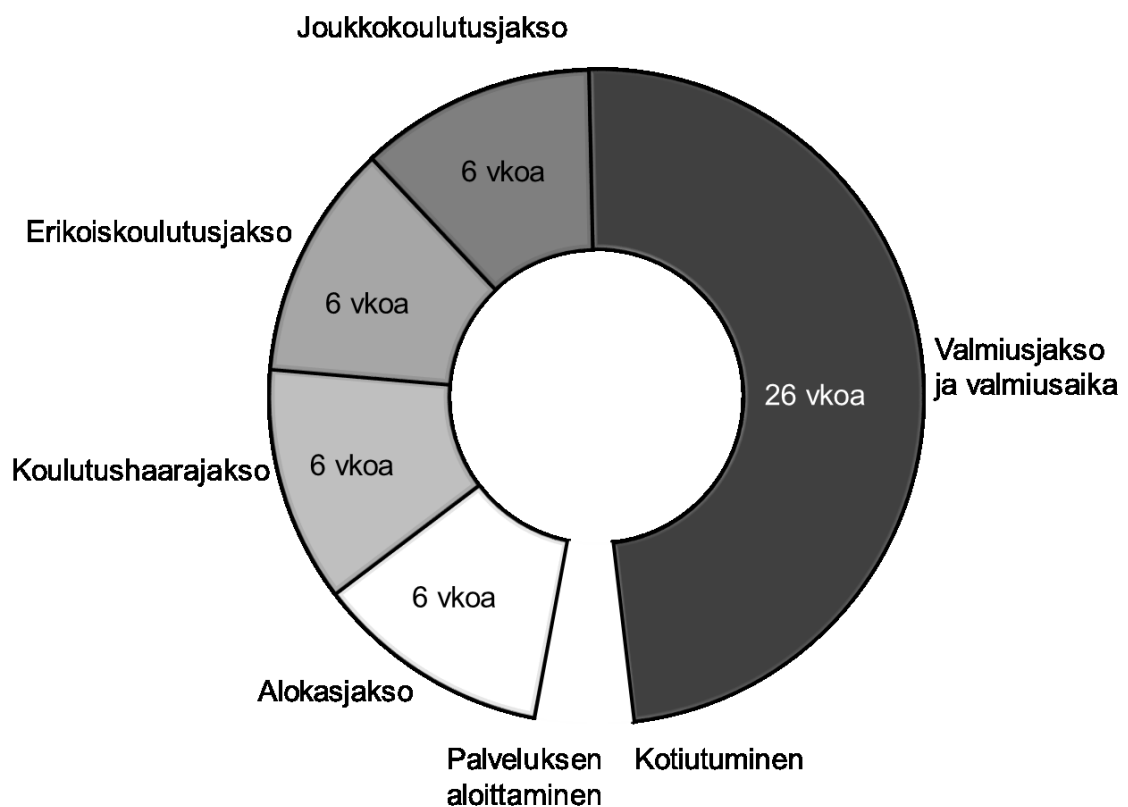
Välittömän valmiuden joukot ovat reserviläisistä nopeasti muodostettavissa ole joukkoja, joilla on tarkoituksena luoda ”pidäke sotilaallisen voiman käytölle Suomea vastaan” ja estää ”tilanteen kiristyminen sotilaallisen voiman käytöksi Suomea kohtaan” (Valtioneuvoston kanslia 2017, 18–20). Varusmiespalveluksen päättymisen yhteydessä varusmiehille tarjotaan mahdollisuus allekirjoittaa sitoumus, jolla he suostuvat siihen, että heidät voidaan määrätä reservistä kertausharjoituksiin nopeammin kuin Suomen laki edellyttää (Huhtanen 2015). Tällä hetkellä kertausharjoitusmääräys tulee lähettää asevelvolliselle vähintään kolme kuukautta ennen kertausharjoituksen alkamista (Asevelvollisuuslaki 32 §). Suostumuksen allekirjoittamalla asevelvolliset mahdollistavat Maavoimille kyvyn koota asevelvollisia kertausharjoituksiin nopeammin luoden näin kyvyn joustavampaan valmiuden kohottamiseen.

2.1 Valmiusyksikkökoulutus ja valmiusyksiköiden tehtävät

Valmiusyksiköiden henkilöstö muodostuu Puolustusvoimien palkatusta henkilökunnasta sekä varusmiespalveluksessa olevista varusmiehistä. Tällaisia valmiusyksiköitä on kaikissa Maavoimien joukko-osastoissa, paitsi Utin Jääkäriyrykmentissä (Puolustusvoimat). Maavoimien valmiusyksiköitä käytetään sotilaallisiin maanpuolustustehtäviin, ja tarvittaessa virka-aputehtäviin (Valtioneuvoston kanslia 2017, 20). Puolustusvoimien Internet-sivujen (Puolustusvoimat) mukaan valmiusyksikön varusmiehiä voidaan käyttää koulutustaso huomioiden ”sotilaallisiin maanpuolustuksen taistelu, suojaus- ja tukitehtäviin sekä virka-aputehtäviin. Varusmiehiä ei kuitenkaan käytetä vaaralliseksi luokiteltuun virka-apuun, kuten räjähteiden raivaamiseen tai aseelliseen virka-apuun”. Esittelystä käy ilmi, että vaarallisiin virka-aputehtäviin valmiusyksikön varusmiehiä ei käytetä, mutta tavanomaisiin virka-aputehtäviin tarvittaessa. Virka-apu tehtäviä varten joukko-osastoissa on erilliset varusmiehistä muodostetut virka-apuosastot, ja valmiusyksiköiden suunnitellun käytön painopiste on sotilaallisen maanpuolustuksen eri tehtävissä. Onkin mielenkiintoista, millaisiksi valmiusyksikön varusmiehet itse kokevat omat mahdolliset tehtävänsä vaarallisuuden ja riskien näkökulmasta.

Valmiusyksikköön ei haeta erikseen ennen varusmiespalvelusta, vaan varusmies ilmoittaa halukkuutensa alokaskyselylomakkeessa ja palveluksen alkaessa alokasjakson aikana (Puolustusvoimat). Valmiusyksikköön tullaan valituksi alokasjakson lopussa toimeenpantavien koulutushaaravalintojen yhteydessä. Maavoimien komentajan kenraaliluutnantti Petri Hulkon (2019, 14) mukaan valmiusyksikköön valitut varusmiehet saavat ensin koulutushaaransa ja joukkotuotantosuunnitelman mukaisen miehistö- tai johtajakoulutuksen perusyksikössään (kuvio 1). Joukkokoulutusjakson päättyessä valmiusyksikköön valitut varusmiehet aloittavat noin 5,5 kuukautta kestävänsä valmiusaikansa, jolloin heistä muodostetaan joukko-osastonsa

valmiudessa oleva valmiusyksikkö (Maavoimat 2016a; Hulkko 2019, 14). Tässä yhteydessä valmiudessa ollut vanhempi valmiusyksikkö päättää oman valmiusaikansa ennen kotiutumistaan luovuttamalla valmiusvastuun uudelle valmiusyksikölle (Hulkko 2019, 14). Valmiusjakson aikana valmiusyksikön varusmiehet koulutetaan toimimaan joukko-osastonsa valmiusyksikkönä (Hulkko 2019, 14). Valmiusaikana valmiusyksikön varusmiehet syventävät osaamistaan oman aselajinsa tiedoissa ja taidoissa, mutta saavat lisäksi valmiuskoulutusta, johon lukeutuu muun muassa koulutusta kohteiden suojaamisesta, uusista asejärjestelmistä ja yhteistoiminnasta helikoptereiden kanssa (Maavoimat 2016b).

Kuvio 1. Varusmiesten palveluksen rakenne Maavoimien valmiusyksiköissä.

Maavoimissa on tuotu ilmi suunnitelmat valmiusyksiköiden kasvattamisesta nykyisistä suuremmiksi kokonaisuuksiksi, joita kutsutaan valmiuspataljooniksi (Hulkko 2019, 14). Valmiusyksiköiden kokoonpanoja vahvennetaan lisäämällä niihin tarvittavia suorituskykyjä arvioidun toiminta-alueen ja suunniteltujen tehtävien vaatimusten mukaan. Hulkon (2019, 14) mukaan valmiuspataljoonien käyttötarkoituksia ovat vaativat ensivasteen taistelutehtävät, sekä muut Maavoimien tehtävät kuten viranomaisten tukeminen ja kansainvälinen avun antaminen. On mielenkiintoista nähdä, miten valmiuspataljoonien perustaminen tai kokoaminen

tullaan käytännössä toteuttamaan, ja miten yksiköiden kokoa käytännössä kasvatetaan suuremmiksi. Valmiusyksiköt sitovat määrällisesti jo nyt paljon pitkän palvelusajan (347 vrk) varusmiehiä, kun otetaan huomioon, että valmiusyksiköitä on jokaisessa Maavoimien joukko-osastossa. Pitkät palvelusajat ovat haastavia niin rekrytointiin kuin kustannusten osalta. Valmiusyksiköihin on Hulkon (2019, 14) mukaan enemmän halukkaita kuin niihin voidaan ottaa, vaikka Varusmiesliitto (2017) oli aiemmin lausunnossaan huolissaan vapaaehtoisten riittävydestä valmiusyksiköihin. Nykyiset valmiusyksiköt perustettiin vuonna 2017, jolloin perustamisesta tiedottaminen ei välttämättä ollut tavoittanut kaikkia varusmiehiä, ja rekrytointi saattoi alkaa osin myöhässä ja olla vajavaista. Tämä seikka lienee saatu korjattua, jos valmiusyksiköihin on nykyisin riittävästi vapaaehtoisia ja ketään ei tarvitse lähtökohtaisesti kätkeä ja pakottaa palvelemaan niissä. Valmiuden kehittämisestä ja valmiusyksikkökoulutuksesta on kirjoitettu viime vuosina ahkerasti, joten tieto on nähtävästi tavoittanut myös tulevat varusmiehet. Valmiusyksiköiden kasvattaminen entisestään kertoo myös jotain siitä, miten valmiuden kehittämisessä Maavoimissa suhtaudutaan. Joukkotuotannon kouluttamisen näkökulmasta tulee haasteita, kun joudutaan joukko-osastoittain priorisoimaan valmiuden ja joukkotuotantovelvoitteiden välillä.

Tavanomaisen joukkotuotannossa palvelevan varusmiehen ja valmiusyksikössä palvelevan varusmiehen palveluksen rakenteesta ja luonteesta voidaan nostaa ainakin kaksi olennaista eroavaisuutta. Ensiksikin valmiusyksikössä palvelevan varusmiehen tulee olla valmis suorittamaan varusmiespalveluksena 347 vuorokauden mittaisena. Joukkotuotantoyksikössä palvelevilla varusmiehillä palvelus muodostuu miehistöllä pääsääntöisesti 165 vuorokauden mittaisesta koulutuksesta, ja johtajiksi koulutettavien palvelus muodostuu aliupseeri- ja reserviupseerikurssista ja itse johtajakaudesta. Pitkän palvelusajan miehistöön kuuluvat muun muassa sotilaskuljettajat, jotka suorittavat palveluksen aikana eri ajolupiin oikeuttavia kursseja ja palvelevat sotilaskuljettajan tehtävissä esimerkiksi joukkotuotantoyksikössä. Valmiusyksikössä sen sijaan miehistö saa ensin joukkotuotantosuunnitelman mukaisen tehtäväkohtaisen koulutuksen perusyksikössään kuten muutkin miehistöön kuuluvat. Tämän 165 vuorokautta kestävä palveluksen jälkeen he palvelevat vielä noin kuusi kuukautta joukko-osastonsa valmiusyksikössä. Toinen olennainen seikka ovat valmiudelliset tehtävät, jotka valmiusyksikköön kuulumisen tuo mukanaan. Valmiusaikana varusmiesten tulee olla valmiita sotilaallisiin maanpuolustuksen tehtäviin hyvin lyhyessä ajassa. Onkin mielenkiintoista, kuinka hyvin nämä tehtävät tiedostetaan varusmiesten keskuudessa siinä vaiheessa, kun valmiusyksikköön hakeudutaan. Nämä tehtävät tuodaan rekrytointiin aikana ilmi, mutta ymmärretäänkö niitä oikeasti, ja tiedostetaanko riskit ja vaarat joita ne niihin mahdollisesti voi sisältyä.

Varusmiesjohtajien näkökulmasta merkittävä ero on heidän johtamisympäristössään. Valmiusyksikön varusmiesjohtajien johtajakausi toteutetaan käytännössä heidän valmiusjaksonsa aikana, jolloin he johtavat heidän oman saapumiseränsä miehistöön kuuluvia varusmiehiä. Tällöin heidän auktoriteettinsa alaisiin ei muodostu aiemmasta kokemuksesta palveluksessa, koska alaisetkin ovat palvelleet ajallisesti yhtä kauan. Muille aliupseerikurssin jälkeen valmistuneille varusmiesjohtajille alaisiksi tulevat uudet alokkaat. Varusmiehen näkökulmasta suurin ero saattaa olla itse palvelusaika, joka tarkoittaa pidempää poissaoloa muualta siviilielämästä kuten jatko-opinnoista ja työelämästä.

Mikä saa varusmiehen hakeutumaan valmiusyksikköön? Kysymystä voi tarkastella erikoisjoukkoihin ja rauhanturvaajaksi hakeutumisen näkökulmasta. Italialaisten rauhanturvaajien parissa tehdyn tutkimuksen perusteella rauhanturvaoperaatiot ovat italialaisille sotilaille toistaiseksi ainoa mahdollisuus osallistua oikeina pidettyihin sotilastehtäviin (Galantino 2003, 121–122). Galantino (2003, 121) toteaa rauhanturvaoperaatiossa palvelevien sotilaiden motivaatioon vaikuttavan vahvasti heidän omaksumat asevoimien sisäiset arvot, siitäkkin huolimatta, että tehtävä- ja tilannekohtaista harkintaa operaatioon osallistumisesta tehdään. Osallistuminen operaatioihin voidaan siis nähdä samaan aikaan organisaatioon kuulumisen mukana tuomana velvoitteena, mutta myös sotilaille keinona harjoittaa ammattitaitoaan sotilaan oikeassa toimintaympäristössä. Valmiusyksikköön hakeutuva saattaa etsiä merkityksellistä ja haastavaa palvelustehtävää. Mahdollisesti hän haluaa palveluksestaan mielenkiintoisen ja riittävän haastavan. Valmiusyksikkökoulutusta markkinoidaan monipuolisella koulutuksella ja mahdollisuuksilla kansainvälisiin harjoituksiin. Valmiusyksikkökoulutus mainostetaan katsottavan eduksi hakeuduttaessa kriisinhallintatehtäviin (Puolustusvoimat, Maavoimat 2016b). Valmiusyksikkökoulutusta markkinoidaan myös mahdollisuudella päästä osallistumaan erilaisiin harjoituksiin yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, sekä kansainvälisiin harjoituksiin kotimaassa ja ulkomailla. Kansainvälisiä harjoitukset joihin Maavoimat ovat osallistuneet viime vuosina ovat olleet esimerkiksi Arrow 17 ja Arrow 18 Niinisalossa sekä Virossa järjestetyt Saber strike 18 ja Siil 18. Mielikuvat monipuolisesta koulutuksesta erityisine varusteineen ja koulutushaaramerkkeineen saattavat houkutella varusmiehiä muiden erikoisjoukkokoulutusten (esim. erikoisrajajääkärikurssi, laskuvarjojääkärikurssi) tavoin. Samalla tavalla kuin osa saattaa yrittää suoriutua varusmiespalveluksesta mahdollisimman vähällä vaivalla, osa etsii tarkoituksella tavallista enemmän haastetta ja merkityksellistä tehtävää.

3 SITOUTUMINEN

Ihmisillä on luontainen tarve olla sitoutunut johonkin (Meyer & Allen 1997, 4–5). Erilaisia sitoutumisen kohteita ovat esimerkiksi parisuhde, perhe, työtehtävät ja harrastukset. Sitoutuminen ilmenee myös eri tasoilla erilaisena. Esimerkiksi työpaikalla sitoutuminen voidaan kohdistaa yksityiskohtaisemmin tehtäviin, pienryhmään, osastoon ja yritykseen. Vastaavasti asevoimissa sotilas voi sitoutua itse organisaatioon, omaan yksikköön, joukkueeseen, ryhmään ja tehtäviinsä (Salo 2009, 112). Sitoutumisen vahvuudella ja luonteella on vaikutusta yksilön käyttäytymiseen ja toimintaan muiden joukossa (Meyer & Allen 1991, 68). Sitoutuneet sotilaat esimerkiksi herättävät esimiehissä ja alaisissa luottamusta, ja tehtäväänsä sitoutunut ryhmä mielletään olevan tehokas taistelussa (Salo 2009, 107). Niin työntekijän kuin sotilaan näkökulmasta tietynlaisesta yksilön sitoutumisesta voi siis olla hyötyä hänen pienryhmälleen, ja siten myös koko organisaatiolle. Liian vahva sitoutuminen taas voi olla haitallista yksilön näkökulmasta. Työntekijän vahva sitoutuminen voi tarkoittaa enemmän työtehtävissä vietettyä aikaa, joka on pois esimerkiksi perheen ja harrastusten parissa vietetystä ajasta. Yritykselle se taas voi tarkoittaa enemmän ja paremmin tehtyä työtä, joka voi olla yritykselle eduksi (Meyer & Allen 1997, 5).

3.1 Sitoutumisen tutkimisen historiaa

Sitoutumisen tutkimisen lähihistoriassa on ollut useita eri lähestymistapoja määritellä sitoutuminen ja sen olemus. Yhteisen konsensuksen puuttumisen vuoksi sitoutuminen on eri tutkimuksissa määritelty ja operationalisoitu eri tavoin kunkin tutkijan omien tarkoitusperien mukaisesti, ja tämän vuoksi tuloksia on ollut haastavaa vertailla (O'Reilly & Chatman 1986, 492; Meyer & Allen 1991, 61). Usein sitoutumista on kuitenkin lähestytty suurten ryhmien, kuten työpaikkojen, yritysten ja laukojen näkökulmasta, ja siten päädytty käsittelemään organisaatioon sitoutumista ja yksilön pysymistä organisaatiossa.

Rosabeth Kanter kuvaili vuonna 1968 sitoutumisen viittaavan ihmisten tahtoon antaa aikaansa, energiaansa ja uskollisuuttaan sosiaalisille järjestelmille, jolloin sitoutuminen olisi persoonien kiinnittymistä sosiaalisiin suhteisiin. Kanterin (1968, 499–500) mukaan sitoutuminen voidaan nähdä prosesseina, jossa yksilölliset kiinnostuksen kohteet ja edut liitetään sellaisiin käyttäytymismalleihin, joilla yksilö voi saavuttaa tavoitteensa. Nämä käyttäytymismallit ilmaisevat henkilön luonteen ja sisäiset tarpeet (Kanter 1968, 499–500). Kanter (1968) edelleen ehdotti sitoutumisen tyypeiksi yhteenkuuluvuuden, kontrollin ja jatkuvuuden. Hänen mukaansa yksilön tekemät uhraukset ja sijoitukset rakentavat jatkuvuuteen perustuvaa sitoutumista,

luopuminen ja yhteys tukevat yhteisöllisyysperusteista sitoutumista, ja häpeä ja luovuttaminen rakentavat kontrolliperusteista sitoutumista. (Kanter 1968, 499–500.)

Sitoutuminen jaoteltiin 1970-luvulta alkaen asenteelliseen sitoutumiseen (attitudinal commitment) ja käyttäytymissitoutumiseen (behavioral commitment) (Meyer & Allen 1997, 9). Meyerin ja Allenin (1997) mukaan Richard Mowday, Lyman Porter ja Richard Steers kuvailivat asenteellisen sitoutumisen olevan ajattelutapa, jossa yksilö vertailee arvojensa ja organisaation arvojen ja tavoitteiden yhteneväisyyttä. Käyttäytymissitoutumisessa yksilön ymmärrettiin sitoutumisen kohdistuvan toimintaan, kuten työpaikan säilyttämiseen. (Meyer & Allen 1997, 9.)

Charles O'Reilly ja Jennifer Chatman (1986) esittivät sitoutumisen heijastavan työntekijän ”psykologista sidettä” organisaatioon. He havaitsivat tällä siteellä olevan ainakin kolme ulottuvuutta, jotka he nimesivät myöntymiseksi (compliance), samaistumiseksi (identification) ja sisäistämiseksi (internalization) (O'Reilly & Chatman 1986, 492). Tämä malli nojaa vahvasti Herbert Kelmanin (1958) malliin asenteiden ja käytöksen omaksumisesta organisaatiossa, josta edellä mainittujen ulottuvuuksien nimet on lainattu. Kelman (1958, 53) esitti yksilön omaksuvan joukon asenteet ja käytösmallit sen mukaan, onko omaksumisesta tiedossa jokin hyöty, haluaako yksilö vain kuulua joukkoon vai jakaako hän aidosti joukon arvot. O'Reilly ja Chatman (1986) väittivät työntekijän psykologisen kiinnittymisen muodostuvan näiden ulottuvuuksien erilaisina yhdistelminä, ja ne pystyttiin myös liittämään työntekijän käyttäytymiseen tehtävissään työpaikalla. Esimerkiksi samaistuminen ja sisäistäminen pystyttiin liittämään toivottuun (prososiaaliseen) käyttäytymiseen, joka kertoi yksilön pysymisestä organisaatiossa (O'Reilly & Chatman 1986, 492). O'Reillyn ja Chatmanin (1986) mukaan myöntymisen ulottuvuudessa yksilö sitoutuu ulkoisen palkinnon motivoimana, eikä hän välttämättä jaa joukon arvoja. Sisäistämisen ulottuvuudessa yksilö sitoutuu, koska hänen ja joukon arvot ovat yhtenevät. Samaistumisen ulottuvuudessa yksilö sitoutuu joukkoon halusta. Tähän voi liittyä kokemus ylpeydestä joukkoon kuulumisesta ilman, että yksilön ja joukon arvot olisivat keskenään yhteneväiset. (O'Reilly & Chatman 1986, 493.)

Yhdysvaltalaiset John Meyer ja Natalie Allen (1991) käsitteellistivät organisaatioon sitoutumisen teemoittelemalla aiempien tutkimusten määritelmät sitoutumiselle. Teemoittelun tuloksena he esittivät organisaationaalisen sitoutumisen koostuvan edelleen kolmesta komponentista: tunneperäisestä, normatiivisesta ja jatkuvuuteen perustuvasta sitoutumisesta (Meyer & Allen 1991). Tämä sitoutumisen kolmen komponentin malli (Three-component model of Commitment, TCM) on teoreettisena viitekehyksenä otettu sitoutumisen tutkimuksessa käyt-

töön, ja sitä on sovellettu myös asevoimissa sotilaiden sitoutumisen tutkimiseen (ks. Salo 2009; Meyer ym. 2013). Malli esitellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Sotilaiden sitoutumista ja syitä taistella toisessa maailmansodassa on tutkinut Samuel Stouffer (1949a, 1949b) työryhmineen teoksessa *The American Soldier*, joka on aineistonsa puolesta merkittävä taltiointi taisteluihin osallistuneiden amerikkalaisten sotilaiden asenteista taisteluun. Teosta voitaneen pitää laajuutensa vuoksi asevoimissa tehtyjen taistelutahdon ja sotilaiden motivaation tutkimisen perusteoksena. Stouffer työryhmineen havaitsi, että merkittävien tekijä joka sai sotilaat ”jatkamaan ja tekemään parhaansa”, oli tehtävän päätökseen saattaminen (Stouffer ym. 1949a, 108). Tehtävän päättyminen tarkoittaisi pääsyä kotiin läheisten luokse, joka jo pelkästään ajatuksena saattoi toimia sotilaan kannustimena taistelussa (Stouffer ym. 1949a, 108–110). Stoufferin työryhmän tuloksia validoivat Leonard Wong (2003) tutkimusryhmänsä kanssa haastatteleamalla Irakissa taistelleita amerikkalaisia sotilaita. He huomasivat sotilaiden jatkavan taistelua ”tehtävän päättämiseksi ja kotiin pääsemiseksi”, mutta erityisesti toisten sotilaiden vuoksi. Wongin työryhmän raportissa taistelutahdon säilyttäjinä korostuivat taistelutoverista huolehtiminen ja oman osuuden tekeminen, mutta myös ideologisista syistä, kuten demokratian levittämisestä ja patrioottisuudesta, löytyi viitteitä (Wong ym. 2003, 19–20).

Suomessa varusmiesten sitoutumista varusmiespalvelukseen on tutkinut Mikael Salo (2009), joka sovelsi Meyerin ja Allenin kolmen komponentin mallia kuvatakseen varusmiesten pysymistä palveluksessa. Salo (2009) toteaa tutkimuksessaan, että varusmiesten taustatekijät, kuten perhesuhteet ja varakkuus, eivät vaikuta merkittävästi sitoutumisen muodostumiseen. Siviilissä koetut haasteet eivät estä sitoutumisen syntymistä varusmiespalveluksessa, sillä sitoutumien rakentuu varusmiehillä myönteisistä sosiaalisista kokemuksista organisaatiossa (Salo 2009, 104). Ajankohtaisimpia sitoutumiseen liittyviä projekteja Puolustusvoimissa ovat Maanpuolustuskorkeakoulun Tahto-tutkimusprojektit, jotka ovat tarkastelleet muun muassa taistelutahtoa ja sitoutumista (Kosonen ym. 2017) sekä kansalaisen ja yhteiskunnan keskinäistä suhdetta maanpuolustuksen näkökulmasta. Projekteihin on sisältynyt esimerkiksi haastatellut reservistä eronneiden ja siviilipalvelustaan suorittavien asevelvollisten parissa teemana heidän suhteensa yhteiskuntaan ja maanpuolustukseen (Puustinen ym. 2018). Tämän tutkielman kirjoittamisen aikana julkaistiin Jarkko Kososen (2019) väitöskirja ”Kansalaiset sotilaina ja maan puolustajina”, jossa hän tarkastelee suomalaisten asevelvollisten sitoutumista maanpuolustukseen ja sen eri tehtäviin.

Sitoutumisella on nähty olevan merkitystä myös sotilasjoukon kiinteydelle. Sinkko (2015, 53–

54) kirjoittaa tutkimuskirjallisuudessa esiintyvistä näkemyksistä, jonka mukaan kiinteys erityisesti sotilasorganisaatioiden kaltaisissa organisaatioissa alkaa sitoutumisella suurempaan joukkoon ja vasta myöhemmin syntyy kiinteys pienemmissä ryhmissä. Varusmiehillä tämä tarkoittaisi ensin sitoutumista joukko-osastoon, jota seuraa tutustuminen omaan yksikköön ja aikanaan omaan ryhmään. Lopputuloksena yhteen komppanian kokoiseen yksikköön muodostuu useita kiinteitä pienryhmiä. Olosuhteista ja yksilöstä riippuu, millainen sitoutumisen suhde hänellä syntyy näihin eri organisaation tasoihin.

Sitoutumiseen näyttäisi vaikuttavan yksilön asenteet ja arvot, mutta myös organisaation arvot ja se, mitä organisaatio edustaa. O'Reilly ja Chatman (1986, 493) kirjoittavat Mowdayn todenneen organisaatioiden tarvitsevan yksilöitä, jotka tekevät enemmän kuin vaaditaan organisaation hyväksi. Yksilöt, jotka jakavat organisaation arvot ja tavoitteet, toimivat vaistonvaraisesti organisaation edunmukaisesti. Yksilö ei sitoudu organisaatioon, mikäli hän ei koe organisaatiota ja sen edustamaa arvomaailmaa ”omaksi” ja omien ajatuksien kanssa yhteneväksi. Huono kiinnittyminen siis saattaa tarkoittaa suurempaa mahdollisuutta jättäytyä pois organisaation toiminnasta (O'Reilly & Chatman 1986, 493) ja sitoutuminen kanavoidaan organisaation sijaan johonkin muuhun mielekkääseen, kuten harrastuksiin tai vapaaehtoistoimintaan (Meyer & Allen 1997, 5). Kuitenkin yksilö voisi sitoutua organisaatioon esimerkiksi olosuhteiden ja palkan motivoimana ilman, että hän omaksuisi organisaation arvoja ja tavoitteita. Tällöin olosuhteet ja palkka muodostavat yksilön kokemuksen pakon sitoutua esimerkiksi työntekoon, koska palkka mahdollistaa selviytymisen arjessa. On siis melko selvää, että yksilön käytös heijastaa jollain tavalla sitoutumisen luonnetta. Toisin sanoen tietynlainen ja tietynlainen sitoutuminen voisi ennustaa tietynlaista käyttäytymistä organisaatiossa. Galantino (2003, 122) esimerkiksi toteaa voimakkaammin organisaatioon sitoutuneiden sotilaiden olevan motivoituneempia osallistumaan rauhanturvaoperaatioihin.

3.2 Organisaatioon sitoutumisen kolmen komponentin malli

Yhdysvaltalaiset John Meyer ja Natalie Allen (1991, 1997) muodostivat teorian organisaatioon sitoutumisen mallista aiempien tutkimusten perusteella. He huomasivat organisaatioon sitoutumisen eri määritelmässä tunnistettavan vähintään kolme teemaa, jotka kuvaavat yksilön sitoutumista organisaatioon (Meyer & Allen 1991, 64). He tunnistivat komponenteiksi affektiivisen eli tunneperäisen (affective), normatiivisen (normative) ja jatkuvuuteen (continuance) perustuvan sitoutumisen. Meyer ja Allen (1991, 67) toteavat näitä komponentteja yhdistävän näkemys siitä, että “commitment is a psychological state that (a) characterizes the employee’s relationship with the organization and (b) has implications for the decision to con-

tinue or discontinue the membership in the organization”. Komponenttien avulla siis lähestytään sitoutumista sekä psykologisen siteen ja organisaatiossa pysymisen näkökulmasta.

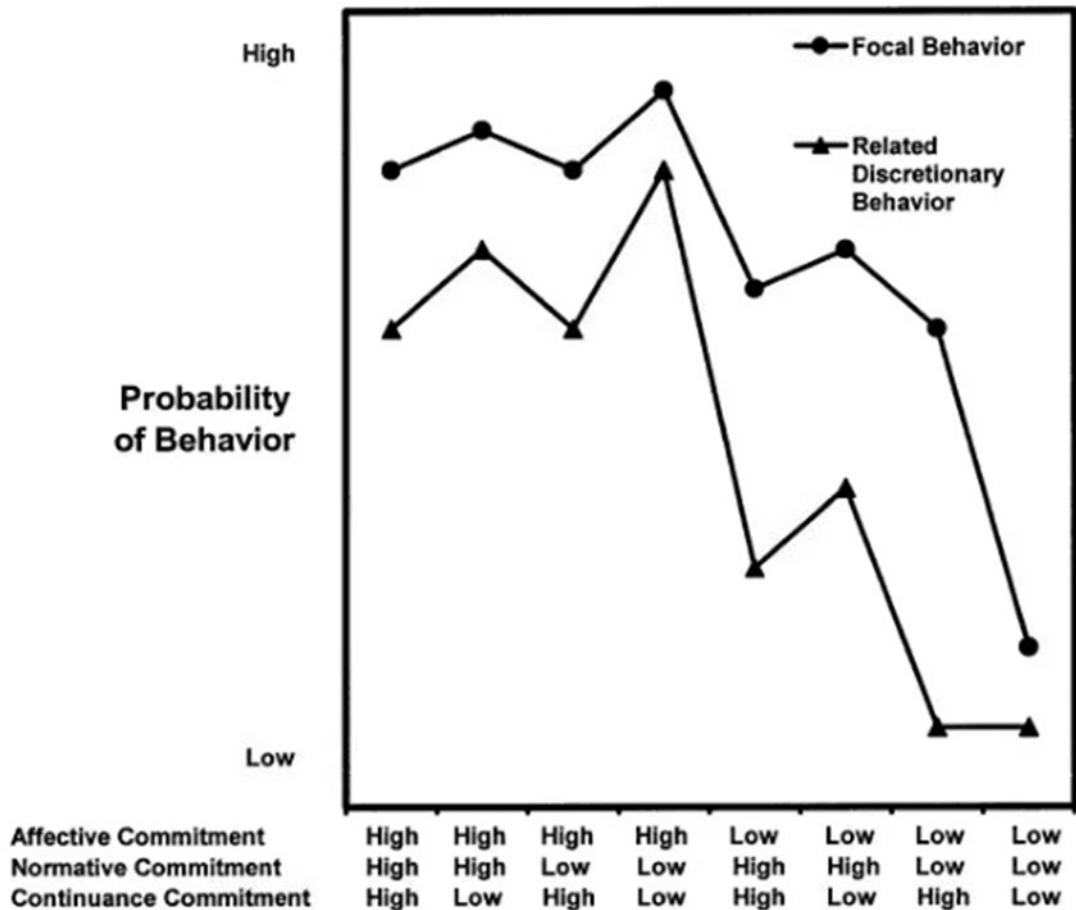
Affektiivisen sitoutumisen sanotaan kuvastavan yksilön yleistä psykologista suuntautumista organisaatiotaan kohtaan, joka saa aikaan tunneperäisen kiinnittymisen organisaatioon (Meyer & Allen 1991, 75; 1997, 11). Sotilaiden keskuudessa tunneperäinen sitoutuminen ilmenee esimerkiksi ”me-henkenä” ja joukon kiinteytinä (2009, 7–8). Meyer ja Allen (1991) liitävät siihen tunneperusteisen samaistumisen organisaatioon ja sen toimintaan sekä tunneperusteisen osallisuuden organisaatiossa. Affektiivisesti sitoutunut henkilö työskentelee ja pysyy organisaatiossa, koska hän aidosti *haluaa* toimia niin. Hän tuntee kuuluvansa organisaatioon, ja hän kokee sen arvot ja tavoitteet omikseen. (Meyer & Allen 1991, 67.)

Normatiivisesti sitoutunut yksilö kokee olevansa velvoitettu pysymään organisaatiossa, eli hänestä *tuntuu*, että hänen täytyy pysyä organisaatiossa. Hän kokee, että organisaatiossa pysyminen on moraalinen asia eli moraalisesti oikein, ja hän kokee velvollisuudekseen pysyä organisaatiossa (Meyer & Allen 1991, 67; 1997, 60).

Jatkuvuuteen perustuvasta sitoutumisesta puhutaan silloin, kun yksilö pysyy organisaatiossa sen vuoksi, että hänen *tarvitsee* pysyä (Meyer & Allen 1991, 67). Tarpeen synnyttää esimerkiksi yksilön tekemästä työstä maksettava palkkio tai vastaavanlainen etu, jota yksilö tavoittelee. Meyerin ja Allenin (1991, 67) mukaan yksilö saattaa olla tietoinen kustannuksista ja haitoista, joita organisaatiosta lähteminen voi aiheuttaa. Näin yksilö saattaa päätyä itsetutkiskelussaan lopputulokseen, että työskentelyn jatkaminen on kannattavampaa kuin organisaatiosta poistuminen (Meyer & Allen 1991, 67). Tämän jatkuvuuden huomioivan ulottuvuuden huomasivat myös Kanter (1968) sekä O’Reilly ja Chatman (1986), jotka totesivat jatkuvuusperusteisen ajattelun ilmentyvän edellä kuvatun kaltaisena käytöksenä.

Meyer ja Allen (1991, 67–68) huomauttavat, että yksilö voi kokea kaikkien kolmen komponentin muotoja eri vahvuisesti. Yksilö voi esimerkiksi tuntea samanaikaisesti suurta tahtoa ja tarvetta jatkaa organisaatiossa, mutta vain vähän pakkoa (Meyer ja Allen 1991, 67–68). Näillä komponenttien vahvuuksilla on havaittu olevan yhteys yksilön käytökseen organisaatiossa (Herschovitch & Meyer 2001). Kuviossa 2 on esitetty keskeisen käyttäytymisen ja harkinnanvaraisen käyttäytymisen todennäköisyys suhteessa yksilön sitoutumisen komponenttien keskinäisiin vahvuuksiin eli sitoutumisprofileihin. Keskeisellä käyttäytymisellä (focal behavior) tarkoitetaan tässä sitoutumisesta johtuvaa käyttäytymistä, ja harkinnanvaraisella käyttäytymisellä (discretionary behavior) tarkoitetaan sellaista yksilön omiin päätöksiin perustuvaa

toimintaa, joka ei ole sitoutuneisuudelle alisteista (Herschovitch ym. 2001, 311–315). Komponenttien tasojen vaihtelu havaitaan käyttäytymisessä eri asteisesti. Esimerkiksi vahva tunneperäinen sitoutuminen ilmenee käyttäytymisessä parhaiten silloin, kun normatiivisuus ja jatkuvuus ovat heikolla tasolla (Herschovitch ym. 314–315). Organisaatioiden kannalta juuri tunneperäisesti painottuvia sitoutumisprofieileja on pidetty tavoiteltavina (Herschovitch ym. 2001, 315; Meyer 2013 ym. 384).

Kuvio 2. Sitoutumisprofiilien vaikutus käyttäytymisen todennäköisyyteen (Herschovitch ym. 2001, 314).

Erilaisten sitoutumisprofiilien lisäksi yksilö voi olla sitoutunut organisaatiossa eri vahvuisesti organisaationsa eri tasoihin (Salo 2009, 14). Työntekijä voi olla vahvasti sitoutunut esimerkiksi pienryhmäänsä, jossa hän toimii läheisesti vertaistensa kanssa, mutta voi kokea heikkoa sitoutumista osastoonsa tai edustamaansa globaaliin yritykseen. Vastaavasti varusmies voi olla vahvasti sitoutunut omaan ryhmäänsä, joukkueeseensa ja yksikköönsä, mutta ei välttämättä tunne yhtä vahvasti kuuluvansa Maavoimiin tai Puolustusvoimiin.

Esiteltyä kolmen komponentin mallin mittaria on sovellettu aiemmin sotilasorganisaatioiden tutkimuksissa (ks. Salo 2009; Meyer, Goldenberg, Chester & Bremner 2013). Malli soveltuu myös suomalaisen asevelvollisuusjärjestelmään sitoutumisen ilmiön kuvaamiseen. Maanpuolustusvelvollisuus ja asevelvollisuus voidaan kokea lakiin perustuvana pakkona (ks. Puustinen ym. 2018, 109), jolloin osallistumista maanpuolustukseen ja tehtäviin sitoutumista ajaisi esimerkiksi tunne pakosta. Tällöin asevelvollinen osallistuisi maanpuolustukseen, koska muitakaan vaihtoehtoja ei ole tarjolla. Ajurina toiminnalle voi toimia myös pelko palveluksesta kieltäytymisestä koituvista seurauksista eli sanktioista. Asevelvollinen voi kokea myös aitoa halukkuutta ja velvollisuuden tuntoa osallistua maanpuolustukseen ja sen tehtäviin. Esiteltyä mallia käytetään tässä tutkimuksessa kuvaamaan varusmiesten sitoutumista taistelutehtäviinsä. On kuitenkin huomioitava, että esitelty malli on tarkoitettu kuvaamaan yksilön sitoutumista organisaatioon, joten sitoutumisen kohde on huomioitava malliin sisältyvää mittaria sovellettaessa.

3.3 Sitoutumisen muodostuminen ja kehittyminen

Yksilön sitoutumisen muodostuminen eri kohteisiin alkaa varhaisessa vaiheessa elämää ollen samalla osa sosialisatioprosessia, jossa yksilö kasvaa yhteiskuntakelpoiseksi jäseneksi. Syntymän jälkeen kiinnittyminen tapahtuu ensin omiin vanhempiin ja perheeseen, ja jatkuu sitoutumisena lähiyhteisöihin ja pienryhmiin, kuten harrastusryhmiin. Sitoutumisen luonne kehittyy läpi koko lapsuuden ja nuoruuden, ja myös sitoutumisen kohteet vaihtuvat. Myöhemmin mukaan tulevat erilaiset isommat ryhmät, kuten työpaikat, joihin sitoutuminen tapahtuu olosuhteiden, palkan ja halun ajamina. Olosuhteet ja ympäristö muuttuvat kullakin yksilöllisesti, ja niillä on vaikutusta sitoutumisen luonteeseen ja vahvuuteen. On muistettava, että kuhunkin kohteeseen sitoutuminen muodostuu eri syistä, ja sitoutuminen johonkin ei suoraan määrittele sitoutumista johonkin toiseen kohteeseen. Yksilö voi olla myös sitoutunut saman organisaation eri tasoihin ja tekijöihin

Affektiivisen sitoutumisen kehittymiseen vaikuttavat yksilön odotukset ja kokemukset organisaatiossa. Meyer ja Allen (1997, 45–46) listaavat esimerkiksi useita tutkimuksia, jotka osoittavat tunneperäisen sitoutumisen olevan korkealla niillä, jotka kokevat tehtävänsä organisaatiossa riittävän haasteellisiksi. Meyer ja Allen (1997, 46–49) korostavat yksilön organisaatiossa saaman tuen, reiluuden kokemuksen, oman merkityksen kokemuksen ja kompetenssin merkitystä yksilön tunneperäisen sitoutumisen muodostumisessa. Osaamista vastaavat tehtävät ja niissä onnistuminen rakentavat yksilön itsearvostusta ja merkityksellisyyden kokemusta, jotka edelleen rakentavat uskollisuutta organisaatiolle (Meyer & Allen 1997, 46–49). Toi-

sin sanoen yksilön tunneperäinen sitoutuminen kehittyä, kun hän kokee saavansa tukea työnsä alkuvaiheessa, kokee tullessa kohdelluksi reilusti, kokee itsensä joukossa tärkeäksi ja saa koulutustaan vastaavia, mutta riittävän haastavia tehtäviä. Salo (2009, 108) toteaa affektiivisen sitoutumisen liittyvän oleellisesti myönteiseen asennoitumiseen maanpuolustusta ja kertausharjoituksia kohtaan, sekä ennustavan parempaa suoriutumista ja käytöstä palveluksessa sekä alhaisempaa palveluksen välttelyä. Jotta sitoutumista syntyisi varusmiesten keskuudessa, on heille tarjottava riittävän haastavia tehtäviä oppimisen ja kehittymisen takaamiseksi. Haastavat tehtävät ja kehittyminen luovat onnistumisen elämyksiä ja hyviä kokemuksia varusmiespalveluksesta, jotka ovat tärkeitä sitoutumisen, mutta myös motivaation kannalta (Salo 2009, 128). Palveluksen lopussa sitoutumisen taso muodostuu Salon (2009, 108) mukaan myönteisistä kokemuksista ja yleisestä sopeutumisesta armeijaan. Sotilasorganisaatioiden tulisikin panostaa asevelvollisten sopeuttamiseen armeijan kuriin, haastavan ja mielenkiintoisen koulutuksen tarjoamiseen ja laadukkaaseen johtamiseen (Salo 2009, 108).

Normatiivinen sitoutuminen **synnytetään** sisäistämällä yksilön uskollisuus ja omistautuneisuus organisaatiolle (Salo 2009, 8). Yksilö omaksuu perheeltään ja yhteiskunnalta arvoja, tapoja ja ajatusmalleja, joihin lukeutuu myös asenteet ja suhtautuminen maanpuolustusta ja asevelvollisuutta kohtaan. Normatiivisen sitoutumisen kehittymisen juurten voidaan nähdä ulottuvan yksilön sosialisatioprosessiin asti, jota tarkastellaan enemmän seuraavassa alaluvussa. Suomen perustuslain mukaan maanpuolustusvelvollisuus on jokaista Suomen kansalaista koskeva velvollisuus, ja asevelvollisuuslain tarkentamana vain miespuoliset Suomen kansalaiset ovat asevelvollisia sen vuoden alusta, jona täyttävät 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona täyttävät 60 vuotta (Suomen perustuslaki 127 §; Asevelvollisuuslaki 2 §). Tämän velvollisuuden tiedostaminen saattaa muodostaa sisäistetyyn normatiivisen paineen toimia yhteisön vaatimalla tavalla (Wiener 1982, 418). Tämän tutkimuksen yhteydessä tarkoitetaan Suomessa asevelvollisuuslain synnyttämää velvollisuuden tunnetta suorittaa asevelvollisuus esimerkiksi varusmiespalveluksena. Vaikka Suomessa yleinen maanpuolustusvelvollisuus koskee kaikkia Suomen kansalaisia, on havaittu, että sitä ei aina tunnisteta kansalaisvelvollisuudeksi (Puustinen, ym. 2018, 99). Ei voida sivuuttaa täysin asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen pitkää historiaa Suomessa. Sotien jälkeisinä osin epävakaina aikoina asevelvollisuuden ja armeijan preesensia on pystytty perustelemaan vahvemmin. Tämä varusmiespalveluksen pitkä historia, ja sen vielä toistaiseksi siviilipalvelusta suurempi suosio, ovat synnyttämässä sitä normatiivista sitoutumista asevelvollisuuteen ja varusmiespalvelukseen.

Jatkuvuuteen perustuvalla sitoutumisella kuvataan sellaista suhdetta, jossa yksilö kokee olevansa pakotettu pysymään organisaatiossa olosuhteiden vuoksi. Tällöin yksilö arvottaa orga-

nisaatiassa pysymisen ja organisaatiosta lähtemisen seurauksia. Esimerkiksi työpaikasta irtisanoutuminen tarkoittaa tulojen menetystä. Meyer ja Allen jakavat tämän sitoutumisen ”vaihtoehtoihin” ja ”sijoituksiin”. Yksilö on voinut ”sijoittaa” tai panostaa resursseja organisaatioon niin paljon, että lähteminen tulisi liian kalliiksi sijoitusten mennessä hukkaan. Toinen tekijä, joka muodostaa jatkuvuusperusteista sitoutumista on vaihtoehtojen vähyys. Yksilö voi kokea, että hänellä ei yksinkertaisesti ole muita vaihtoehtoja kuin pysyä nykyisessä organisaatiossaan. Siviilimaailmassa tämä ilmenee muiden mahdollisten työpaikkojen vähyytinä. Työntekijä pysyy nykyisessä tehtävässään, koska seuraavasta työpaikasta ei ole varmuutta. Toisekseen nykyinen hankittu osaaminen ei välttämättä ole siirrettävissä tai hyödynnettävissä seuraavaan työpaikkaan. Suomessa asevelvollinen pohtii vaihtoehtojaan ennen kutsuntoja tai viimeistään kutsuntatilaisuudessa, jossa ratkaistaan asevelvollisuuden suorittamistapa. Vaihtoehtoja ovat käytännössä varusmiespalvelus ja siviilipalvelus, tai asevelvollisuudesta kieltäytyminen. Jokaisella vaihtoehdolla on seurauksia ja vaikutuksia yksilön elämään. Varusmiespalveluksen suorittaneiden asevelvollisten henkilöiden vaihtoehtojen vähyys tulee eteen mahdollisessa valtiollisessa kriisitilanteessa, jossa heidät kutsutaan armeijan palvelukseen. He joutuvat pohtimaan, mitä seurauksia kieltäytymisellä olisi. Mikäli he kokevat osallistuvansa armeijan toimintaan ja mahdollisiin taistelutehtäviin vain sen vuoksi, että heillä ei ole muutaakaan vaihtoehtoja, voidaan heidät todeta sitoutuneen jatkuvuusperusteisesti.

Pelkästään työpaikan ja korvauksen ei voida sanoa saavan aikaan halutun kaltaista syvää sitoutumista. Oletettavasti tärkeäksi ja haastavaksi koettu tehtävä, mahdollisuus tavata uusia ihmisiä ja kehittyä itse taidollisesti ja tiedollisesti johtavat sitoutumisen kehittymiseen (Meyer & Allen 1997, 3). On mahdollista, että riittävän pitkä työura ja kokemus yrityksessä kehittävät yksilön sitoutumista, ja todella pitkä työura muodostaa tunneperäistä sitoutumista (Meyer & Allen, 43). Suomalaisten sotilaiden keskuudessa tämän voi nähdä reserviläisten korkeana sitoutuneisuutena ja maanpuolustustahtona (Kosonen ym. 2017). Puolustusvoimissa pitkän palvelusajan varusmiehet (esimerkiksi johtajat ja sotilaskuljettajat) ovat läheisesti tekemisissä organisaationsa kanssa kauemmin, joten heillä on enemmän aikaa tutustua itse organisaatioon, kerätä siitä tietoa ja rakentaa suhdettaan siihen paikallisesti. Valmiusyksikössä palvelevat varusmiehet saattavat harjoitella samassa ryhmässä ja joukkueessa jopa kuudesta kahdeksaan kuukautta, jolloin heillä voi syntyä hyvin vahva kiinteytys ja suhde toisiinsa. Suhteen rakentaminen oletettavasti jatkuu kotiutumisen jälkeen reservissä, jolloin yksilöiden kasvamisen ohessa asevelvollisuus, asevoimat ja maanpuolustus voivat saada uusia merkityksiä (Kosonen ym. 2017, 113).

3.4 Sosialisatio sitoutumisen selittäjänä

Yhteiskunnallisena ja sosiaalisena ilmiönä sitoutumista voidaan tarkastella konstruktivismiin näkökulmasta, jonka mukaan todellisuus rakentuu sosiaalisesti (Sirén & Pekkarinen 2017, 6). Yhteiskuntatieteenä konstruktivismi sisältää teorian yksilön sosialisatiosta eli prosessista, jonka aikana yksilöstä tulee yhteiskunnan jäsen (Berger & Luckmann 1998). Bergerin ja Luckmannin (1998, 147–148) mukaan yhteiskunnan jäseneksi ei synnytä, vaan sellaiseksi **kasvetaan** läpikäymällä sarja eri tapahtumia, joiden aikana yksilö saa valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen dialektiikkaan. Tämä koko elämän kestävä prosessi, **sosialisatio**, on yksilön kokonaisvaltaista perehdyttämistä yhteiskunnan tai sen osa-alueen objektiiviseen maailmaan, jonka aikana yksilö oppii tarvittavat säännöt, käsitykset ja asenteet yhteiskunnan jäsenenä toimiseksi (Berger & Luckmann 1998, 149; Helkama, Myllyniemi, Liebkind, Ruusuvuori, Lönnqvist, Hankonen, Mähönen, Jasinskaja-Lahti & Lipponen 2015, 51). Sosialisatio on *yhteiskunnallistamista*, jossa uusien ikäluokkien lapsista ja nuorista tulee yhteiskunnan jäseniä sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa (Takala 1995, 10–11). Se on sellaisten normien, arvojen ja käyttäytymistapojen opettamista, joita omassa yhteisössä pidetään oikeina (Saaristo & Jokinen 2004, 78). Sosialisatian tavoitteena on myös kulttuuriperinnön säilyttäminen ja yhteiskunnan toimintarakenteiden jatkuvuuden turvaaminen siirtämällä ne vuorovaikutuksella yksilöille, jotta he siirtäisivät ne aikanaan taas seuraaville (Takala 1995, 10; Salonen 1997, 166–168; Siljander 2014, 46). Yksilön sosiaalistamisessa ovat oleellisesti vaikuttamassa läheiset, kuten perhe ja sukulaiset, ja myöhemmin myös yhteiskunnalliset toimijat kuten koulujärjestelmä, kirkko ja armeija (Takala 1995, 12). Sosialisatio ei ole vain yksisuuntaista vaikuttamista, vaan se tulee nähdä sukupolvien keskinäisenä vaikuttamisena. Uudet sukupolvet eivät pelkästään vastaanota vaikutteita vanhemmilta sukupolvilta, vaan he myös osallistuvat ympäristönsä muokkaamiseen vastustamalla joitain sosialisatiopyrkimyksiä, joka voi tulevaisuudessa muuttaa jopa kulttuurin sisältöä (Takala 1995, 11). Tästä voidaan esimerkkinä pitää muutosta yhteiskunnan suhtautumisessa avoliitossa elämiseen ja asevelvollisuuden suorittamiseen. Ajallisesti sosialisatioprosessissa on nähtävissä kaksi eri vaihetta: primaarisosialisatio ja sekundaarisosialisatio (Berger & Luckmann 1998, 149; Heiskala 2000, 157).

Sosialisatio alkaa heti syntymän jälkeisellä ensisijaisella sosialisatiolla, *primaarisosialisatiolla*, jonka aikana yksilöstä tulee yhteiskunnan jäsen (Berger & Luckmann 1998, 149). Se on lapsuudessa tapahtuva ensimmäinen sosialisatio, joka toteutuu varhaisissa vuorovaikutussuhteissa perheen ja läheisten kanssa (Siljander 2014, 51). Sosiaalistamisesta vastaavat nämä ”merkitykselliset toiset” joihin yksilö mahdollisesti tunnepohjaisesti kiinnittyy, ja jolloin myös opitut asiat ja niiden merkitykset saavat yksilössä usein emotionaalisen latauksen (Ber-

ger & Luckmann 1998, 149–150). Yksilö omaksuu merkityksellisten toisten välittämän maailman tapoineen ja merkityksineen usein sellaisenaan kritiikittä, koska se on yksilölle ainoa todellinen maailma siinä hetkessä (Heiskala 2000, 157). Berger ja Luckmann (1998, 149) toteavat primaarisosialisaation olevan yksilön kannalta tärkeämpi, ja sitä seuraavan sekundaarisosialisaation pitäisi perusrakenteeltaan olla primaarisosialisaation kaltainen.

Sekundaarisosialisaation voidaan sanoa tapahtuvan vuorovaikutuksessa kodin ulkopuolella, kuten koulussa ja työpaikalla sekä armeijassa (Heiskala 2000, 157). Se rakentuu aiemman primaarisosialisaation varaisesti käsittäen kaikki sitä seuraavat tapahtumasarjat, joissa yksilö erityisesti sosiaalistuu erilaisiin rooleihin, ja sisäistää yhteiskuntaan rakentuneita osamaailmoja (Berger & Luckmann 1998, 157; Saaristo & Jokinen 2004, 79–80). Sekundaarisosialisaatio ei vaadi yksilöltä samankaltaista tunnelatautunutta samastumista muihin vaikuttajiin kuin primaarisosialisaatio, mutta se vaatii kuitenkin sen vähimmäismäärän samaistumista, joka tarvitaan päivittäiseen vuorovaikuttamiseen (Berger & Luckmann 1998, 160). Koska yksilö on ymmärtänyt vanhempiansa ja perheensä hänelle siirtämän maailmankuvan ainoana todellisena maailmana, voivat sekundaarisosialisaation aikana kohdatut ristiriidat saada aikaan kriisejä yksilön ymmärryksestä maailmasta (Berger & Luckmann 1998, 160). Sosialisatioprosessiin kuuluu välttämättömänä osana valintojen tekeminen, joka aiheuttaa yksilöiden keskenään erilaiset elämänpolut (Salonen 1997, 167–168). Salosen (1997, 167–168) mukaan prosessiin kuuluvat myös ristiriidat, joissa eri vaikuttajat kilpailevat vaikutuksestaan yksilöön. Perhe esimerkiksi yrittää estää nuorta oppimasta huonoina pidettyjä tapoja samaan aikaan kun ne ”huonot” tavat voivat olla tärkeä avain yksilön rooliin kaveriryhmässä (Salonen 1997, 167–168). Tällaisia ristiriitoja myös syntyy, kun kotona omaksuttu suhtautuminen maanpuolustukseen ja asevelvollisuuteen kohtaavat kodin ulkopuoliset asenteet näitä asioita kohtaan. Lisäksi kasvava nuori rakentaa itse omaa suhtautumistaan varusmiespalvelukseen ja rooliaan osana maanpuolustusta.

Yksilöllä on oltava yhteisössään jokin rooli, muutoin hän ei ole sosiaalisesti olemassa (Salonen 1997, 167–168). Yksilön roolittomuus yhteisössä ja heikko kiinnittyminen lähiyhteisöönsä saattaa aiheuttaa kokemuksen ulkopuolisuudesta. Samankaltainen kokemus voi syntyä, jos yksilö sekundaarisosialisaation aikana omaksuu arvoja ja asenteita, jotka poikkeavatkin yhteiskunnan yleisesti hyväksytyistä normeista. Tällöin yksilö ei koekaan yhteiskunnan arvoja, normeja ja asenteita omikseen, ja saattaa näin itse kyseenalaistaa jäsenyytensä yhteiskunnassa. Heikko kiinnittyminen yhteiskuntaan tarjoaa näkökulman myös yksilön sitoutumattomuudelle maanpuolustukseen. Yhteiskunnan ulkopuolelle jäänyt yksilö ei välttämättä sitoudu maanpuolustukseen ja sen tehtäviin, jos hän ei koe yhteiskuntaa omakseen, jaa sen arvoja ja

maailmankatsomusta. Kokiessaan itsensä yhteiskunnan ja järjestelmän ulkopuoliseksi toimijaksi, asevelvollinen tuskin kokee motivaatiota ja halua sitoutua maanpuolustukseen yhteisen edun nimissä, mutta toisaalta voi osallistua siihen oman etunsa nimissä.

Modernissa yhteiskunnassa on jo pitkään nähty individualismin eli yksilökeskeisyyden vahvistuminen. Yksilökeskeisyydessä korostuvat omista asioista ja perheestä huolehtiminen yksin (Helkama 2015, 67). Suomalainen yhteiskuntakin on modernisaation aikana muuttunut enemmän yhteisökeskeisyydestä kohti yksilökeskeisyyttä samalla kun yhteisöjen merkitys muuttunut (Helkama 2015, 67–68). Yksilökeskeisyys löytyy myös yhtenä arvoulottuvuutena Geert Hofsteden arvojärjestelmässä (Hofstede & Hofstede 2005, 74–75; Helkama 2015, 67). Hofsteden yksilökeskeisyyden arvoulottuvuus korostaa omista ja lähimmän perheen asioista huolehtimista, ollen näin yhteisöllisyyden arvoulottuvuuden vastakohta (Hofstede & Hofstede 2005, 76). Hofstede (2005, 78) havaitsi valtion vaurauden ja pohjoisemman sijainnin olevan kytköksissä yksilöllisyyden asteeseen valtion kansalaisissa: vauraammilla valtiolla yksilöllisyyden aste kulttuurissa oli korkeampi kuin selvästi köyhemmillä valtioilla.

Yksilöllistymisellä eli individualisaatiolla tarkoitetaan kehityskulkua, jossa yksilön toimintaa ohjaavat tietoiset valinnat oman elämänpolun rakentamisesta ja yksilön suhde itseensä (Saastamoinen 2011, 61; Puustinen ym. 2018, 102). Yksilö tekee koulutusta, työtä, perhettä ja asevelvollisuutta koskevat valintansa siten, että ne tukevat itse suunniteltua elämänpolkua mahdollisimman hyvin (Puustinen ym. 2018, 102). Yksilön voidaan siis nähdä suorittavan asevelvollisuutensa, jos hän on suunnitellut sen osaksi elämänpolkuaan eikä suorittaminen häiritse suunnitelmia. Se miksi hän täyttää velvollisuutensa, liittyy taas yksilön motiiveihin ja tavoitteisiin. Reservistä eroavien ja siviilipalvelusta suorittavien keskuudessa ei haastattelujen perusteella havaittu merkkejä individualisaatiosta, mutta sen sijaan mahdollista heikkoa kiinnittymistä lähiyhteisöihin (Puustinen ym. 2018, 115). Saastamoisen (2009, 38) mukaan yksilöllistyminen voi olla seurausta yhteisöjen merkityksen häiväntymisestä ja ihmisten vieraantumisen muista. Yksilöllistyminen tosin mahdollistaa valintojen tekemisen itselle tyydyttävistä yhteisöllisyyden muodoista ollen siis modernin ajan suoma mahdollisuus (Saastamoinen 2009, 38). Kun otetaan ajatus yksilöstä modernin läntisen yhteiskunnan perussoluna (Heiskala 2000, 14) ja liitetään tähän ajatus egosta ja yksilön edusta ohjaamassa toimintaa (Sirén & Pekkarinen 2017, 6), saadaan näkemys yksilökeskeisestä maailmankatsomuksesta, jossa yksilön edun ja hyvinvoinnin tavoittelu korostuvat. Riittävän monen yksilön tavoittellessa omaa etuaan maata puolustaessaan, muodostavatkin he yhteisen edun. Ratkaisevaa on se, kenen etua yksilöt tavoittelevat. Toisaalta yksilö voi esimerkiksi päätyä ratkaisuun, että paras tapa selviytyä on olla kokonaan osallistumatta maanpuolustukseen.

Asevelvollisuuden suorittaminen voidaan nähdä sekundaarisosialisaation osana, joka on vuorovaikutusta kodin ulkopuolisen maailman kanssa (Heiskala 2000, 157). Suoritettiin asevelvollisuus sitten varusmiespalveluksena tai siviilipalveluksena, on asevelvollinen väkisin vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa. Mikäli asevelvollisuuden suorittaminen ei ole ristiriidassa kansalaisen emotionaalisesti latautuneen primaarisosialisaation kanssa, yksilö saa uusia kykyjä ja tietoja, ja identiteettiongelmaa ei synny (Heiskala 2000, 157). Vaikutusta on sillä, millaisen merkityksen asevelvollisuus on saanut yksilön primaarisosialisaation aikana, ja millainen suhde asevelvollisella on jo ehtinyt rakentua yhteiskuntaan. Varusmiespalvelus ajanjaksona ja asevelvollisuus itsessään ovat yhteiskunnallisesti tarkasteltuna merkittäviä elementtejä ihmisen elämässä. Puolustusvoimien näkökulmasta asevelvollinen ja asevoimat kohtaavat ensin kutsunnoissa, jolloin yhteistyössä päätetään asevelvollisuuden suorittamisen muodosta, ajankohdasta ja paikasta. Tuolloin asevelvollinen joutuu viimeistään pohtimaan suhdettaan asevelvollisuuteen, ja sen kautta asevoimiin ja yhteiskuntaan.

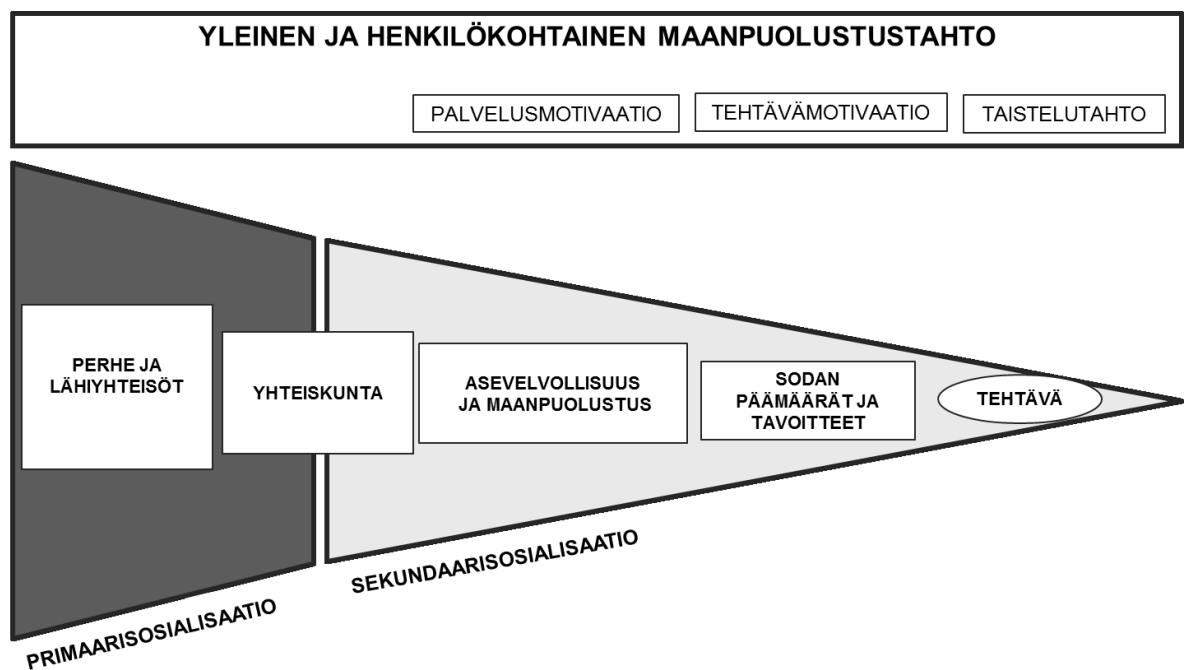
Sitoutuminen maanpuolustukseen ja sodanajan tehtäviin edellyttää yksilöltä ensiksikin kiinnittymistä yhteiskuntaan. Puhuttaessa suomalaisten varusmiesten sitoutumisesta maanpuolustukseen täytyy ottaa huomioon ympäröivän yhteiskunnan rooli. Valtion johto on asettanut lain muodossa asevelvollisuuden, jolloin kaikki sen velvollisuuden alaiset joutuvat pohtimaan, kuinka velvollisuutensa täyttävät. Asevelvollisuuden täyttäminen itsessään on osoitus sitoutumisesta yhteiskuntaan ja sen normeihin, mutta perimmäiset syyt taustalla vaihtelevat. Yhteiskunta, asevelvollisuus, asevoimat, maanpuolustus ja tehtävät tulee nähdä omana kohteenaan, johon kuhunkin asevelvollinen suhtautuu omalla yksilöllisellä tavallaan.

3.5 Maanpuolustukseen sitoutuminen

Johdannossa todettiin suomalaisen puolustusjärjestelmän nojaavan sen sitoutuneisiin sotilaisiin, Suomen tapauksessa asevelvollisiin. Samalla tavalla kuin yritys tarvitsee sitoutuneita työntekijöitä, asevoimat tarvitsevat maanpuolustukseen sitoutuneita sotilaita. Maanpuolustus - käsitteen alle voidaan lukea kaikki ne toimet, joita tehdään valtion puolustamiseksi, niin aseelliset kuin aseettomatkin toimet. Koska tämä tutkimus tarkastelee varusmiesten sitoutumista, tutkimus käsittelee maanpuolustusta sotilaallisesta näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa maanpuolustuksella tarkoitetaan ennen kaikkea aseellista sekä sotilaallista maanpuolustusta.

Kuviossa 3 esitetään yksilön sitoutumisen kohteita ja motivaation jakautumista. Kuvion taustalla on jatkuvana prosessina käynnissä yksilön vuorovaikutus muiden kanssa ja eri yhteiskunnan tekijöihin kiinnittyminen. Harinen (1992, 15) esittää Oettingin näkemyksen maanpuo-

lustustahdon ja motivaation yhteydestä. Yhteiskunnassa vallitsee tietty maanpuolustustahto (military motivation), josta syntyy rauhan aikana palvelusmotivaatio (motivation for service). Ulkoinen tekijä saa aikaan tehtävämotivaation (motivation for mission), josta voi syntyä taistelutahto (Harinen 1992, 15). Samalla Harinen toteaa (1992, 15), että korkea maanpuolustustahto rauhan aikana ei välttämättä tarkoita korkeaa taistelutahtoa kriisitilanteessa. Taistelutahtoon on nähty liittyvän sotilaan sitoutuminen sodan päämääriin ja taistelutehtäviin (Sinivuo 2011; Sinkko 2015; Kosonen ym. 2017), mutta myös ryhmäkiinteys (Wong ym. 2003, 20). Charles Moskos väitti kiinteydenkin pitävän sotilaan tehtävässään vain, kun hän on sitoutunut edustamansa yhteiskunnan sosiaaliseen järjestelmään, sen arvoihin ja symboleihin (Wong ym. 2003, 20). Tämän sitoutumisen Moskos nimesi latentiksi ideologiaksi (Wong ym. 2003, 20).

Kuvio 3. Sosialisatio, sitoutumisen kohteet, maanpuolustustahto ja motivaatio.

Kun sotilas on sitoutunut omaan tehtäväänsä, on hän laajemmassa kuvassa sitoutunut myös maanpuolustukseen. Jotta sotilas tahtoisi taistella, tulee hänen olla sisäistänyt sodan päämäärä ja olla sitoutunut organisaationsa tehtäviin (Sinivuo 2011, 11). Sinivuo (2011, 10) mukaan muun muassa sitoutuminen sodan päämääriin ja tavoitteisiin voi olla yhteydessä edelleen sotilaan taistelutahtoon (taistelumoraaliin). Sodan ja konfliktin päämäärien ymmärtämisellä on täten yhteys myös motivaatioon. Muita tekijöitä voivat Sinivuo (2011, 10) mukaan olla sellaiset tekijät kuin sodan syy ja oikeutus, ryhmäkiinteys ja organisationaalinen kiinteys. Sini-

vuoto (2011, 11) toteaa organisaation tehtäviin ja päämääriin sitoutumisen olevan yksi kolmesta joukon moraalien perusolottuvuudesta. Kaksi muuta olottuvuutta ovat sitoutuminen ryhmään ja itseluottamus. Tätä jaottelua ovat useat sotilaspsykologit olleet muodostamassa erikseen joukon moraalialia tutkiessaan (Sinivuo 2011, 11). Myös Galantino (2003, 122) kehottaa tutkimuksessaan, että rauhanturvaoperaatioiden merkitykset ja tarkoitukset tulee sosialisoida sotilaille suorituskyvyn, motivaation ja sitoutumisen varmistamiseksi.

Helkaman (2015) mukaan mielikuvalla sodan tai aseellisen konfliktin olemuksesta on vaikutusta suomalaisten maanpuolustushenkeen. Lisäksi sodan todennäköisyys ja Suomen puolustuksen uskottavuudella voi olla vaikutusta (Helkama 2015, 169–175). Mahdollisen uhan muuttuessa epätodennäköisemmäksi, sotilaan oma toiminta saattaa menettää merkitystään ja yleisesti operaatio tai konflikti ei tunnu enää tarpeelliselta. Toisessa maailmansodassa amerikkalaiset sotilaat taistelivat ”jotta sota loppuisi ja päästäisiin kotiin”, ja kun kansallisen uhan tunne heikentyi, heikentyi myös sotilaiden sitoutuminen taistelemaan yleisesti (Stouffer ym. 1949, 440). Lisäksi mitä läheisemmin sotilaat olivat olleet tekemisissä oikean sodan kanssa, sitä enemmän he epäilivät sodan mielekkyyttä (Stouffer ym. 1949a, 440–441). Suomessa pitkään kestänyt rauhan aika ja vakaa poliittinen tilanne ovat saaneet aikaan sen, että aseellista konfliktia ei pidetä todennäköisenä (Myyry 2009, 16). Toisaalta seuraavaa mahdollista Suomeen kohdistuvaa aseellista konfliktia pidetään luonteeltaan ja seurauksiltaan hyvin totaalisena, jolloin kysymykset Suomen mahdollisuuksista ja kyvystä puolustautua nousevat esiin (Myyry 2009, 12). Tähän vaikuttavat mielikuvat tehokkaammista asejärjestelmistä ja muista vaikuttamisen keinoista perinteisen sodan käynnin rinnalla. Myös reservistä eronneiden ja siviilipalvelusta suorittavien haastatteluista käy ilmi ajatukset mahdollisen sodan epätodennäköisyydestä. Epätodennäköisyydestä huolimatta lähes kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että Suomen valtiota pitää tarvittaessa puolustaa, kunhan sen voi tehdä itselle mieluisalla tavalla ilman pakkoa (Puustinen ym. 2018, 111–118). Tässä kohtaa kysymys onkin enemmän siitä, koetaanko valtio puolustamisen arvoiseksi. Yleisesti haastateltavat olivat sitä mieltä, että valikoivampi ammattimaisuuteen perustuva reserviläisarmeija olisi parempi kuin nykyinen velvollisuuteen ja paktoon perustuva asevelvollisuusjärjestelmä (Puustinen ym. 2018, 118).

Ajatukset sodan todennäköisyydestä eivät välttämättä suoraan heijastu henkilökohtaiseen maanpuolustustahtoon. Vaikka suomalaiset asevelvolliset kokisivatkin tulevan sodan hyvin epätodennäköisenä, olisivat he kaikesta huolimatta valmiita osallistumaan maanpuolustukseen tarvittaessa. Sen sijaan ajatukset konfliktin epätodennäköisyydestä voivat johtaa asevoimien ja puolustusjärjestelmän tarpeellisuuden kyseenalaistamiseen (Myyry 2009, 31, Puustinen ym. 2018, 104). Kun ympäristö ja tulevaisuus nähdään turvallisena, on esimerkiksi maanpuolus-

tuksellista valmiutta hankala perustella (Myyry 2009, 61). Yleinen turvattomuuden tunne Suomessa näyttäisi vaihtelevan maailmanpolitiikan kriisien mukaisesti. Esimerkiksi marraskuussa 2015 tehtyjen Pariisin terrori-iskujen vaikutus voidaan nähdä marraskuussa 2015 mitatusta suomalaisten kasvaneesta turvattomuuden tunteesta (MTS 2018, 41).

MTS:n (2018) mukaan suomalaiset haluaisivat puolustaa muun muassa Suomen itsenäisyyttä, alueellista koskemattomuutta ja demokratiaa. Myös reservistä eronneet ja siviilipalvelusta suorittavat kokevat Suomen hyvinvointivaltioksi, ja puolustamisen arvoisiksi asioiksi he kokevat ”yhteiskuntarauhan, yksilöiden välisen tasa-arvon, oikeusjärjestelmän, lainsäädännön demokratian, sosiaali- ja terveystalvet, koulutuksen, uskonnonvapauden sekä laajan yksilönvapauden” (Puustinen ym. 2018, 111). Jo Stoufferkin pohti ajastusten kodista ja läheisistä saavan sotilaan tekemään kaikkensa selviytyäkseen (Stouffer 1949a, 110).

Wong (2003, 25) työryhmineen havaitsi tutkimuksessaan yhdysvaltalaisen sotilaiden jatkaneen taistelua Irakin sodassa sotilaiden keskinäisen luottamuksen vuoksi. Toinen vahva tekijä oli se luottamuksen side, joka heillä oli syntynyt asevoimiin instituutiona. Heillä myös epäiltiin olevan tiedostamattomia ideologisia motiiveja henkilökohtaisten intressien, kuten rahan ja kokemuksen lisäksi (Wong ym. 2003, 9).

Puolustusvoimien tehokkuuden ja uskottavuuden kannalta yksilön sitoutuminen maanpuolustukseen on tärkeää. Näin yksilön sitoutuminen on merkityksellistä myös suomalaiselle yhteiskunnalle puolustusjärjestelmän rakentuessa asevelvollisuuden varaan. Asevelvollisuuden täyttäminen varusmiespalveluksen suorittamalla saattaa vahvistaa varusmiehen sidettä yhteiskuntaan entisestään. Kuitenkin henkilökohtaiset syyt varusmiespalveluksen suorittamiselle ja maanpuolustuksen merkitys yksilölle vaihtelevat. Syitä varusmiespalveluksen suorittamiselle voivat olla esimerkiksi perinteiden ja veteraanien kunnioitus, lakivelvoite tai hakeutuminen sotilasuralle. Maanpuolustukseen sitoutumisen yksi näkökulma on näkemys maan puolustamisen toteuttamistavasta yksilötasolla. On mielenkiintoinen näkemys, että maata tulee kyllä puolustaa tarvittaessa, mutta yksilön omasta osuudesta pitäisi pystyä keskustelemaan (Puustinen ym. 2018, 111–118). Tällöin yksilön henkilökohtainen sitoutuminen maanpuolustukseen vaikuttaa hieman kyseenalaiselta.

3.6 Maanpuolustustahto sitoutumisen selittäjänä

Julkisessa keskustelussa suomalaisten maanpuolustustahtoa saatetaan käyttää suoraan maanpuolustukseen sitoutumista peilaavana mittarina. Erityisesti yleisen ja henkilökohtaisen

maanpuolustustahdon kysymykset ovat vertailun kohteena vuosittaisissa mittauksissa (MTS 2018). Kenraali Jaakko Valtasen Sotakorkeakoulun diplomityön perintö näkyy juurikin MTS:n vuosittain käyttämässä maanpuolustustahdon kysymyksissä. Tavan jakaa maanpuolustustahto yleiseen ja henkilökohtaiseen maanpuolustustahtoon voidaan sanoa vakiintuneen, vaikka se on yksinkertaistamisensa vuoksi saanut osakseen kritiikkiä maanpuolustustahto - käsitteen moniulotteisuuden vuoksi (Myyry 2009; Sinkko 2015). Tällä kahden kysymyksen jaolla yksinkertaistetaan kyselyjä, mutta seurauksena menetetään havainnot muista maanpuolustustahdon ulottuvuuksista. Siksi on aiheellista kysyä, mitaavatko nämä kaksi kysymystä enemmän halua tukea aseellisia toimia Suomen puolustamiseksi kuin yksilön todellista sitoutuneisuutta osallistua itse Suomen aseelliseen puolustamiseen (Kosonen ym. 2017, 96). Tämä tulee kyseeseen silloin, kun ollaan kiinnostuneita erityisesti henkilökohtaisesta valmiudesta osallistua Suomen aseelliseen puolustamiseen tilanteessa, joka edellyttää taisteluihin osallistumista. Kysymyksiä pitäisi ehkä pystyä tarkentamaan siten, että ne kytkeytyvät toimintaympäristönsä osalta aseellisiin ja vaarallisiin konflikteihin.

Maanpuolustustahtoa on rajattu koskemaan vain aseellisen maanpuolustuksen tehtäviä (Eskola 1962), mutta myös kaikkia maanpuolustuksen tehtäviä, kuten MTS:n nykyisin käyttämässä henkilökohtaisen maanpuolustustahdon kysymyksessä. MTS (2018) on vuosittaisissa mielipidetutkimuksissaan käyttänyt kysymystä ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?”. Yksilön omaa valmiutta ja sitoutumista on selvitetty kysymyksellä: ”Jos Suomeen hyökätään, olisitko itse valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjenne ja taitojenne mukaan?” (MTS 2018, 28). Henkilökohtaisen maanpuolustustahdon kysymyksellä saadaan siis hieman kuvaa henkilökohtaisesta sitoutuneisuudesta maanpuolustukseen. Henkilökohtainen maanpuolustustahto on vuosittain ollut hieman korkeampi kuin yleinen maanpuolustustahto (MTS 2018, 26–28). Näihin käytössä oleviin kysymyksiin liittyy joitain haasteita, kun halutaan tarkastella osallistumista ja sitoutumista taistelutehtäviin. Yleisen maanpuolustustahdon kysymys saattaa saada korkeita arvoja sen epätarkkuuden vuoksi. Vastatessa saateen esimerkiksi tuntee normatiivista painetta vastata myöntävästi suomalaisten kansallisdentiteetin vuoksi (ks. Salo 2009, 111–112). Henkilökohtaisen maanpuolustustahdon kysymyksen kohta ”eri tehtävät” mahdollistaa vastaajalle kaikki mahdolliset maan puolustamiseen liittyvät tehtävät, mutta ei sulje pois taistelutehtäviä. Toisaalta kysymyksen muotoilu sopii MTS:n käyttöön hyvin, kun otetaan huomioon tutkimuksen kohderyhmän ikäjakauma eli 15–79-vuotiaat (MTS 2018, 3). Näin kukin vastaaja voi oman fyysisen kyvykkyytensä mukaisesti päättää, olisiko kykenevä osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin. Tällöin vastaajan tehtäväkenttää ei rajata iän ja kykyjen näkökulmasta liian kapeaksi.

Edellä esiteltyjen kahden kysymyksen muotoiluun on kiinnitettävä huomiota, kun halutaan selvittää varusmiesten sitoutumista taistelutehtäviin osana sotilaallista maanpuolustusta. On myös huomioitava tämän tutkimuksen kohderyhmä, joka tässä tapauksessa koostuu nuorekkaista ensimmäisten perustettavien joukkojen osista. Vaikka heidän tehtäväkenttensä on laaja, on tärkeää olla kiinnostunut sitoutuneisuudesta ensimmäisiin ja haastavimpiin tehtäviin, eli itse taisteluun. Tällöin henkilökohtaisen maanpuolustustahdon kysymyksen ”maanpuolustuksen eri tehtävät” on tarkennettava koskemaan sotilaallista maanpuolustusta. Tällöin vastaaja joutuu pohtimaan omaa valmiuttaan osallistua juurikin aseelliseen maanpuolustukseen. Lisäksi kummankin maanpuolustustahdon kysymyksen tilannekehystä on perusteltua tarkentaa *sotilaalliseksi* hyökkäykseksi. Tällä saadaan korostettua sen tilanteen luonnetta, jossa vastaajien halutaan toimivan.

Liisa Myyry (2009, 8) tunnisti haastatteluaineistostaan maanpuolustustahdon ulottuvuuksiksi käsitykset maanpuolustuksesta, sodankuvan, maanpuolustuksen uskottavuuden, uhkien mahdollisuuden, yksilön vastuun ja kansallistunteen/isänmaallisuuden. Lisäksi Myyryn (2009, 50) tutkimuksen perusteella perheeseen samaistuminen ja perheen merkitys ovat vahvassa yhteydessä maanpuolustustahtoon. Uhkana sen sijaan maanpuolustustahdolle voidaan nähdä maailmankansalaisuuden ja universaalisten arvojen lisääntyminen (Myyry 2009, 58).

Risto Sinkko (2015) pohtii maanpuolustustahtoa selittävänä tekijänä varusmiespalveluksen onnistumisessa. Sinkko (2015, 197; 203–204) esittää käytettäväksi maanpuolustusajattelun käsitettä, joka sisältäisi sekä yleisen että henkilökohtaisen maanpuolustustahdon. Sinkon (2015, 197) havaintona oli, että varusmiesten maanpuolustustahdossa tapahtuu varusmiespalveluksen aikana sekä laskua että nousua. Puolustusvoimat voivat palveluksen aikana vaikuttaa maanpuolustustahtoon esimerkiksi tarjoamalla mahdollisimman laadukasta ja motivoivaa koulutusta (Sinkko 2015, 198) Varusmies käyttää arvokasta aikaansa, joten hänelle tulee jäädä kokemus siitä, että se aika on käytetty järkevästi ja hyödyllisesti. Sinkon tarkastelemassa joukossa haasteelliseksi ryhmäksi todettiin etenkin 12 kuukautta palvelevat varusmiehet, joiden joukossa maanpuolustustahto laski muita ryhmiä enemmän. On huomioitava, että ryhmä koostui pääasiassa sotilaskuljettajista (Sinkko 2015, 197). Palveluksen onnistuminen voi olla hyvinkin tehtäväsidoista. Saadut tulokset 12 kuukautta palvelleilta varusmiehiltä saattaisivat olla erilaiset, mikäli tarkastelussa olisivat johtajakoulutuksen saaneet varusmiehet. Varusmiesjohtajien palvelus saattaa olla monipuolisempi, ja ehkä osin paremmin organisoitu ja toteutettu. Heillä lisäksi saattaa olla riittävästi mielekästä ja motivoivaa tekemistä. Tämä ei poista sitä päätelmää, että sotilaskuljettajien palveluksen sisällössä ja laadussa voisi olla kehittämisen varaa yksikkötasoilla. Varusmiespalveluksen onnistumisella on siis todennäköisesti

yhteys maanpuolustustahtoon. Voi myös olla, että hyvin maanpuolustustahtoiset ja motivoituneet varusmiehet kokevat palveluksensa ”sokeasti” mielekkääksi ja onnistuneeksi.

Tuleva varusmies on perheensä, yhteisönsä ja yhteiskunnan muovaama, ja hänen maanpuolustustahtonsakin on rakentunut aiemman siviilielämän kokemusten pohjalta. Puolustusvoimat voivat vaikuttaa rajoittuneesti siihen maanpuolustustahtoon, joka varusmiehelle rakentuu ennen varusmiespalvelusta (Sinkko 2015, 198). Varusmiespalvelus kokemuksena ohjaa varusmiehen mielipidettä Puolustusvoimista, mutta se myös vaikuttaa hänen maanpuolustustahtonsa palveluksen lopussa. Yhteenvedona voidaan todeta maanpuolustustahtoon kytkeytyvän useita ulottuvuuksia. Näistä ulottuvuuksista otetaan erillisesti tarkasteluun sellaisia kuin sodan mahdollisuus, luottamus suorituskykyyn ja palveluksen onnistuminen. Näille toivotaan löytyvän yhteys myös sodanajan tehtäviin sitoutumiseen. Maanpuolustustahtoa tarkastellaan tässä tutkimuksessa vakiintuneen tavan mukaisesti yleisenä ja henkilökohtaisena maanpuolustustahtona, mutta kysymyksen muotoilussa tullaan huomioimaan tarkemmin kohderyhmän sotilaallinen tehtävä sekä mahdollisen uhan aseellinen luonne. Koska ulottuvuudet on liitetty jo aiemmin maanpuolustustahtoon, on olemassa riski, että ne päätyvät tässäkin tutkimuksessa kuvastamaan vain maanpuolustustahtoa, eikä niitä tällöin voida käyttää sitoutumisen selittäjinä.

Mikä sitten voisi olla maanpuolustustahdon ja tehtäviin sitoutumisen yhteys? Yksinkertaisimmillaan maanpuolustustahdolla voidaan kuvata yleistä mielipidettä Suomen aseellisesta puolustamisesta kaikissa konfliktitilanteissa. Omaa sitoutumista maanpuolustukseen saadaan kuvattua lisäämällä rinnalle henkilökohtaisen maanpuolustustahdon kysymys. Tällaista maanpuolustustahtoa voitaisiin nimittää *maanpuolustukseen* sitoutumiseksi. Tämän tekee erityisesti henkilökohtaisen maanpuolustustahdon kysymys, joka pitää sisällään jo mainitut ”eri tehtävät”, joihin yksilö voi osallistua kykyjensä ja taitojensa mukaisesti. Tehtäviin sitoutuminen taas kuvastaa yksilön toimintaa, muuta myös psykologista sidettä omia tehtäviä kohtaan. Maanpuolustustahto ja tehtäviin sitoutuminen ovat sisällöltään lähellä toisiaan, ja niihin saatavat liittyä samoja ulottuvuuksia. Oletuksena onkin, että maanpuolustustahto korreloi vahvasti tehtäviin sitoutumiseen.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMA

Tutkimuksen päämääränä on arvioida Maavoimien valmiusyksikön varusmiesten sitoutumista heidän ensimmäisiin valmiudellisiin tehtäviinsä. Tutkimuksen tavoitteena on pyrkiä kuvaamaan varusmiesten tehtäviin sitoutumisen luonnetta, sekä mitkä tekijät mahdollisesti sitouttavat heitä tehtäviinsä.

Tutkimuksen päätutkimuskysymys:

Millaisia sitoutumisprofiileja voidaan varusmiehistä tunnistaa taistelutehtäviin ja sodanajan tehtäviin sitoutumisen perusteella?

Tutkimuksen alatutkimuskysymykset:

Eroavatko valmiusyksikön ja perusyksikön varusmiehet sitoutumisprofiilien perusteella toisistaan?

Selittävätkö maanpuolustustahto ja socialisaatio varusmiesten sitoutumista taistelutehtäviin ja sodanajan tehtäviin?

Voidaanko varusmiesten taustatekijöillä, kuten perhesuhteilla ja asuinpaikalla, nähdä yhteys heidän sitoutumisprofiileihinsa?

Sitoutumisen kohde rajattiin tässä tutkimuksessa koskemaan sodanajan tehtäviä, koska tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita siitä, miten varusmiehet tehtäviinsä suhtautuvat. Muita vaihtoehtoja sitoutumisen kohteeksi olisi ollut asevelvollisuus, maanpuolustus ja Puolustusvoimat sekä suomalainen yhteiskunta. Myös sitoutumista omiin pienryhmiin ja joukko-osastoon olisi ollut mahdollista tarkastella. Tutkimuksen ulkopuolelle jätettiin yksilön ja organisaation arvot, vaikka kirjallisuuskatsauksen perusteella todettiin niiden olevan kytköksissä yksilön sitoutumiseen ja käytökseen organisaatiossa. Arvojen vaikutus otetaan huomioon tässä tutkimuksessa socialisaation kautta, koska arvojen jakaminen ja omaksuminen yhteiskunnan ja yksilön välillä liittyvät yksilön kasvamiseen yhteiskunnan jäseneksi.

5 METODOLOGIA

Tutkielma edustaa aristoteelista tutkimusperinnettä tavoitteillaan lisätä tietoa ja ymmärrystä varusmiesten sitoutumisesta sodanajan tehtäviin. Tutkimuksen aineistonkeruu ja raportointi toteutettiin määrällisiä tapoja hyödyntäen, koska ne mahdollistavat suuren joukon tutkimisen sekä syy-seuraussuhteiden tilastotieteellisen kuvaamisen. Tutkielma edustaa tieteenfilosofiselta paradigmatilalta konstruktivismia, jonka sanotaan nojautuvan sosiaaliseen ontologiaan ja relativistiseen epistemologiaan (Sirén 2010, 37; Sirén & Pekkarinen 2017, 6). Sosiaalisen ontologian mukaan todellisuus rakentuu yksilöiden subjektiivisista käsityksistä, jotka rakentuvat muun muassa yksilön taustatekijöiden ja kulttuurin päälle (Sirén 2010, 37; Sirén & Pekkarinen 2017, 4). Lisäksi sosiaalisen ontologian tarkastelema tutkimuskohde muuttuu aktiivisesti (Sirén & Pekkarinen 2017, 4). Relativismin mukaan sosiaaliset ilmiöt ovat rakentuneet sosiaalisesti yksilöiden käsityksistä (Sirén 2010, 37; Sirén & Pekkarinen 2017, 4). Sitoutumisen voidaan nähdä olevan ilmiönä jatkuvassa muutoksessa, ja sen olemus on yksilöiden käsityksistä riippuvainen. Tässä tutkimuksessa tutkittavien ei tarvitse määritellä tutkijalle näkemystään siitä, mitä heidän sitoutumisensa on, koska se olisi jo oma tutkimuksensa. Tutkimuksessa oletetaan sitoutumisen tapahtuvan varusmiesten sitoutumisen käsityksistä riippumattomasti. Sen sijaan tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita tutkittavien sitoutumisen luonteesta ja sitoutumista vahvistavista tekijöistä.

Lisäksi konstruktivismin sosiaaliseen ontologiaan kuuluu todellisuuden intersubjektiivinen luonne, jonka mukaan saman yhteisön jäsenet jakavat yhteisölle tyypilliset identiteettirakenteet ja maailmankatsomukset (Sirén & Pekkarinen 2017, 7). Intersubjektiivisesta kerrostumisesta (Berger & Luckmann 1998, 81–81) käy esimerkkinä asevelvollisuuden suorittaminen ja varusmiespalvelus yhdistävänä kokemuksena, joka yhdistää ikäluokkia ja sukupolvia toisiinsa. Varusmiespalveluksen suorittaminen on aiemmin saattanut olla yksi riitti suomalaisten nuorten miesten keskuudessa, johtuen sen pitkästä historiasta ja merkityksestä. Lisäksi asevelvollisuuden suorittaminen voidaan nähdä yhtenä sosialisoinnin tapahtumana, jossa yksilö kiinnittyy edelleen muuhun yhteiskuntaan.

5.1 Tutkimuksen toteutus ja kohdejoukko

Tutkimuksen kohdejoukoksi valittiin yhden maavoimien joukko-osaston valmiusyksikkö sekä saman joukko-osaston jalkaväen perusyksikkö. Alun perin tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita vain Maavoimien valmiusyksiköissä palvelevien varusmiesten sitoutumisesta, mutta valmiusyksikön rinnalla mitattiin saman saapumiserän jalkaväen perusyksikön varusmiehiä. Val-

miusyksikön erityispiirteistä, kuten valmiudellisista tehtävistä johtuen, heidän sitoutumisestaan ei voida tehdä yleistäviä johtopäätöksiä. Jalkaväen perusyksikkö edustaa tässä tutkimuksessa tavanomaisempaa ja yleisempää varusmiesjoukkoa. Kyseisen yksikön palvelus noudatti tavanomaista palvelusrakennetta sisältäen miehistöllä perus-, erikois- ja joukkokoulutuskauden ja johtajilla lisäksi aliupseeri- tai reserviupseerikurssin sekä johtajakauden. Palvelusajat noudattivat tehtävien mukaisia aikoja, eli 165–347 vuorokautta.

Valituille kahdelle yksikölle tehtiin kyselytutkimus kahden saapumiserän aikana. Tällöin kyselyyn saatiin vastaamaan saman joukko-osaston kaksi eri valmiusyksikköä ja jalkaväen perusyksikön kaksi eri sodanajan joukkoa. Ensimmäinen kysely toteutettiin kesäkuussa 2019, jolloin kyselyyn vastasivat valittu jalkaväen perusyksikkö sekä saman joukko-osaston valmiusyksikkö. Kysely toteutettiin viimeisen taisteluharjoituksen (nk. loppusodan) jälkeisellä viikolla varuskunnassa. Varusmiespalvelus tulisi päättymään seuraavalla viikolla. Perusyksikkö ja valmiusyksikkö vastasivat kyselyyn eri päivinä. Toinen kysely toteutettiin joulukuussa 2019 samoin järjestelyin kuin kesäkuussa. Kyselyyn vastasivat saman joukko-osaston jalkaväen perusyksikkö sekä valmiusyksikkö. Kysely toteutettiin jälleen viimeisen taisteluharjoituksen jälkeisellä viikolla. Varusmiespalvelus tulisi päättymään seuraavalla viikolla. Perusyksikkö ja valmiusyksikkö vastasivat kyselyyn eri päivinä.

Kaikissa kyselytilaisuuksissa tutkija johti tilaisuudet alustamalla tutkimuksen ja kyselyn aiheen sekä ohjeistamalla vastaamistekniikan. Erityistä huomiota kiinnitettiin totutusta poikkeavaan vastausasteikkoon, jossa vain ääripäät oli kirjoitettu auki. Valmiusyksikön varusmiehiä ohjattiin pohtimaan sitoutumistaan ensimmäiseen tehtäväänsä ja perusyksikön varusmiehiä sodan ajan tehtäväänsä. Jos vastaaja ei tiennyt tehtäväänsä, ohjeistettiin häntä ajattelemaan sitä tehtävää, jota hän oli tähän mennessä harjoituksissa toteuttanut. Tutkija kertoi opiskelevansa Maanpuolustuskorkeakoulussa sotatieteiden maisterikurssilla, mutta ei erikseen tuonut ilmi kuuluvansa Puolustusvoimien palkattuun henkilökuntaan. Tutkija oli pukeutunut siviilivaatteisiin, jotta kyselytilaisuuden ilmapiiri ei vaikuttaisi vastauksiin. Jokaisessa tilaisuudessa vastaamiseen oli varattu aikaa yksi tunti, mutta valtaosa vastaajista käytti vastaamiseen noin 20 minuuttia. Vastaajat eivät esittäneet tarkentavia kysymyksiä kyselylomakkeen väittämiin liittyen.

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 519 varusmiestä. Annetuista vastauksista hylättiin analysointivaiheessa 59 vastausta. Jos optinen lukulaite ei pystynyt lukemaan vastauslomakkeelta vastausta jonkin väittämän kohdalta, se antoi sille arvon ”0” analyysiohjelmassa. Kaikki tällaiset vastaukset poistettiin analyysiohjelmassa, jolloin lopulliseksi otokseksi muodostui 460 varus-

miestä.

5.2 Tutkimuksen kyselylomake ja käytetyt mittarit

Kyselylomake koostui kahdesta osiosta ja sisälsi yhteensä 49 kysymystä. Kyselylomakkeen ensimmäinen osa koostui kahdestatoista vastaajan perustietoihin ja taustatekijöihin liittyvästä kysymyksestä. Varusmiespalvelukseen liittyviä perustietoja vastaajalta kerättiin sukupuoli, ikä, sotilasarvo, palvelusaika sekä aselaji. Vastaajan taustatekijöitä selvitettiin kysymällä kotiin liittyviä tekijöitä, kuten kodin sijaintia ja kotipaikkakunnan kokoa. Lisäksi kysyttiin koulutustaustaa, perhesuhteita, perherakennetta sekä taloudellista taustaa. Esimerkiksi Salo (2009, 108) pohti rikkonaisten perhesuhteiden ja talouden vaikutusta palveluksessa pysymiseen. Taustatekijöillä selvitetään, onko esimerkiksi vakailta taustoilla ja perhesuhteilla vaikutusta varusmiesten tehtäviin sitoutumiseen. Kyselylomakkeen mittarit on listattu taulukkoon 1, ja vastaajille jaettu kyselylomake on tutkielman liitteessä 1.

Taustatietojen osalta vastaajalle annettiin vaihtoehdot, joista he valitsivat oikean tai heitä parhaiten kuvaavan vaihtoehdon (nominaaliasteikko) (Heikkilä 2010, 81). Muissa mittareissa käytettiin 6-portaista Osgoodin asteikkoa, jossa vain vastausvaihtoehtojen ääripäät a. ja b. oli kirjoitettu vastaajalle auki (a. = Ei lainkaan samaa mieltä, f. = Erittäin paljon samaa mieltä) (Heikkilä 2010, 54). Tällä tavalla vastaajan ei tarvitse pohtia valmiiden sanallisten ilmaisujen tarkoitusta, kuten ”jokseenkin eri mieltä”. On huomioitava, että kuusiportainen asteikko ohjaa vastaajan väkisin olemaan samaa tai eri mieltä, koska mitta-asteikossa ei ole vaihtoehtoa ”en osaa sanoa” tai ”ei samaa eikä eri mieltä” asteikon keskivaiheilla. Tämä oli tutkijalta tietoinen valinta tällaisten vastausten välttämiseksi.

Taulukko 1.

Kyselylomakkeen mittarit

Osio	Mittari	Asteikko	Lähde
1	Taustatiedot	Nominaali	VM-loppukysely
2	Sitoutuminen	Osgood 1–6	Meyer ym. 1997.
3	Maanpuolustustahto	Osgood 1–6	MTS, tutkijan muokkaamat
4	Sosialisaatio	Osgood 1–6	Tutkijan laatimat
5	Luottamus suorituskykyyn	Osgood 1–6	Kosonen ym. 2017
6	Palveluksen onnistuminen	Osgood 1–6	VM-loppukysely
7	Tehtävistä kieltäytyminen	Osgood 1–6	Tutkijan laatimat
8	Asevoimien tarpeellisuus	Osgood 1–6	Tutkijan laatimat
9	Tehtävien tärkeys	Osgood 1–6	Tutkijan laatimat
10	Tehtävän vaarallisuus	Osgood 1–6	Tutkijan laatimat
11	Yhteiskunnan tuki	Osgood 1–6	Tutkijan laatimat
12	Vastavuoroisuus	Osgood 1–6	Tutkijan laatimat

5.2.1 Sitoutumisen mittari

Sitoutumista taistelutehtäviin ja sodanajan tehtäviin päädyttiin tarkastelemaan luvussa 3 esitellyn organisaatioon sitoutumisen kolmen komponentin mallin avulla. Mallin avulla pyrittiin selvittämään, millaisia sitoutumisprofiileja kohdejoukosta voidaan löytää. Tämä antaisi lisätietoa varusmiesten sitoutumisen luonteesta varusmiespalveluksen päättymisen kynnyksellä. Mittari laadittiin Meyerin ja Allenin laatiman alkuperäisen ja päivitetyn mittarin pohjalle (Meyer & Allen 1997, 119). Kysymykset käännettiin ensin suomeksi, ja sen jälkeen muokattiin sisällöllisesti koskemaan tehtäviin sitoutumista, koska alkuperäiset väittämät on tarkoitettu mittaamaan organisaatioon sitoutumista. Alkuperäisestä mittarista saatiin mukaan lähes sellaisenaan neljä väittämää, jotka pienillä muokkauksilla saatiin koskemaan sitoutumista tehtäviin. Näiden väittämien rinnalle laadittiin alkuperäisen Meyerin ja Allenin laatiman mittarin hengessä lisää väittämiä kuhunkin komponenttiin.

Tunneperäiseen sitoutumisen väittämiin kiteytettiin aito halu osallistua sodan ajan tehtäviin sekä hyvän olon tunne siitä, jos vastaaja saisi osallistua tehtäviin tarvittaessa. Kyselylomakkeessa esitetyt väittämät olivat seuraavat: *Minusta tuntuisi hyvältä, jos saisin osallistua sodanajan tehtäviin tarvittaessa. / Tunnen olevani sitoutunut sodanajan tehtäviin. / Olen aidosti halukas tekemään osuuteni osallistumalla sodanajan tehtäviin.*

Jatkuvuuteen perustuvan sitoutumisen väittämissä esiteltiin ajatukset vaihtoehtojen vähydestä ja tehtävistä kieltäytymisestä seuraavasta rangaistuksesta. Näillä väittämillä pyrittiin saamaan vastaajan kanta siihen, osallistuisiko hän sodanajantehtäviin vain pakotettuna rangais-

tuksen uhalla tai koska hän kokee, että hänellä ei ole muitakaan vaihtoehtoja. Meyerin ja Allenin laatimassa mittarissa jatkuvuusperusteisessa sitoutumisen komponentissa tulee vahvasti ilmi yksilön kokemukset vaihtoehtojen vähydestä ja organisaatiosta lähtemisestä koituvista seurauksista (Meyer & Allen 1997, 119). Niin työpaikasta eroamisella ja sodanajantehtävistä kieltäytymisellä on yhtä lailla joitain seurauksia. Asevelvollisen näkökulmasta tehtävistä kieltäytyminen tarkoittaisi laissa määritettyä rangaistusta. Varusmiesten jatkuvuusperusteista sitoutumista mitattiin seuraavilla väittämillä: *Ainoa syy ni osallistua sodanajan tehtäviin olisi se, että minulla ei ole muitakaan vaihtoehtoja. / Osallistuisin sodanajan tehtäviin vain välttääkseni rangaistuksen.*

Normatiivisen sitoutumisen väittämässä pyrittiin tuomaan esille tehtäviin osallistumattomuudesta syntyvä syyllisyyden tunne, velvollisuudentunto ja oman edun tavoittelu. Normatiivista sitoutumista mitattiin seuraavilla väittämillä: *Mielestäni on velvollisuuteni osallistua sodanajan tehtäviin. / Olisi väärin kieltäytyä osallistumasta sodanajan tehtäviin, vaikka hyötyisin kin siitä. / Tuntisin syyllisyyttä, jos kieltäytyisin osallistumasta sodanajan tehtäviin.*

5.2.2 Sitoutumista selittävät ulottuvuudet ja oletetut summamuuttujat

Sitoutumista selittävien ulottuvuuksien tarkoituksena oli löytää varusmiesten sitoutumisen luonteeseen vaikuttavia tekijöitä. Oletetut selittävät kategoriat muodostettiin aiemmissä tutkimuksissa esiin nousseista tai niissä käytetyistä teema- ja ulottuvuuksista, joilla epäiltiin löytyvän yhteys sitoutumisen muodostumiseen. Alla esiteltävät ulottuvuudet olivat tutkimuksen alkuvaiheessa **olettamuksia** mahdollisista summamuuttujista. Lopulliset summamuuttujat muodostettiin ja nimettiin myöhemmin analyysien aikana.

Pitkään käytössä olleet maanpuolustustahdon kysymykset ovat koskeneet yksilön omaa tahtoa osallistua maanpuolustukseen sekä yleistä mielipidettä suomalaisten puolustautumisesta kaikissa tilanteissa (MTS 2018). Molemmat väittämät alkavat sanoilla ”Jos Suomeen hyökätään...”. Tämä tilanne saattaa jättää tulkinnan varaa sille, millaisesta hyökkäämisestä on kyse. Suomeen kohdistuvat hyökkäykset tarkennettiin väittämässä *sotilaallisiksi* hyökkäyksiksi. Ensimmäinen väittämä mittaa yksilön omaa henkilökohtaista valmiutta osallistua maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjensä ja taitojensa mukaan. Koska alkuperäisen väittämän ”maanpuolustuksellisiin tehtäviin” lukeutuu laaja määrä erilaisia tehtäviä, väittämä tarkennettiin koskemaan osallistumista *sotilaalliseen* maanpuolustukseen. Näin väitteen odotettiin mittavan paremmin osallistumista aseellisiin maanpuolustuksen tehtäviin. Lopulliset väittämät olivat seuraavat: *Jos Suomeen hyökätään sotilaallisesti, olisin itse valmis osallistumaan sotilaal-*

liseen maanpuolustukseen. / Jos Suomeen hyökätään sotilaallisesti, suomalaisten olisi puolustauduttava sotilaallisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta.

Puustinen, Kosonen ja Tallberg (2018) epäilevät haastattelemiaan reservistä eronneita ja siviilipalvelusta suorittavia yhdistävän heikko kiinnittyminen lähiyhteisöihinsä. Haastateltavat kokivat lähiyhteisöikseen perheen ja kaverit, joihin tämän tutkimuksen kyselyssä viitattiin kahdella väittämällä. Oletuksena oli, että heikko kiinnittyminen yhteiskuntaan ja lähiyhteisöihin ennustaisi heikkoa sitoutumista sodanajan tehtäviin. Kiinnittyminen lähiyhteisöihin tapahtuu primaarisosialisaation aikana. Sosialisointi onnistuminen, ja kokemus yhteiskunnan jäsenyydestä yleisesti, voivat sitouttaa yksilön normatiivisesti tehtäviinsä asevoimissa. Näin ollen vahva kiinnittyminen yhteiskuntaan ja lähiyhteisöihin ennustaisi normatiivista sitoutumista. Sosialisointi summamuuttuja sisälsi seuraavat väittämät: *Koen olevani suomalaisen yhteiskunnan jäsen. / Minulla on hyviä ystäviä. / Perheeni on minulle tärkeä.*

Luottamus suorituskäyttöön-summamuuttujalla haluttiin mitata vastaajan uskoa ja luottamusta niin omaan kuin joukkonsa kykyyn toimia sodanajan tehtävissään. Oletuksena oli, että Puolustusvoimien suorituskäyttöön vähemmän luottavat ovat heikommin sitoutuneita tehtäviinsä. Vastaavasti oletettiin vahvasti sitoutuneiden luottavan Puolustusvoimien suorituskäyttöön. Summamuuttujan kysymykset lainattiin Tahto-tutkimusprojektin kyselylomakkeesta, jolla selvitettiin muun muassa reserviläisten ja varusmiesten taistelutahtoa sotaharjoituksessa (Kosonen ym. 2017). Summamuuttuja sisälsi seuraavat väittämät: *Luotan omaan kykyyni toimia tehokkaasti tehtävissäni. / Luotan yksikköni kykyyn toimia tehokkaasti omissa tehtävissäni. / Luotan käytössämme olevien aseiden toimintaan ja tehokkuuteen. / Luotan siihen, että Suomen puolustusvoimat on riittävän tehokas ja toimintakykyinen puolustautumaan hyökkääjiä vastaan.*

Myönteisten kokemusten ja oppimisen on väitetty lisäävän sitoutumista (Meyer & Allen 1997, 45–46). Salo (2009, 104) havaitsi, että sitoutuneimmat varusmiehet olivat paremmin sopeutuneita varusmiespalvelukseen ja armeijaan. Heillä oli myös parempia kokemuksia palveluksen aikaisista harjoituksista ja heidän yksikössään oli hyvä ilmapiiri (Salo 2009, 104). Tässä tutkimuksessa myönteiset kokemukset yleistettiin koskemaan varusmiespalvelusta onnistuneena kokemuksena, vastaajan tyytyväisyyttä aikaansa palveluksessa ja vastaajan valintaa suorittaa varusmiespalvelus. Summamuuttujalla oli tarkoitus selvittää, selittääkö tyytymättömyys sitoutumattomuutta sodanajan tehtäviin. Oletuksena oli, että tyytymättömyys ja huonot kokemukset varusmiespalveluksessa heikentävät sitoutumista. Palveluksen onnistumista mitattiin seuraavilla väittämillä: *Olen tyytyväinen aikaani varusmiespalveluksessa. / Pidän*

varusmiespalvelustani onnistuneena. / Opin palvelukseni aikana hyödyllisiä taitoja. / Olen iloinen, että päätin suorittaa varusmiespalveluksen.

Vuosittain satoja suomalaisia varusmiespalveluksen suorittaneita reserviläisiä jättää hakemuksen siviilipalvelukseen erotukseen Puolustusvoimien reservistä rauhan ja kriisin ajaksi. Ilmoituksen jättämisen jälkeen hakijan tulee suorittaa täydennyspalvelus, joka voi kestoltaan olla korkeintaan 40 päivää (Siviilipalveluslaki 58 §). Tällä hetkellä järjestettävä täydennyspalvelus on kestoltaan viiden päivän mittainen (Siviilipalveluskeskus). Täydennyspalveluksen jälkeen reserviläisen rooli muuttuu asevelvollisesta siviilipalvelusvelvolliseksi, ja on näin vapautettu reservin tehtävistä kriisin ja rauhan aikana. Eniten erohakemuksia on jätetty vuonna 2015 (985 hakemusta) (Aseistakieltäytyjäliitto), jolloin Puolustusvoimat lähetti noin 900 000 reserviläiselle tiedotteen heidän sodanajan sijoituksestaan, eli joukosta ja tehtävästä. Vuosittaisia lukuja hakemuksen jättäneistä voidaan pitää Puolustusvoimien reservin vahvuuteen suhteutettuna pieninä. Tärkeämpää on seurata tällaisen ilmiön kehittymistä, ja mahdollisesti selvittää mistä ilmiö johtuu. Tällainen reservistä eroaminen voidaan nähdä osaltaan epämieluiten tehtävien välttelyä. Aikomus luopua tehtävistä oletettavasti kertoisi myös heikosta sitoutumisesta tällaisiin tehtäviin ja Puolustusvoimiin. Tämä summamuuttuja myös ennustaisi varusmiesten mahdollista käytöstä kriisissä. Tehtävistä kieltäytyminen -summamuuttujalla pyrittiin löytämään sitoutumisprofiilien eroja tehtävien välttelyyn liittyen. Aikeista kieltäytyä tehtävistä selvitettiin väittämällä: *Sodassa ja sotilaallisessa kriisissä kieltäytyisin osallistumasta taistelu-tehtäviin. / Olen harkinnut eroavani reservistä.*

Yhtenä maanpuolustushenkeen vaikuttavana tekijänä on nähty sodan representaatio eli käsitys sodasta ja sen luonteesta (Myyry 2009, 12). Tässä tutkimuksessa ei niinkään oltu kiinnostuneita käsityksistä sodan luonteesta, mutta enemminkin siitä, miten todennäköisenä pidetään Suomen osallisuutta tulevaisuuden sotiin ja kriiseihin. Jos varusmies pitää Suomen joutumista sotaan mahdollisena, luultavasti hän tiedostaa olevansa velvoitettu osallistumaan siihen. Tällä sodan uhan todennäköisyyden kokemuksella oletettavasti on vaikutusta maanpuolustushenkeen (Helkama 2015, 169–175), mutta myös tehtäviin sitoutumiseen. Stouffer (1949a, 169). työryhmineen huomasi heikentyneen uhantunteen heikentävän sotilaiden sitoutumista taisteluihin toisen maailmansodan aikana. Taisteluihin jo osallistuneet sotilaat katsoivat tehneensä oman osuutensa ja halusivat vapautuksen palveluksesta vielä sodan ollessa käynnissä (Stouffer ym. 1949a, 169). Tuntemus on ymmärrettävä, sillä lisätaistelut kasvattivat riskiä haavoittua ja kaatua taistelussa. Ajatukset kotiin pääsystä kasvattivat tahtoa taistella, koska taistelu veisi lähemmäksi kotiin. Suomessa reservistä eroavat ja siviilipalvelusta suorittavat pitävät aseellista konfliktia epätodennäköisenä, jolloin aseellisen maanpuolustuksenkin tarve

koetaan vähäiseksi (Puustinen ym. 2018, 118). Tämän summamuuttujan väittämällä pyrittiin selvittämään vastaajien mielipiteitä sodan mahdollisuudesta, kriiseihin varautumisesta ja asevoimien tarpeellisuudesta. Väittämät olivat seuraavat: *Suomi voi nykypäivänäkin joutua sotaan tai sotilaalliseen kriisiin. / Suomen on tärkeää varautua sodan varalta tulevaisuudessa. / Suomella pitää olla kyky puolustaa itseään sotilaallisesti.*

Kokemus tehtävän tärkeydestä ja merkityksellisyydestä voi mahdollisesti olla yksi sitoutumista lisäävä tekijä (Meyer & Allen 1997, 3). Tärkeäksi koettu tehtävä kohottaa itsetuntoa, jolloin omasta ja joukon toiminnasta maanpuolustuksessa tulee merkityksellistä ja arvokasta. Vaihtoehtoisesti ajatukset oman tehtävän merkitsemättömyydestä eivät sitouta omaan ja joukon tehtävään. Jos omaa tehtävää ei koeta tärkeäksi, ei tehtävä varmasti myöskään vedä puoleensa. Valmiusyksikössä palvelevilla olettaisi olevan selvillä heidän ensimmäinen tehtävänsä ja se, että he ovat ensimmäisten joukossa käytettävissä aseelliseen maanpuolustukseen. Vähintäänkin tämä piirre on heille pitänyt tuoda ilmi koulutuksen aikana henkilökunnan toimesta. Tehtävän tärkeys-summamuuttujan väitteillä on tarkoitus selvittää, selittääkö kokemus oman tehtävän tärkeydestä vastaajan sitoutumista tehtäväänsä, ja onko eri ryhmien välillä eroja tärkeyden kokemuksessa. Väittämät olivat seuraavat: *Oman joukkoni sodanajan tehtävä on tärkeä. / Koen oman tehtäväni tärkeäksi. / Ymmärrän miten omat tehtäväni liittyvät lähimmän ryhmän tehtäviin.*

Kaikissa aseellisissa maanpuolustuksellisissa tehtävissä on oletettavasti jonkinlainen oman hengen menettämisen tai loukkaantumisen riski. Nämä riskit eivät välttämättä näydyt asevelvollisuuttaan suorittavan varusmiehen palveluksen aikana, ellei näistä asioista keskustella yhdessä johdetusti ja yksityisesti pienryhmissä. Koska valmiusyksiköjä valmistaudutaan käyttämään nopeutta vaativissa tilanteissa, tulee tehtävän vaarallisuuden pohtiminen varusmiehelle konkreettisesti eteen uudella tavalla, kun oman tehtävän luonne ja nopeus tiedostetaan. Nämä uudet valmiudelliset tehtävät tuovat uudella tavalla kriisin uhan todelliseksi, koska tehtävät ovat käytännönläheisiä ja todellisuuteen sidottavissa olevia. On mielenkiintoista nähdä, onko terveydellinen uhka tiedostettu? Väitteillä oli tarkoitus selvittää, onko kokemuksella tehtävän vaarallisuudesta vaikutusta tehtäviin sitoutumiseen. Kokemusta tehtävän vaarallisuudesta mitattiin kahdella väittämällä: *Koen oman sodanajan tehtäväni vaaralliseksi. / Sodan ajan tehtävässäni olisi riski, että menettäisin henkeni.*

Ympäröivän yhteiskunnan merkitys ja tarjoama tuki voidaan nähdä yhtenä sitoutumista selittävänä tekijänä. Yhteiskunnan tarjoama apu ja huolenpito jäsenilleen ovat tekijöitä, jotka lisäävät sen arvostusta ja lisäävät jäsenten kiinnittymistä siihen. Nämä seikat saattavat yhdessä

olla luomassa tunnetta siitä, koetaanko yhteiskunta sotilaallisen puolustamisen arvoiseksi (Myyry 2009; Kosonen ym. 2017). Tällä summamuuttujalla pyrittiin selvittämään mielipidetä yhteiskunnasta tukipilarina, ja sen kyvystä tarjota heille tukea tarvittaessa. Samalla selvitetiin varusmiesten kokemusta Suomesta hyvinvointivaltiona. Yhteiskunnan tuki - summamuuttuja sisälsi seuraavat väittämät: *Saan yhteiskunnalta tarvittaessa apua ongelmiini. / Suomi on mielestäni hyvinvointivaltio. / Suomalainen yhteiskunta pitää jäsenistään huolta.*

Suomen kansalaiset ja Suomessa oleskelevat ovat oikeutettuja Suomen perustuslain määrittämiin perusoikeuksiin, mutta heille on asetettu myös lakiperusteisia velvollisuuksia. Lakiperusteisia velvollisuuksia Suomessa ovat esimerkiksi oppivelvollisuus, verovelvollisuus ja asevelvollisuus, joista kahden viimeksi mainitun täyttämättä jättämisellä voi olla rikosoikeudellisia seuraamuksia. Suomessa kaikki ovat oikeutettuja perusoikeuksiinsa ilman, että olisi ensin suorittanut mitään edellä mainituista velvollisuuksista. Toisin sanoen velvollisuuksien täyttäminen ei tuo uusia perusoikeuksia (Puustinen ym. 2018, 106–107). Onko niin, että suomalaisen yhteiskunnan jäsen ei koe olevansa vastavuoroisessa asemassa kiitoksena saamastaan yhteiskunnalta saamastaan tuesta? Tällä summamuuttujalla yritettiin kuvailla vastaajien kokemaa vastavuoroisuuden tunnetta suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. Vastavuoroisuuden ilmenemistä selvitetiin kolmella väittämällä väittämällä: *Suomalainen yhteiskunta ansaitsee uskollisuuteni. / Koen Suomen sotilaallisen puolustamisen arvoisena. / Katson oikeaksi, että Suomessa kansalaiset ovat velvollisia puolustamaan maataan aseellisesti.*

5.3 Analyysit

Kerätty aineisto analysoitiin SPSS 25 (Statistical Package for Social Sciences) ohjelmalla. Kyselyn muuttujien normaalijakautuneisuus testattiin Kolmogorov-Smirnovin ja Shapiro-Wilkin testillä. Molempien testien tuloksena muuttujien merkitsevyytasot olivat pienemmät kuin 0,001, joten testien mukaan muuttujat eivät ole jakautuneet normaalisti. Nämä testit usein arvioivat jakaumat hyvin herkästi siten, että muuttujat eivät ole jakautuneet normaalisti (Nummenmaa 2010, 155), joten muuttujien jakaumia arvioitiin vielä vinous- ja huipukkuuskertoimien avulla sekä tarkastelemalla jakaumien muotoja visuaalisesti kuvaajien avulla. Visuaalisen tarkastelun perusteella useiden muuttujien jakaumat olivat oikealle vinoja. Vasemmalle vinoja muuttujia olivat tehtävistä kieltäytymisen muuttujat. Vinous- ja huipukkuuskertoimien perusteella vahvimmin oikealle vinoja olivat sosialisointiin, sekä asevoimien tärkeyteen ja tarpeellisuuteen liittyvät muuttujat. Näitä muuttujia ei voitu pitää normaalijakautuneina, koska niiden vinous- ja huipukkuuskertoimet olivat itseisarvoltaan suurempia kuin yksi (Nummenmaa 2010, 155). Sitoutumisen mittarin muuttujien vinous- ja huipukkuuskertoimet

olivat itseisarvoltaan < 1 , joten ne tulkittiin tässä tutkimuksessa normaalisti jakautuneiksi.

Summamuuttujien muodostamiseksi kyselyn muuttujille tehtiin eksploratiivinen faktorianaalyysi maximum likelihood -menetelmällä ja varimax -rotaatiolla. Ensimmäisessä faktorianaalyysissä sitoutumisen mittarin muuttujat latautuivat vahvasti maanpuolustustahdon muuttujien kanssa, joten sitoutumisen mittarille päätettiin tehdä erillinen faktorianaalyysi. Odotuksena oli, että sitoutumisen mittarin muuttujat muodostaisivat kolme eri faktoria (komponenttia) Meyerin ja Allenin mallin mukaisesti. Tämä sitoutumisen muuttujien oma faktorianaalyysi tuotti tuloksena vain yhden faktorin ratkaisun, joka saattoi johtua pienestä muuttujien määrästä mittarissa. Lisäksi aiempien tutkimusten perusteella oli tiedostettu, että affektiivinen ja normatiivinen sitoutuminen korreloivat vahvasti keskenään, jolloin niitä voi olla hankala erottaa faktoreiksi toisistaan (Salo 2009, 12; Meyer ym. 2013, 382). Faktorianaalyysi toistettiin mittarille siten, että analyysia ohjattiin kolmen faktorin ratkaisuun. Tällöin väittämät jakoutuivat selvemmin kolmeen eri faktoriin, mutta tunneperäiset muuttujat latautuivat edelleen ristiin kahden muun faktorin kanssa latausarvovälillä .305–.460. Kuitenkin vahvimman latauksen nämä muuttujat saivat yhdessä omassa faktorissaan (.700 – .752) (taulukko 2). Summamuuttujat muodostettiin faktorien perusteella, koska kaikki muuttujat saivat riittävän suuren latauksen ($>.50$). Nämä kolme faktoria nimettiin mallinmukaisesti *tunneperäiseksi*, *normatiiviseksi* ja *jatkuvuuteen perustuvaksi sitoutumiseksi*. Muodostettujen summamuuttujien sisäinen reliabiliteetti selvitettiin osioanalyseissa. Osioanalyysien perusteella kukin osio lisäsi oman mittarinsa reliabiliteettia, joten osioita ei poistettu mistään mittarista. Faktori- ja osioanalyysien lopulliset tulokset on raportoitu taulukossa 2.

Taulukko 2

Sitoutumisen mittarin kolmen komponentin ratkaisu

Faktori / osio	α	Fakto- rila- taus	Pu- hdistettu osi- okorrela- atio	Selit- ysaste
Normatiivinen sitoutuminen	.85			
18. Tuntisin syyllisyyttä, jos kieltäytyisin osallistumasta sodanajan tehtäviin.		.77	.74	.56
19. Mielestäni on velvollisuuteni osallistua sodanajan tehtäviin.		.75	.75	.56
20. Olisi väärin kieltäytyä osallistumasta sodanajan tehtäviin, vaikka hyötyisinkin siitä.		.69	.69	.47
Tunneperäinen sitoutuminen	.89			
13. Minusta tuntuisi hyvältä, jos saisin osallistua sodanajan tehtäviin tarvittaessa.		.75	.76	.58
14. Olen aidosti halukas tekemään osuuteni osallistumalla sodanajan tehtäviin.		.74	.84	.71
15. Tunnen olevani sitoutunut sodanajan tehtäviin.		.70	.81	.68
Jatkuvuuteen perustuva sitoutuminen	.80			
17. Osallistuisin sodanajan tehtäviin vain välttääkseni rangaistuksen.		.93	.66	.44
18. Ainoa syyni osallistua sodanajan tehtäviin olisi se, että minulla ei ole muitakaan vaihtoehtoja.		.52	.66	.44

Huom. Maximum likelihood varimax-rotatiolla

Sitoutumista selittävälle muuttujille tehtiin erillinen eksploratiivinen faktorianalyysi summamuuttujien muodostamiseksi. Faktorianalyysi toteutettiin maximum likelihood -menetelmällä ja varimax-rotatoinnilla. Ensimmäisen analyysin perusteella *luottamus suorituskyyyn*, *asevoimien tarpeellisuus* ja *tehtävän tärkeyden* kokemuksen muuttujien havaittiin latautuvan ristiin maanpuolustustahdon kanssa. Tehtävistä kieltäytymiseen liittyvät väittämät latautuivat *maanpuolustustahdon* väittämien kanssa samaan faktoriin negatiivisella latauksella. Tehtävistä kieltäytymisen muuttujien asteikot käännettiin ja analyysi suoritettiin uudestaan, jolloin ne latautuivat yhtä vahvoina, mutta positiivisina.

Analyysistä poistettiin yksitellen sellaiset muuttujat, jotka latautuivat kahdelle tai useammalle faktorille ilman riittävän vahvaa latausta. Riittävän vahvana latauksena pidettiin arvoa $>.50$. Faktorianalyysi uusittiin aina yhden muuttujan poistamisen jälkeen. Lopulta päädyttiin poistamaan analyysistä kaikki suorituskyyyn luottamisen, asevoimien tarpeellisuuden ja tehtävän tärkeyden kokemuksen väittämät, koska ne latautuivat ristiin maanpuolustustahdon väittämien kanssa. Jäljelle jääneet muuttujat muodostivat käyttökelpoiset faktorit (taulukko 3).

Sitoutumista selittävät summamuuttujat muodostettiin saatujen faktorien perusteella. Summamuuttujien sisäistä reliabiliteettia testattiin osioanalyysillä. Osioanalyysien perusteella jokainen osio lisäsi oman mittarinsa reliabiliteettia, eikä osioiden poisjättämiselle ollut perustetta (Nummenmaa 2010, 360). Jokaisen mittarin Cronbachin alfat näkyvät taulukossa 2 ja 3. Faktori- ja osioanalyysien tulokset on raportoitu taulukossa 3.

Kolmogorov-Smirnovin testin ja Shapiro-Wilkin testin perusteella selittävät summamuuttujat eivät olleet jakautuneet normaalisti. Lisäksi summamuuttujien vinouskertoimien itseisarvot olivat pääasiassa >1 (0.97–2.6), joten summamuuttujat tulkittiin jakautuneen epänormaalisti (Nummenmaa 2010, 155). Jakaumien graafiset kuvaajat tukivat tätä tulkintaa.

Taulukko 3

Faktorianalyysin tuloste

Faktori / osio	α	Fakto- rila- taus	Puhdis- tettu osiokor- relaatio	Selit- ysaste
Maanpuolustustahto	.87			
49. Katson oikeaksi, että Suomessa kansalaiset ovat velvollisia puolustamaan maataan aseellisesti.		.81	.75	.71
48. Koen Suomen sotilaallisen puolustamisen arvoisena.		.72	.70	.67
21. Jos Suomeen hyökätään sotilaallisesti, olisin itse valmis osallistumaan sotilaalliseen maanpuolustukseen.		.68	.73	.58
34. Sodassa ja sotilaallisessa kriisissä kieltäytyisin osallistumasta taistelutehtäviin. (Käännetty)		.61	.66	.51
35. Olen harkinnut eroavani reservistä. (Käännetty)		.60	.64	.50
21. Jos Suomeen hyökätään sotilaallisesti, suomalaisten olisi puolustauduttava sotilaallisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta.		.58	.61	.50
Yhteiskunnan tuki	.89			
47. Suomalainen yhteiskunta pitää jäsenistään huolta.		.91	.83	.71
45. Suomi on mielestäni hyvinvointivaltio.		.81	.80	.68
46. Suomalainen yhteiskunta ansaitsee uskollisuuteni.		.65	.72	.52
44. Saan yhteiskunnalta tarvittaessa apua ongelmiini.		.63	.69	.48
Palveluksen onnistuminen	.89			
31. Pidän varusmiespalvelustani onnistuneena.		.83	.83	.71
30. Olen tyytyväinen aikaani varusmiespalveluksessa.		.78	.82	.70
32. Opin palvelukseni aikana hyödyllisiä taitoja.		.58	.71	.51
Sosialisaatio	.87			
24. Minulla on hyviä ystäviä.		.89	.80	.66
25. Perheeni on minulle tärkeä.		.68	.77	.62
23. Koen olevani suomalaisen yhteiskunnan jäsen.		.59	.70	.50
Tehtävän vaarallisuus	.81			
42. Koen oman sodanajan tehtäväni vaaralliseksi.		.89	.69	.47
43. Sodanajan tehtävässäni olisi riski, että menettäisin henkeni.		.72	.69	.47

Huom. Maximum likelihoo varimax-rotatiolla

Ensimmäiseen faktoriin latautuivat maanpuolustustahdon ja tehtävistä kieltäytymisen väittämät (taulukko 3). Tehtävistä kieltäytymisen ilmentävät maanpuolustustahdon muuttujienrinnalla yksilön asennetta taistelutehtäviin sekä sitoutuneisuutta asevoimiin. Asevoimiin sitoutuneisuus näkyy tässä yhteydessä haluna kuulua asevoimien reserviin. Lisäksi yksi vastavuoroisuutta ja yksi yhteiskunnan tukea ilmentävää muuttujaa latautuivat tähän faktoriin. Tämä faktori nimettiin *maanpuolustustahdoksi*.

Toiseen faktoriin latautuivat oletetut yhteiskunnan tuen muuttujat, mutta myös yksi vastavuoroisuuden muuttuja, jotka yhdessä kuvaavat varusmiehen mielipidettä Suomesta kansalaisen tukipilarina. Tämä faktori nimettiin *yhteiskunnan tueksi*. Varusmiehen kokemus, että häntä ympäröivä yhteiskunta auttaa häntä ja muita sen jäseniä tarvittaessa, synnyttää mahdollisesti ajatuksen, että yhteiskuntaan kannattaa kuulua. Tällä antamallaan tuella yhteiskunta ”voittaa” varusmiehen uskollisuuden ollessaan puolustamisen arvoinen. Mielipiteet Suomesta hyvinvointivaltiona ja tukipilarina saattavat vaihdella, ja kokemukset yhteiskunnasta avunantajana voivat olla erilaisia. Varusmiehen aiemmat kokemukset ja käsitykset yhteiskunnan antamasta tuesta hänelle tai hänen läheisilleen ovat merkittävässä osassa mielipiteiden syntymisessä.

Kolmanteen faktoriin latautuivat kaikki oletetut palveluksen onnistumista kuvaavat muuttujat. Faktori nimettiin *palveluksen onnistumiseksi*. Yksi muuttuja jätettiin pois analyysistä ristikkäislatauksen vuoksi, jolloin summamuuttuja muodostui kolmesta muuttujasta. Tällöin summamuuttuja ilmentää varusmiehen kokemusta varusmiespalveluksensa onnistumisesta ja hyödyllisyydestä uusien taitojen oppimisen näkökulmasta. Lisäksi se kuvaa tyytyväisyyttä palveluksessa vietettyyn aikaan.

Neljäs faktori nimettiin *sosialisaatioksi*. Siihen latautuivat vain ne muuttujat, jotka kuvaavat varusmiehen kokemusta yhteiskunnan jäsenyydestä ja kiinnittymistä hänen lähiryhmiinsä. Viidennen faktorin muodostivat kaksi oletettua oman tehtävän vaarallisuuden kokemusta ilmentävää muuttujaa. Tämä faktori nimettiin *tehtävän vaarallisuudeksi*.

Aiemmin muodostetun kolmen sitoutumisen summamuuttujan perusteella otoksen varusmiesten sitoutumisprofiileja selvitettiin klusterianalyysillä, joka ryhmittelee havainnot tai muuttujat mahdollisimman samankaltaisiin ryhmiin jonkin ominaisuuden perusteella (Nummenmaa 2010, 428). Tämän analyysin tarkoituksena on vastata siihen, millaisia sitoutumisen profiileja varusmiesten keskuudesta voidaan tunnistaa. Klusterianalyysi siis tässä tapauksessa ryhmittelee varusmiehet kolmen sitoutumisen summamuuttujan perusteella. Analyysin aikana tarkasteltiin Schwarzin informaatiokriteeriä, joka antoi pienimmän BIC-arvon kuuden klusterin ratkaisulle. Ryhmien koot olisivat tässä ratkaisussa olleet kuitenkin hyvin pieniä, eikä niiden

erojen kuvailu toisistaan olisi ollut järkevää. Kahden ja kolmen klusterin ratkaisujen eroja tarkasteltiin vertailemalla standardoitujen sitoutumismuuttujien keskiarvoista piirrettyjä viivadiagrammeja sekä ryhmien kokoja. Kolmen klusterin ratkaisu tuotti tuloksen, jossa oli selvästi kaksi erilaista ryhmää sitoutumisen osalta, sekä yksi hyvin lähellä keskiarvoa oleva ryhmä. Analyysin perusteella päädyttiin kahden klusterin ratkaisuun, koska se tuotti kaksi selvästi erilaista sitoutumisprofiilijoukkoa.

Kahden muodostetun sitoutumisprofiiliryhmän eroja tarkasteltiin selittävien summamuuttujien suhteen Mann-Whitneyn U-testillä, joka on *t*-testin epäparametrinen vastine (Nummenmaa 2010, 261). Tätä testiä tulee käyttää *t*-testin sijaan, kun aineisto ei ole jakautunut normaalisti tai otos pieni (Metsämuuronen 2003, 269). Summamuuttujien todettiin jo aiemmin jakautuneen epänormaalisti, ja siksi U-testin käytölle oli peruste.

Muodostettujen summamuuttujien selittävyttä tarkasteltiin askeltavalla regressioanalyysillä siten, että selitettävänä muuttujina käytettiin tunneperäisen, normatiivisen ja jatkuvuuteen perustuvan sitoutumisen summamuuttujia. Regressioanalyysin käyttämiseksi aineiston tulisi olla jakautunut normaalisti, mutta tästä voidaan tinkiä, jos käytössä oleva aineisto on suuri (Nummenmaa 2010, 316). SPSS:n askeltava regressioanalyysi lisää selittäviä muuttujia yksi kerrallaan sen mukaisesti, miten hyvin ne nostavat mallin selitysastetta, ja jättää pois sellaiset, jotka selittävät mallia huonosti (Nummenmaa 2010, 318–319). Näin saatiin kolme eri analyysia, joista voitiin havainnoida jokaiselle sitoutumisen komponentille erikseen summamuuttujien selittävyttä. Tarkoituksena tällä analyysillä oli selvittää mitkä summamuuttujat selittävät sitoutumista hyvin ja mitkä heikosti.

Varusmiesten taustatekijät ristiintaulukoitiin klusterianalyysin muodostamien sitoutumisprofiiliryhmien kanssa näiden mahdollisten yhteyksien havaitsemiseksi. Sitoutumisprofiiliryhmien välisiä eroja taustatekijöissä tarkasteltiin Khiin neliö -testillä (Metsämuuronen 2003, 293).

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Keskeisiä asioita tutkimuksen luotettavuuden kannalta ovat edustava ja riittävän suuri otos, korkea vastausprosentti ja oikeita asioita mittaavat kysymykset (Heikkilä 2010, 188). Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tulee pohtia erityisesti tutkimuksen validiutta, eli tutkimuksen kykyä mitata sitä mitä oli tarkoitus mitata sekä tutkimuksen mittaustulosten toistettavuutta eli reliabiliteettia (Heikkilä 2010, 185). Koska tutkimuksen luotettavuus nojaa

vahvasti tutkimuksen mittareiden luotettavuuteen, on erikseen tarkasteltava aina tutkimuksen summamuuttujien ja niiden sisältämiä yksittäisten osioiden sisältöä ja sitä, miten hyvin ne onnistuvat mittaamaan oikeita asioita. Tämän tutkimuksen kohdalla on siis arvioitava, miten hyvin esimerkiksi summamuuttujien operationalisointi on onnistunut.

Tutkimuksen otokseen valittiin kaksi samaa perusyksikköä kahtena eri ajankohtana, joten tarkasteluun halutusta joukosta saatiin kohtuullisen edustava otos. Otos ei kuitenkaan edusta täysin kaikista Puolustusvoimien varusmiehistä muodostuvaa perusjoukkoa. Tämä johtuu jo pelkästään siitä, että tämän tutkimuksen otoksessa painottuu esimerkiksi aselaji ja paikallisuus. Toisessa varuskunnassa muuta aselajia edustavalta joukolta voitaisiin saada hyvinkin erilaisia tuloksia. Tutkimuksen tarkoitus ei ollutkaan tarkastella kaikkien varusmiesten muodostamaa perusjoukkoa, vaan tarkasti valittua paikallista osaa siitä. Tarkasteluun halutusta joukosta kaikki varusmiehet saatiin tutkimukseen mukaan, joten vastausprosentti saatiin korkeaksi. Edustavasta otoksesta huolimatta on huomioitava vastausten kadon aiheuttama vääristymä. Vääristymä johtuu siitä, kaikesta kerätystä aineistosta jätettiin pois 11.4 % (59 varusmiehen vastaus). Tämä jouduttiin tekemään siksi, että optinen lukulaite ei pystynyt lukemaan kaikkia vastauksia osasta lomakkeista. Tutkijalla ei ollut mahdollisuutta tunnistaa ja paikantaa huonosti täytettyjä lomakkeita, joten niiden dataa ei voitu manuaalisesti tallentaa. Tutkijan ratkaisu oli hylätä analyysivaiheessa kaikki sellaiset lomakkeet, jotka oli täytetty vajaasti.

Validiteetin kannalta oleellista on oikeiden asioiden mittaaminen. Tutkimuksessa käytettyjen kysymysten oikeellisuus varmistettiin tehdyillä tilastollisilla analyyseillä. Summamuuttujien muodostamisen apuna käytettiin faktorianalyysia, jolla varmistettiin summamuuttujien sisällöllisestä oikeellisuudesta. Osioanalyysit osoittivat summamuuttujien korkeat sisäiset konsistenssit (.80–.89) eli niiden sisältämät osiot mittaavat samaa asiaa. Kuitenkin osassa summamuuttujissa osioiden määrä jäi pieneksi, ja suurempi määrä samaa asiaa mittaavia osioita lisäisi niiden reliabiliteettia (Nummenmaa 2010, 356). Erityisesti sitoutumisen mittaria olisi voinut yrittää laajentaa useammalla muuttujalla. Nyt teorianmukaisesti kolme komponenttia saatiin muodostettua, ja kuvattua sitoutumista varusmiesten keskuudessa vähintään tyydyttävästi.

Kun tutkitaan kyselyllä maanpuolustukseen ja maanpuolustustahtoon liittyviä asioita, voi vastaaja tuntea ulkopuolista painetta ja velvollisuutta vastata tietyllä tavalla. Tällöin on mahdollista, että tutkimuksen vastauksissa esiintyy asioiden kaunistelusta johtuvaa vääristymää (Heikkilä 2010, 185). Tämän vääristymän poistamiseksi tutkija halusi olla kaikissa tilaisuuksissa läsnä kannustamassa vastaajia äärimmäiseen rehellisyyteen ja korosti samalla tutkimuk-

sen anonyymisyyttä. Tutkija pyrki luomaan tilaisuuteen avoimen ja rehellisen ilmapiirin omalla olemuksellaan. Samalla tutkija pystyi selittämään tarkasti, mutta tiiviisti, mitä hän tutkii, ja hänellä oli mahdollisuus vastata mahdollisiin tulkintakysymyksiin. Vaikka kysymyksiä ei esitetty, on kysymyksiä saatettu tulkita vastaajien keskuudessa eri tavoin.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tämän tutkimuksen otos muodostui 460 varusmiehen vastauksesta. Vastaajista 260 varusmiestä kuului Valmiusyksikköön ja 200 varusmiestä palveli joukkotuotantoyksikössä. Naisia otoksessa oli 33 (7.2 %). Vastaajista pääosa (82.6 %) oli 19–20-vuotiaita. Neljä varusmiestä ilmoitti olevansa 24-vuotias tai vanhempi. Sotilasarvoltaan suurin joukko otoksessa oli miehistö, jossa palveli miehistön ja korpraalin sotilasarvoilla 69.3 % vastaajista. Vastaajat asuivat pääasiassa Helsingissä tai pääkaupunkiseudulla (45.4 %) ja muualla Etelä-Suomessa (37.6 %). Valtaosa vastaajista oli suorittanut joko ylioppilastutkinnon (44.3 %) tai ammatillisen tutkinnon (42.6 %). Vastaajista 39 varusmiehellä (8.5 %) viimeisin tutkinto kyselyhetkellä oli peruskoulu.

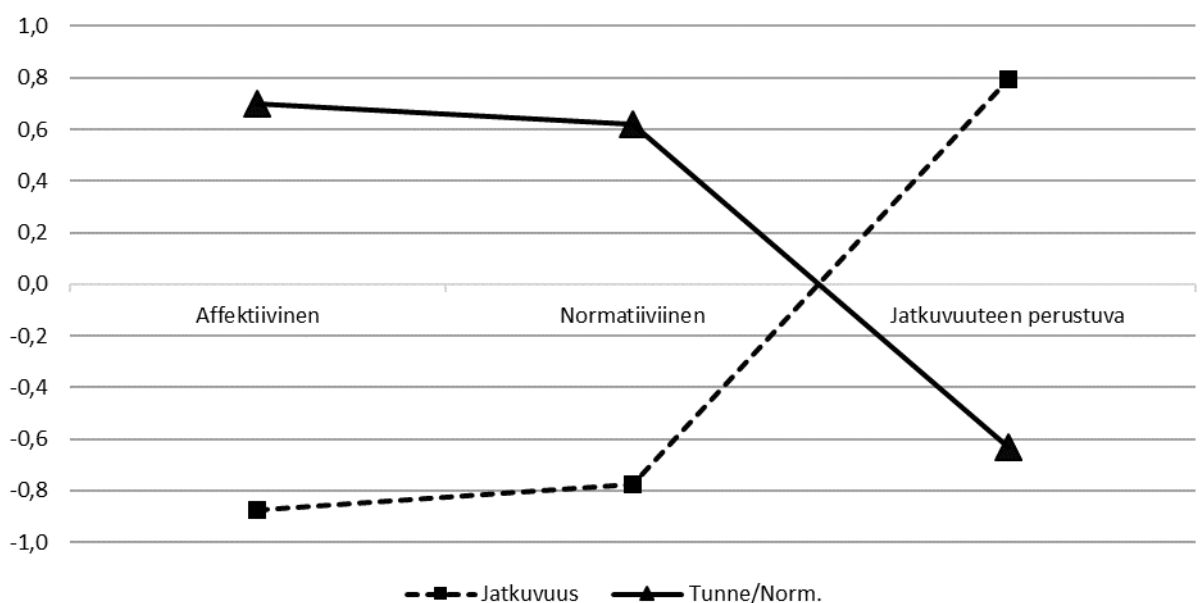
Vastaajista suurin osa kuului perhesuhteiltaan lapsettomiin naimattomiin (57.0 %). Toiseksi suurin ryhmä olivat ne, jotka ilmoittivat seurustelevansa (27.6 %). Vastaajista 34:llä (7.5 %) oli lapsia. Suurin osa vastaajista (73.0 %) oli ns. ydinperheestä, johon kuului heidän ja vanhempiansa lisäksi sisarusia. Toiseksi suurin perhemuoto oli eroperhe (16.3 %), johon kuului toinen vanhemmista.

6.1 Varusmiesten ryhmittely sitoutumisprofiilien perusteella

Tutkimuksen päätutkimuskysymys oli, millaisia sitoutumisprofiileja varusmiehistä voidaan tehtäviin sitoutumisen perusteella tunnistaa. Askeltavan klusterianalyysin yhteydessä tarkasteltu Schwarzin informaatiokriteeri antoi pienimmän BIC-arvon kuuden klusterin ratkaisulle. Klusterien koot olisivat olleet pienet, eikä niiden erojen kuvailu ei olisi ehkä ollut järkevää. Eri klusterimalleja vertailtiin standardoitujen sitoutumismuuttujien keskiarvoista piirrettyjä viivadiagrammien perusteella. Tarkastelussa päädyttiin kahden klusterin ratkaisuun, koska se tuotti kaksi selvästi erilaista ja eri kokoista sitoutumisprofiilijoukkoa. Tämän tutkimuksen otoksesta tunnistetaan siis kaksi erilaista sitoutumisprofiilia.

Kahden klusterin ratkaisussa on selvästi erotettavissa ensimmäisessä ryhmässä tunneperäisen ja normatiivisen sitoutumisen (AC/NC) komponentit, joista tunneperäinen korostui hieman normatiivisuutta enemmän (kuvio 4). Toisessa klusterissa korostui vain jatkuvuuteen perustuva (CC) sitoutumisen komponentti. Nämä ryhmät nimettiin *tunne-normatiiviseksi* (AC/NC) ja *jatkuvuusperusteiseksi* (CC). Nämä ryhmät jakautuivat otoksessa lähes tasan: jatkuvuusperusteisiin kuului 44.3 % (204 varusmiestä) vastaajista ja tunne-normatiivisiin kuului 55.7 % (256 varusmiestä) vastaajista. Tunne-normatiiviset tuntevat olevansa sitoutuneita ja aidosti haluk-

kaita osallistumaan tehtäviinsä tarvittaessa. He kokevat taistelutehtäviin ja sodanajan tehtäviin osallistumisen olevan heidän velvollisuutensa, ja he kokevat, että tehtävistä kieltäytyminen aiheuttaisi heille syyllisyyden tuntoa. Heistä olisi väärin kieltäytyä tehtävistä, vaikka he hyötyisivät siitä ehkä turvallisuuden näkökulmasta. Jatkuvuusperusteiset kokevat osallistuvansa taistelutehtäviin vain koska heillä ei ole muitakaan vaihtoehtoja, ja osallistumalla käskettyihin tehtäviin he välttävät mahdolliset kieltäytymisestä seuraavat rangaistukset. Käyttäytymisen näkökulmasta tunne-normatiivisten sekä jatkuvuusperusteisten sitoutuneisuus ilmenee hyvin todennäköisesti heidän käytöksessään. Todennäköisemmin se ilmenee tunne-normatiivisella sitoutumisprofiililla (ks. sivu 14, kuvio 2).

Kuvio 4. Klusterianalyysin kahden klusterin ratkaisu sitoutumisprofiileista.

Sitoutumisprofiiliryhmiä erot

Tunne-normatiivisesti sitoutuneiden ja jatkuvuusperusteisesti sitoutuneiden eroja tarkasteltiin vertailemalla summamuuttujien keskiarvoja Mann-Whitneyn U-testillä. Tunne-normatiivisesti sitoutuneilla oli jokaisen summamuuttujan osalta jatkuvuusperusteisesti sitoutuneita korkeammat keskiarvot (taulukko 4). Tehdyn U-testin mukaan kaikki erot keskiarvoissa (pl. tehtävän vaarallisuus) olivat merkitseviä ($p < .05$). Suurimmat erot olivat maanpuolustustahdossa ja kokemuksessa palveluksen onnistumisesta. Tunne-normatiivisilla oli jatkuvuusperusteisia selvästi korkeampi maanpuolustustahto ja heillä oli myös parempi

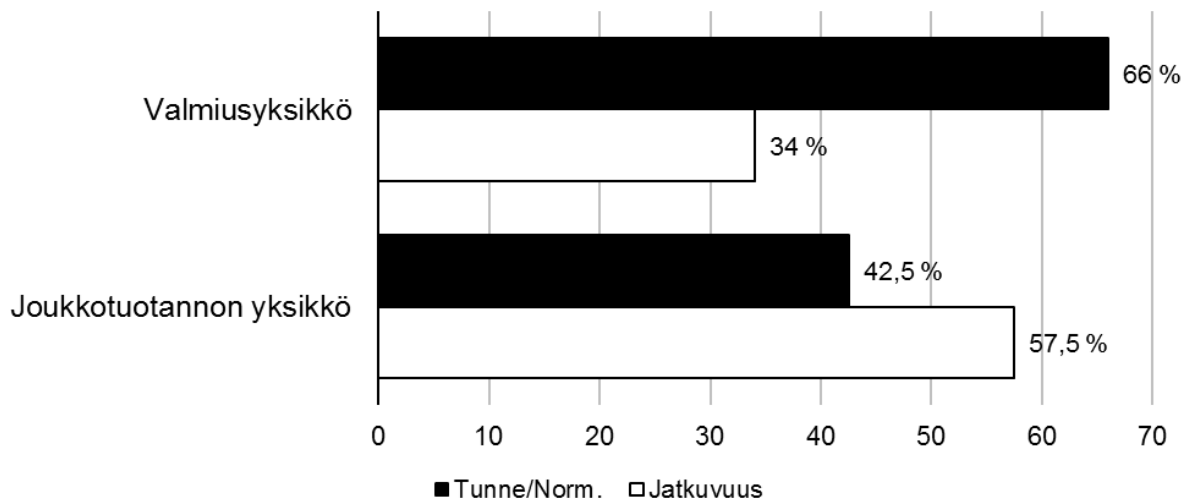
kokemus palveluksen onnistumisesta ja hyödyllisyydestä. Pienin ero oli kokemuksessa oman tehtävän vaarallisuudesta. Varusmiehet pitävät siis pääsääntöisesti tehtäviään vaarallisina, ja he tiedostavat tehtäviin liittyvät riskit. Kaikkien selittävien summamuuttujien ryhmäkohtaiset keskiarvot ja U-testin tulokset on raportoitu taulukkoon 4.

Taulukko 4.

Sitoutumisprofiiliryhmien erot selittävässä summamuuttujissa

	Jatkuvuusperusteiset N=204		Tunne-normatiiviset N=256		Z	p
	<i>k.a.</i>	<i>s</i>	<i>k.a.</i>	<i>s</i>		
Maanpuolustustahto	4.02	1.05	5.49	.63	14.99	.000
Yhteiskunnan tuki	4.33	1.20	4.99	.89	6.17	.000
Palveluksen onnistuminen	3.83	1.38	5.15	.84	10.75	.000
Sosialisaatio	5.04	1.32	5.66	.71	5.65	.000
Tehtävän vaarallisuus	4.70	1.40	5.05	1.05	1.95	.052

Kahden klusterin ratkaisu ristiintaulukoitiin varusmiesten edustaman yksikön muuttujan kanssa, jolla selvitettiin sitoutumisprofiiliryhmien jakautuminen Valmiusyksikössä ja joukkotuo-
tantoyksikössä (kuvio 5). Ristiintaulukoinnin tuloksena nähdään valmiusyksikössä palvele-
vien joukossa olevan enemmän sitoutuneita tunne- ja normatiivisperusteisesti (66 %) kuin jat-
kuvuusperusteisesti (34 %). Joukkotuo-
tantoyksikössä varusmiesten keskuudessa jatkuvuuspe-
rusteisesti sitoutuneita oli enemmän. Jatkuvuusperusteisesti sitoutuneita oli 57,5 % vastaajista
kun tunne-normatiivisesti sitoutuneita oli 42,5 % vastaajista. Ristiintaulukoinnin tuloksena
tämä ero yksiköiden välillä on tilastollisesti merkitsevä ($p > 0.001$), ja tilastollisesti merkittä-
vä, koska standardoidut residuaalit olivat itseisarvoltaan suurempia kuin 2.

Kuvio 5. Sitoutumisprofiiliryhmien jakautuminen yksikkötyypin mukaan.

Tunne-normatiivisten suuri edustus valmiusyksikössä kertoo varusmiesten asennoitumisesta vaativampiin tehtäviin ja valmiudesta osallistua taistelutehtäviin ensimmäisten joukossa. Asennoitumisesta kertoo myös se, että he ovat vapaaehtoisesti hakeutuneet palvelusmuotoon, joka kestää pidempään myös miehistön tehtävissä palvelevilla varusmiehillä. Jatkuvuusperusteinen sitoutuminen joukkotuotannossa kertoo myöntymisestä suorittaa tehtävät tarvittaessa seurausten ja olosuhteiden sanelemana. Kun tarkastellaan käytetyn mittarin sisältöä, tunne-normatiiviset ovat mielestään aidosti halukkaita osallistumaan tarvittaessa jopa vaarallisiin taistelutehtäviin. Lisäksi he kokevat voimakasta velvollisuudentuntoa tehtäviään kohtaan. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna on hyvä, että valmiusyksikön kaltaisessa joukossa tunne-normatiiviset ovat vahvasti edustettuina. On muistettava, että jatkuvuuteen perustuva sitoutuminen ei suoraan osoita heikkoa sitoutuneisuutta tai sitoutumisen puutetta. Jatkuvuusperusteisesti sitoutuneet todennäköisesti osallistuvat tehtäviin kuten muutkin, mutta heidän sitoutumisensa muodostuu enemmän ympäristön ja olosuhteiden muodostamasta pakosta kuin sisäisestä halusta ja velvollisuudentunteesta. Selvitettäväksi jää näiden sitoutumisprofiilien todellinen vaikutus käytökseen ja suoriutumiseen taistelukentällä. Jatkokutkimuksena voitaisiinkin selvittää, miten sitoutumisprofiili vaikuttaa sotilaan tehtävän suorittamiseen ja siitä suoriutumiseen.

6.2 Sosialisatio ja maanpuolustustahto sitoutumisen selittäjinä

Sitoutumisen komponenttien ja summamuuttujien välisissä askeltavissa regressioanalyyseissa malleihin pääsivät mukaan *maanpuolustustahto*, *sosialisatio* ja *palveluksen onnistuminen*,

joista maanpuolustustahtodolla oli kaikissa komponenteissa paras korjattu selittävyysaste. Jokaisen kolmen komponentin selittävyysmallien ulkopuolelle jäivät *yhteiskunnan tuki* ja *tehtävän vaarallisuus*, joten niillä ei voitu selittää sitoutumisen komponentteja tässä tutkimuksessa.

Tunneperäisen sitoutumisen selittäjiksi valikoituivat askeltavassa regressioanalyysissä *maanpuolustustahto*, *palveluksen onnistuminen* ja *sosialisaatio* (taulukko 5). Yhdessä ne selittävät tunneperäisestä sitoutumisesta 49.9 %. Maanpuolustustahto vaikuttaa tunneperäiseen sitoutumiseen vahvimmin. Kun maanpuolustustahto nousee yhdellä yksiköllä, nousee tunneperäinen sitoutuminen 0.79 yksikköä ($p < .001$). Varusmies palveluksen onnistumisen kokemus sitouttaa tunneperäisesti siten, että palveluksen onnistumisen noustessa yhdellä yksiköllä tunneperäinen sitoutuminen nousee 0.320 yksikköä ($p < .001$). Onnistuneeseen palvelukseen liittyvät tyytyväisyys käytettyyn aikaan ja opittuihin taitoihin, mutta mahdollisesti myös palveluksen aikaiset hyvät kokemukset, joita ei tässä mitattu. Lähiryhmiin ja yhteiskuntaan kiinnittyminen vaikuttaa tunneperäiseen sitoutumiseen käänteisesti. Sosialisaation noustessa yhden yksikön, tunneperäinen sitoutuminen laskee 0.316 yksikköä. Tämä voisi tarkoittaa sitä, että varusmiehen vahva kiinnittyminen yhteiskuntaan ja lähiryhmiinsä merkitsee heikompaan tunneperäistä sitoutumista tehtäviin. Varusmiehen perhe voi siis nousta tärkeämmäksi sitoutumisen kohteeksi kuin tehtävät, joka on ymmärrettävää. Kun seuraavaksi tarkastellaan jatkuvuuteen perustuvaa sitoutumista, huomataan sosialisaation summamuuttujan regressiokertoimen kääntyvän positiiviseksi. Tunneperäisen sitoutumisen regressioanalyysin tulokset on raportoitu taulukkoon 5.

Taulukko 5

Tunneperäisen sitoutumisen regressioanalyysi

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Maanpuolustustahto	.863*** (.046)	.675*** (.057)	.790*** (.059)
Palveluksen onnistuminen		.262*** (.049)	.320*** (.049)
Sosialisaatio			-.316*** (.054)
Vakiotermi	-.270 (.229)	-.551* (.229)	.322 (.267)
R^2 <i>adj</i>	.431	.463	.499

Keskivirhe on sulkeissa

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Jatkuvuuteen perustuvaa sitoutumista selittivät myös *maanpuolustustahto*, *palveluksen onnistuminen* ja *sosialisaatio* (taulukko 6). Yhdessä nämä selittivät jatkuvuusperusteisesta sitoutumisesta 42.1 % Maanpuolustustahto vaikuttaa käänteisesti jatkuvuusperusteiseen sitoutumiseen. Maanpuolustustahdon kasvaessa yhdellä yksiköllä jatkuvuusperusteinen sitoutuminen laskee 0.881 yksikköä ($p < .001$). Vahva kiinnittyminen yhteiskuntaan ja lähiryhmiin sen sijaan ennustaa jatkuvuusperusteista sitoutumista. Sosialisaation noustessa yhden yksikön, jatkuvuusperusteinen sitoutuminen nousee 0.342 yksikköä. Tämä voi selittyä sillä, että perhe näyttäytyy niin merkittävänä tekijänä varusmiehen elämässä, että se saa taistelutehtävät vaikuttamaan pakolliselta ja väistämättömältä, joihin on vain osallistuttava tarvittaessa. Palveluksen onnistumisella on myös laskevaa vaikutusta jatkuvuusperusteiseen sitoutumiseen ($-.156$, $p < .001$). Paremmiin onnistunut varusmiespalvelus siis laskee pakon ja epämielekkyyden tunnetta tehtäviä kohtaan. Varusmiespalvelus kokonaisuutena luo mielikuvaa sodanajan tehtävistä, niiden tarpeellisuudesta ja vaikuttavuudesta sekä vaikuttaa haluun olla mukana täyttämässä tehtäväänsä. Palveluksen aikana annettu laadukas ja mielekäs tehtäväkohtainen koulutus rakentaa varusmiehen suhdetta tehtäväänsä. Jatkuvuuteen perustuvan sitoutumisen regressioanalyysin tulokset on raportoitu taulukkoon 6.

Taulukko 6

Jatkuvuuteen perustuvan sitoutumisen regressioanalyysi

	Malli 1	Malli 2	Malli 3
Maanpuolustustahto	-.823*** (.049)	-.976*** (.056)	-.881*** (.064)
Sosialisaatio		.307*** (.059)	.342*** (.059)
Palveluksen onnistuminen			-.156*** (.053)
Vakiotermi	6.733*** (.244)	5.824*** (.294)	5.886 (.293)
R^2 adj	.378	.411	.421

Keskivirhe on sulkeissa

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Normatiivista sitoutumista selittivät regressioanalyysin perusteella *maanpuolustustahto ja palveluksen onnistuminen* (taulukko 7). Maanpuolustustahto ja palveluksen onnistuminen selittivät yhdessä 60.5 % varusmiesten normatiivisesta sitoutumisesta. Sosialisaatio ei päässyt malliin mukaan pienen regressiokertoimensa vuoksi (-.086). Tämä tarkastettiin Enter-menetelmällä, jossa maanpuolustustahdon, sosialisaation ja palveluksen onnistumisen summamuuttujat pakotettiin malliin mukaan. Normatiivisen sitoutumisen regressioanalyysin tulokset on raportoitu taulukkoon 7.

Taulukko 7

Normatiivisen sitoutumisen regressioanalyysi

	Malli 1	Malli 2
Maanpuolustustahto	.947*** (.038)	.785*** (.186)
Palveluksen onnistuminen		.225*** (.040)
Vakiotermi	-1.53 (.187)	-.394* (.186)
R^2 adj	.578	.605

Keskivirhe on sulkeissa

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Maanpuolustustahto selittää kaikkia sitoutumisen komponentteja jo yksinään kohtuullisesti. *Sosialisaatio* selittää tunneperäistä ja jatkuvuusperusteista sitoutumista, mutta ei normatiivista sitoutumista. On mielenkiintoista, miksi sosialisaatio ei selitä yhteiskunnallista velvollisuudentunnetta tehtäviä kohtaan.

6.3 Varusmiesten taustekijöiden yhteys sitoutumiseen

Varusmiesten taustatekijöiden yhteys heidän sitoutumisprofiiliinsa selvitettiin ristiintaulukoinnilla. Tunne-normatiivisesti sitoutuneiden ja jatkuvuusperusteisesti sitoutuneiden välillä oli eroa kotipaikkakunnan koon ja sekä pääasiallisen perherakenteen perusteella. Lisäksi merkitsevä ero löydettiin palvelusajoista ja sotilasarvoista.

Tunne-normatiivisesti sitoutuneiden ja jatkuvuusperusteisesti sitoutuneiden kotipaikkakuntien jakaumissa oli merkitsevä ero ($\chi^2 = 9.68$, $p = .046$). Ristiintaulukoinnin perusteella jatkuvuusperusteisia oli odotettua enemmän alle 20 000 asukkaan kaupungista, kun tunne-normatiivisia oli odotettua vähemmän. Standardoidut residuaalit olivat tässä solussa 2.4, joten eroa voidaan pitää tilastollisesti merkittävänä. Jatkuvuusperusteisia oli odotettua vähemmän maaseudulta, kun taas tunne-normatiivisissa heitä oli odotettua enemmän (standardoidut residuaalit 1.8). Alle 20 000 asukkaan kaupunki on jostain syystä erottava tekijä tässä ristiintaulukoinnissa.

Tunne-normatiiviset ovat joko suuremmista kaupungeista tai maaseudulta. Voiko tähän liittyä esimerkiksi pienten kaupunkien taloudelliset ja hallinnolliset ongelmat tai kuntapolitiikka?

Tunne-normatiivisesti sitoutuneiden ja jatkuvuusperusteisesti sitoutuneiden perherakenteen jakaumissa oli merkitsevä ero ($\chi^2 = 12.1, p = .02$). Ristiintaulukoinnin perusteella tilastollisesti merkittävää eroa sitoutumisprofiilien välillä oli yksilapsisten ja ns. ”ydinperheiden” vastausjakaumissa (standardoidut residuaalit > 2). Jatkuvuusperusteisia oli odotettua enemmän perheistä, joissa he olivat ainoa lapsi. Tunne-normatiivisesti sitoutuneissa heitä oli odotettua vähemmän (standardoidut residuaalit 2.7). Jatkuvuusperusteisesti sitoutuneiden joukossa oli odotettua vähemmän heitä, joiden perheeseen kuului vanhempien lisäksi sisaruksia (standardoitu residuaali 2.1). Sellaisesta perheestä, jossa vanhempien lisäksi oli sisaruksia, oli jatkuvuusperusteisia odotettua vähemmän ja tunne-normatiivisia odotettua enemmän (standardoidut residuaalit 2.1). Perheellä on siis taustatekijänä yhteys sitoutumisprofiilin siten, että useampilapsisesta perheestä olevat sitoutuvat mahdollisesti todennäköisemmin tunne-normatiivisesti. Tästä herää kysymys sisarusten ja kiinteän perheen merkityksestä nuoren kasvulle ja kehitykselle. Toisaalta voi myös kysyä, ohjaako ainoan lapsen kohtalo individualistiseen ajatusmaailmaan, ja pois yhteisöllisestä ajattelutavasta.

Tunne-normatiivisesti sitoutuneiden ja jatkuvuusperusteisesti sitoutuneiden palvelusajan pituuden jakaumissa oli merkitsevä ero ($\chi^2 = 50.6, p = .00$). Tunne-normatiivisesti sitoutuneet palvelivat todennäköisemmin 347 vuorokautta kuin 165 vuorokautta (standardoitu residuaali 7.1). Merkitsevä ero oli myös sotilasarvoissa ($\chi^2 = 93.3, p = .00$). Tunne-normatiivisesti sitoutuneet palvelivat todennäköisemmin alijohtajan sotilasarvolla kuin miehistön sotilasarvolla. Jatkuvuusperusteisesti sitoutuneista 80.1 % palveli miehistön sotilasarvolla. Palvelusajan ja sotilasarvon ei voida sanoa taustatekijänä olevan syy sitoutumisen luonteelle, vaan se on enemmänkin seurausta olemassa olevasta sitoutuneisuudesta. Johtajakoulutukseen hakeudutaan varusmiespalveluksen aloittamisen jälkeen, mutta päätös hakeutumisesta on voitu tehdä jo paljon aiemmin. Tähän päätökseen taas ovat voineet vaikuttaa sellaiset tekijät kuten vanhempien ja ystävien vaikutus. Lisäksi asevelvollisen itse asetetut tavoitteet varusmiespalvelukselle on vaikuttamassa. Halukkuus johtajakoulutukseen ja hakeutuminen vapaaehtoisesti suorittamaan pidempää palvelusaikaa kertovat jo siis olemassa olevan sitoutumisen luonteesta. On tietysti mahdollista, että pidemmän palvelusajan aikana ajatukset tehtäviin sitoutumisesta voivat syventyä ja muuttua, koska sille on enemmän aikaa. Todennäköisempää on, että tunne-normatiivisesti asennoituneet hakeutuvat johtajatehtäviin saaden näin johtajille kuuluvan sotilasarvon ja pidemmän palvelusajan.

Varusmiesten taustatekijöistä havaittiin, että vakailta taustoilla ei ollut yhteyttä sitoutumisprofiiliryhmiin. Varusmiesten varakkuuden jakaumat eivät poikenneet toisistaan merkittävästi sitoutumisprofiiliryhmissä ($\chi^2 = 2.719$, $p = .61$). Koulutustaustan jakaumat eivät poikenneet toisistaan ($\chi^2 = 5.28$, $p = .63$). Koulutustaustalla ei siis ollut yhteyttä sitoutumisprofiiliin tässä tutkimuksessa. Myöskään siviilisäädyn ja perhesuhteiden jakaumat eivät poikenneet sitoutumisprofiiliryhmissä toisistaan ($\chi^2 = 1.92$, $p = .93$).

Lasten määrällä ja parisuhteella ei siis ollut yhteyttä sitoutumiseen. On huomioitava, että suurin osa vastaajista joko seurusteli (27.6 %) tai oli naimaton ilman lapsia (57.0 %). Oman perheen ja lasten merkitys reserviläisen sitoutumisprofiiliin voisi mahdollisesti olla havaittavissa myöhemmissä tutkimuksissa. Jatkotutkimuksen mielessä voisi olla mielenkiintoista selvittää, millainen yhteys avioitumisella ja lasten hankkimisella olisi sitoutumisprofiiliryhmiin, kun kyseessä on sitoutuminen maanpuolustukseen. Perheen perustaminen ja lasten syntyminen ovat sellaisia isoja kokonaisuuksia ihmisen elämässä, että ne voivat muuttaa arvomaailmaa ja maailmankatsomusta. Lisäksi perhe kiinnittää yksilöä yhteiskuntaan työn ja muun osallisuuden lisäksi (Kosonen ym. 2017, 113). Lisäisikö perheellisyys ja omat lapset sitoutumista yhteisvastuulliseen koko maan puolustamiseen, vai korostuisiko oman ja perheen edun tavoittelu yhteisvastuullisuutta välttelemällä? Tämä tutkimus pitäisi toteuttaa reserviläisten parissa, jolloin perheet olisi todennäköisemmin ehditty perustaa. Tässä tutkimuksessa lapsia oli 34:llä vastaajista (7.5 %). Varusmiehen asuinpaikallakaan Suomen mittakaavassa ei ollut yhteyttä hänen sitoutumisprofiiliinsa ($\chi^2 = 5.56$, $p = .35$).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Havaintoja varusmiesten sitoutuneisuudesta

Tutkimuksen päätutkimuskysymys kuului: ”millaisia sitoutumisprofiileja varusmiehistä voidaan tehtäviin sitoutumisen perusteella tunnistaa?”. Ensimmäinen alatutkimuskysymys käsiteli näiden sitoutumisprofiilien eroja: ”eroavatko valmiusyksikön ja perusyksikön varusmiehet sitoutumisprofiilien perusteella toisistaan?”. Tutkimuksessa mukana olleiden varusmiesten keskuudessa vallitsee tulosten perusteella kaksijakoinen ilmapiiri tehtäviin sitoutumisessa. Sitoutumisprofiilien perusteella on havaittavissa tunne-normatiivisesti sitoutuneiden joukko, joiden sitoutuminen on syntynyt tunteiden ja arvojen kautta. Sitä vahvistaa edelleen yhteiskunnallisen jäsenyyden synnyttämä velvollisuudentunne. Lisäksi on tunnistettavissa tehtäviinsä myöntäjät eli jatkuvuusperusteiset, jotka kokevat tehtäviin osallistumisen tarvittaessa olevan vain väistämätön toimenpide. Näillä kahdella joukolla oli selvästi havaittavia eroja tarkastelluissa ominaisuuksissa, kuten maanpuolustustahdossa ja palveluksen onnistumisessa. Tunne-normatiiviset ovat maanpuolustustahtoisempia, ja he kokevat palveluksensa onnistuneemmaksi. Yhteistä ryhmillä oli kokemus sodanajan tehtävien vaarallisuudesta. Varusmiehet kokevat tehtävänsä vaarallisiksi, mutta tämä ei kuitenkaan näyttäisi vaikuttavan sitoutumisen luonteeseen. Varusmiehet näyttäisivät siis tiedostavan tehtäviensä sisältämät riskit. Tutkimuksessa tarkastelluissa varusmiesyksiköissä oli havaittavissa eroa tehtäviin sitoutumisen luonteessa: valmiusyksikössä korostui tunne-normatiivisten määrä, kun taas joukkotuotannon yksikössä jatkuvuusperusteisuus oli vahvemmin edustettu. Vertailussa mukana ollut perusyksikkö näyttäytyy myöntäjien ja palveluksesta selviytyjien yksikkönä jatkuvuusperusteisuuden painottumisen vuoksi. Puolustusvoimille on oletettavasti tärkeää, että valmiudesta vastaavilla varusmiehillä on vahva tunneperäinen sitoutuminen tehtäviinsä, ja aito halu palvella tehtävissään tarvittaessa. Oleellista on, että nämä molemmat tutkimuksessa tarkastelussa olleet yksiköt edustavat keskeisiä joukkoja Maavoimien nopeassa suorituskyvyssä, ja siksi heidän sitoutumisestaan ja maanpuolustustahdostaan tulee olla kiinnostunut.

Sitoutumista vertaillessa on muistettava, että ei voida tehdä suoraa jakoa hyvään ja huonoon tehtäväsitoutumiseen ilman, että ensin arvioidaan, mikä katsotaan hyväksi tai huonoksi. Tätä ongelmaa voidaan lähestyä arvioimalla sotilaan toiminnan tehokkuutta ja suoriutumista taistelukentällä. Jatkuvuusperusteinen sitoutuminen ei suoraan tarkoita sitä, että sotilas jättäisi tehtävänsä suorittamatta, vaan sen sijaan se kuvastaa varusmiehen suhdetta tehtäviin hänen asenteidensa kautta. Sotilas esimerkiksi tekee kyllä käsketyt tehtävät, mutta vain jotta häntä ei rangaistaisi. Tällä voi mahdollisesti olla vaikutusta toiminnan tehokkuuteen. Tunneperäisen ja

normatiivisen sitoutumisen voidaan ajatella olevan syvempää arvoista kumpuavaa sitoutumista. Tällöin tehtävät suoritetaan mahdollisesti tunnollisemmin ja ehkä paremmin tuloksin. Tämän perusteella Puolustusvoimissa ehkä haluttaisiin enemmän tunne-normatiivisesti sitoutuneita varusmiehiä, jos se edes teoriatasolla tarkoittaisi parempaa suoriutumista tehtävistä. Voi kuitenkin olla niin, että tunne-normatiivisia ei löydy riittävästi täyttämään kaikkia tehtäviä, jolloin heitä on syytä kohdentaa kriittisiksi katsottuihin tehtäviin.

Tutkimuksen toinen alatutkimuskysymys kuului: ”selittävätkö maanpuolustustahto ja sosialisaatio varusmiesten sitoutumista taistelutehtäviin ja sodanajan tehtäviin?”. Maanpuolustustahto osoittautui tässä tutkimuksessa suurimmaksi sitoutumista selittäväksi tekijäksi. Tuloksista voidaan nähdä, että maanpuolustustahto kohoaa voimakkaasti samansuuntaisesti tunneperäisen ja normatiivisen sitoutumisen kanssa (taulukot 5 ja 7). Palveluksen onnistuminen osoittautui myös yhdeksi varusmiesten sitoutumista selittäväksi tekijäksi. Tämä kertoo siitä, että laadukas koulutus, hyödylliset taidot ja onnistuneeksi koettu aika palveluksessa sitouttavat varusmiehiä tehtäviinsä. Varusmieskoulutuksessa on vastakin panostettava laadukkuuteen, motivointiin ja merkityksellisyteen. Tehtävien tärkeyden ja oman panoksen merkityksen korostaminen ovat myös keinoja varusmiesten päivittäiseen motivointiin.

Sosialisaatio sen sijaan näytti vaikuttavan vain tunneperäiseen ja jatkuvuusperusteiseen sitoutumiseen. Tuloksia tarkastellessa herää kysymys perheen, lähiryhmien ja yhteiskunnan jäsenyyden merkityksistä varusmiehelle sekä niiden vaikutuksesta sitoutumisen muodostumisessa. Vahva kiinnittyminen lähiyhteisöihin ja yhteiskunnan jäsenyys näyttäisivät lisäävän jatkuvuusperusteista sitoutumista ja vähentävän tunneperäistä sitoutumista (taulukot 5 ja 6). Perhe, ystävät ja yhteiskunta saattavat tulla niin tärkeiksi ja rakkaiksi, että suhtautuminen taistelutehtäviin voi muuttua. Taistelutehtäviin osallistuminen merkitsisi erossa olemista perheestä, jolloin maanpuolustus ei välttämättä näyttäyty enää niinkään lähiryhmiä suojelevana tekijänä vaan varusmiehen ja perheen väliin tulevana esteenä. Tällöin osallistuminen taistelutehtäviin edustaa välttämättömyyttä ja pakkoa, joka pitää varusmiehen erossa rakkaistaan.

Kolmas alatutkimuskysymys kuului: ”voidaanko varusmiesten taustatekijöillä, kuten perhesuhteilla ja asuinpaikalla, nähdä yhteys heidän sitoutumisprofiileihinsa?”. Salon (2009, 104) havaintojen mukaisesti varusmiesten taustatekijöillä ei havaittu yhteyttä sitoutumisen muodostumiseen. Poikkeuksen tekivät sotilasarvo ja palvelusaika, joita ei kuitenkaan voida pitää varsinaisina taustatekijöinä, vaan enemmänkin seurauksena korkeasta sitoutuneisuudesta. Johtajan tehtävissä palvelevat ja pidemmän palvelusajan varusmiehet kuuluivat tulosten perusteella todennäköisemmin tunne-normatiivisiin. Oli myös oletettavaa, että vapaaehtoisesti vaa-

tivampaan koulutukseen hakeutuvat tunne-normatiiviset varusmiehet ovat hyvin sitoutuneita maanpuolustukseen ja tehtäviinsä.

Tutkimuksen tuloksia voidaan varovasti yleistää valmiusyksiköiden osalta. Valmiusyksiköiden erityispiirteet ja muut koulutukselliset tekijät (ks. luku 2) saattavat tehdä niistä kutsuvan palveluspaikan motivoituneille ja sitoutumishaluisille varusmiehille. Nämä valmiusyksiköiden erityisyyttä korostavat tekijät sekä vaativampi koulutus saattavat olla asioita, jotka vetoavat haasteita ja laadukasta varusmiespalvelusta hakeville varusmiehille. Lisäksi hakumenettelyn vuoksi valmiusyksiköihin saattaa valikoitua motivoituneempia ja sitoutumishaluisempia varusmiehiä. Hakeutuminen valmiusyksikköön on osoitus sitoutuneisuudesta maanpuolustukseen, ja kertoo osaltaan siitä maanpuolustustahdosta, joka varusmiehille on jo muodostunut ennen varusmiespalvelusta. Pelkästään jo se tekijä, että miehistöön kuuluva varusmies on vapaaehtoisesti halukas palvelemaan Puolustusvoimissa 347 vuorokautta selvästi lyhyemmän 165 vuorokauden sijaan, on selvä osoitus kiinnostuksesta ja sitoutuneisuudesta. Näin voidaan maltillisesti olettaa, valmiusyksiköissä voi olla enemmän tunne-normatiivisesti sitoutuneita varusmiehiä kuin tavanomaisissa perusyksiköissä. Jalkaväkirykmentin osalta ei tuloksia voida yleistää yhtä helposti muihin vastaaviin yksiköihin. Sitoutumisen ja maanpuolustustahdon on todettu olevan kytköksissä kokemuksiin palveluksessa (Salo 2009; Sinkko 2015), joten joukko-osastojen ja niiden perusyksiköiden välillä on luultavasti keskinäisiä eroja. On pidettävä mielessä, että tässä tutkimuksessa tarkastelussa olleet yksiköt eroavat toisistaan jo tyypiltään, toiminnaltaan ja koulutusrakenteeltaan. Molemmat yksiköt pystyvät tarjoamaan varmasti onnistuneen varusmiespalveluksen, mutta on oletettavaa, että varusmiespalvelus, joka sisältää sekä joukkotuotantovaiheen ja valmiusjakson, tarjoaa monipuolisemman ja vaihtelevamman palveluksen. Lisäksi pitkä palvelusaika saattaa lisätä ryhmäkiinteyttä niissä pienryhmissä, jotka toimivat joukkotuotantovaiheen ja valmiusjakson samalla kokoonpanolla.

Maanpuolustuksen ja varusmiespalveluksen merkitykset saadaan esimerkiksi kotona sosiaalisaation aikana omilta vanhemmilta ja sukulaisilta, mutta merkityksiä ja suhdetta asevoimiin ja maanpuolustukseen rakennetaan myös itse. Yhteiskunta ja perhe yhteistyössä rakentavat yksilön kanssa hänen suhdettaan maanpuolustukseen. Kuitenkin asenteet asevelvollisuutta, varusmiespalvelusta ja maanpuolustusta kohtaan ovat muutokselle alisteisia. On pohdittava, miten kauan Puolustusvoimat saavat tunne-normatiivisesti sitoutuneita varusmiehiä, ja tuleeko varusmiespalveluksesta enemmistölle tulevaisuudessa vain väistämätön rasite, jonka voi myös halutessaan sivuuttaa. Tähän vaikuttaa oleellisesti yhteiskunnassa käytävä keskustelu asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen roolista. Lisäksi se, miten kotona näihin asioihin suhtaudutaan. Yhteiskunta ja sen arvot ovat myös jatkuvassa muutoksessa. Oletettavasti myös

asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen arvomerkitykset tulevat muuttumaan. Asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen tarpeellisuus yhteiskunnassa on jatkuvan tarkastelun alla, ja näiden olemassaoloa joudutaan perustelemaan tulevaisuudessakin. Lisäksi asevelvollisuuden tasa-arvoisuus on kysymys, johon Puolustusvoimien on otettava tulevaisuudessakin kantaa (Kosonen 2019, 65). Kuinka pitkään hyväksytään se tosiasia, että vain miehet ovat lain velvoittamana pakotettuja suorittamaan asevelvollisuuden? Tässä suhteessa suomalainen asevelvollisuusjärjestelmä on ainutlaatuinen modernissa ja tasa-arvoa ihannoivassa maailmassa.

7.2 Arvio tutkimuksen onnistumisesta ja tarpeellisuudesta

Tämän tutkimuksen aikana heräsi ajatuksia maanpuolustukseen ja tehtäviin sitoutumisen mittaamisen käytettävyydestä Puolustusvoimissa. Organisaatioon sitoutumisen kolmen komponentin malli tarjoaa vaihtoehdon tarkastella varusmiesten ja reserviläisten sitoutumista esimerkiksi Puolustusvoimiin, maanpuolustukseen ja sodanajan tehtäviin monipuolisemmin kuin nyt käytössä oleva käytökseen viittaava väittämä henkilökohtaisesta maanpuolustustahdosta. Mallia soveltamalla sitoutumisen kohdetta voidaan tarvittaessa vaihtaa mittaria muokkaamalla, jolloin saadaan yksityiskohtaisempaa tietoa sotilaan sitoutuneisuudesta. Puolustusvoimissa tehtävissä tutkimuksissa kolmen komponentin malli voisi soveltua tulevaisuudessa valmiusyksiköiden ja ensimmäisten käskytyserien sitoutuneisuuden mittaamiseen. Valtakunnallisesti tehtävissä mittauksissa henkilökohtaisen maanpuolustustahdon väittämä voi hyvin riittää sitoutuneisuuden arviointiin sellaisenaan.

Tutkimus onnistui vahvistamaan ennakkokäsitystä varusmiesten normatiivisesta sitoutumisesta maanpuolustukseen. Tuloksista voidaan arvioida tämänhetkistä sitoutuneisuuden tilaa varusmiesten keskuudessa, ja tämän perusteella jatkaa arviointia sitoutumisen suunnan kehitymisestä. Tutkimus on ajankohtainen valmiusyksiköiden ollessa edelleen kiinnostavimpia ja mainostetuimpia yksiköitä Maavoimissa. Maavoimat kehittää jatkuvasti kykyään ja valmiutaan vastata nopeisiin uhkakuviin, ja tähän näyttäisi olevan ratkaisuna riittävän vahva ja nopeasti käyttöön otettavissa oleva joukko (Hulkko 2019). Puolustusvoimissa asennetta ja ilmapiiriä siirretään tällä hetkellä edelleen pois koulutusorganisaatiosta kohti koulutus- ja valmiusorganisaatiota, jolloin on huolehdittava joukon motivaatiosta, ja rakennettava pitkälle kantavaa sitoutumista tehtäviin.

Tutkimuksen suurimpia haasteita olivat osin riittämättömällä osaamisella laaditut mittarit. Kaikissa mittareissa olisi ollut parantamisen varaa, mutta erityisesti sitoutumisen mittaria olisi pitänyt laajentaa kattavammaksi laatimalla useampia väittämiä. Tämä olisi lisännyt mittarin

luotettavuutta, sillä nyt oltiin vain muutamien väittämien varassa. Toisaalta nekin kuvaavat sitoutumisen komponentteja riittävän hyvin tämän tutkimuksen toteuttamiseksi. Yleisesti kyselytutkimuksen mittarin rakentamisen perusteisiin olisi pitänyt perehtyä huolellisemmin, jolloin mittarista olisi saatu tarkempi ja informatiivisempi. Syvempi perehtyminen taustateorioihin olisi voinut johtaa siihen, että tutkimukseen olisi osattu valita selvät painopisteet esimerkiksi sitoutumista selittävien summamuuttujien osalta. Faktorianalyysien perusteella tehtäviin sitoutuminen ja maanpuolustustahto ovat haastavia analysoitavia samassa analyysissa, koska ne kuvaavat toiminnan ja ajatuksen tasolla samankaltaista ilmiötä. Mikäli tehtäviin sitoutumista haluttaisiin tutkia tarkemmin, olisi ehkä syytä käyttää maanpuolustustahdosta vain yleistä maanpuolustustahdon kysymystä. Tutkimuksen analyysien ulkopuolelle suljettiin mielenkiintoisia ulottuvuuksia kuten suorituskykyyn luottamisen, asevoimien tarpeellisuuden ja tehtävän tärkeyden ulottuvuudet. Voi olla, että nämä ulottuvuudet pitävät sisällään vielä jotain informaatiota sitoutumisesta. Näitä voisi olla tarpeen tarkastella vielä uudelleen tulevaisuudessa, mutta ehkä ilman maanpuolustustahdon ulottuvuutta. Sitoutumisen erottaminen maanpuolustustahdosta ei välttämättä ole niin yksinkertaista mitä tämä tutkimus antaa ymmärtää. Toisistaan irrallisina ilmiöinä ja ulottuvuuksina ne vaatisivat jatkotarkastelua ja tutkimista.

7.3 Jatkotutkimustarpeet

Organisaatioiden näkökulmasta sitoutuneita tekijöitä tarvitaan tulevaisuudessakin, koska organisaatiot eivät ole katoamassa. Organisaatiot tarvitsevat yksilöitä omien päämääriensä saavuttamiseksi, ja sitoutuneet yksilöt ovat yrityksissä haluttuja. Tulevaisuuden asevelvollinen elää entistä nopeammin muuttuvassa maailmassa, ja suhde yhteiskuntaan on sen vuoksi muutosessa. Sitoutuminen asevoimiin ja maanpuolustukseen on mielenkiintoinen ilmiö niin sosiaalisesti kuin yhteiskunnallisesti. Lisääntyvät valmiudelliset tehtävät edellyttävät varusmiehiltä sitoutuneisuutta, joten varusmiesten sitouttaminen maanpuolustukseen vaatii tulevaisuudessakin huomiota. Kun valmiusyksiköiden kokoa kasvatetaan nykyisestä, vaaditaan yhä suuremmalta joukolta varusmiehiä halukkuutta ja valmiutta palvella valmiusyksikössä. Sitoutuminen ilmiönä vaatii huomioita siis tulevaisuudessakin.

Ymmärtääksemme paremmin varusmiesten ajatusmaailmaa on selvitettävä heidän ajatuksiaan valmiudellisista tehtävistä. Mikä saa heidät saa kiinnostumaan valmiusyksikön kaltaisesta yksiköstä niin, että he hakeutuvat palvelemaan sellaiseen vapaaehtoisesti? Toimiiko ajurina mielikuvat esimerkiksi vaativammasta koulutuksesta, paremmasta varustuksesta ja kalustosta vai motivoiko muista poikkeava asema puolustusjärjestelmässä? Tähän tulisi lisätä heidän käsityksensä valmiudellisten tehtävien luonteesta ja riskeistä. Miten todennäköisenä koetaan,

että heitä joudutaan käyttämään oikeassa valmiudellisessa tehtävässä? Ovatko he tiedostaneet mahdollisten tehtävien luonteen siten, että he ovat pohtineet millaisia uhkia ne tuovat mukanaan esimerkiksi heidän omalle turvallisuudelleen? Nämä olisi mielenkiintoista selvittää haastatteleamalla valmiusyksikössä palvelevia varusmiehiä palveluksen lopussa, jolloin ajatuksia olisi todennäköisesti jo syntynyt. Olisi myös kannattavaa laadullisin menetelmin selvittää reserviläisten ajatuksia sitoutuneisuudesta tehtäviin, maanpuolustukseen ja asevoimiin. Heidän varusmiespalveluksestaan on kulunut jo aikaa, ja he ovat ehtineet rakentamaan suhdettaan yhteiskuntaan ja pohtimaan rooliaan osana maanpuolustusta. Otoksessa pitäisi tällöin ehdottomasti olla mukana sellaisia reserviläisiä, jotka eivät ole vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä mukana.

Kirjallisuuskatsauksessa arvot, tavoitteet ja motiivit nousivat esiin useassa lähteessä. Olisi mielenkiintoista selvittää nykypäivän varusmiesten motiivit suorittaa varusmiespalvelus sekä se, millainen arvomaailma heillä on. Voiko esimerkiksi olla, että varusmiespalvelus suoritetaan oman arvomaailman vastaisesti jonkin muun tekijän motivoimana tai pakottamana? Isänmaahan ja sen laitoksiin suhtaudutaan myönteisesti siksi, että ne edustavat tiettyjä arvoja, ja tämä suhtautuminen kestää niin kauan kuin ne niitä edustavat (Eskola 1962, 10). Nuoren väestön arvomaailmat muuttuvat, joten Puolustusvoimienkin täytyy osata mukautua heidän mukana riittävästi siten, että se ei jää nuorisolle aivan vieraaksi arvojärjestelmässä.

7.4 Loppusanat

Varusmiehen sitoutumiseen asevoimiin, maanpuolustukseen ja lopulta sodanajan tehtävään vaikuttavat hänen kokemuksensa ennen varusmiespalvelusta, sen aikana sekä sen jälkeen. Puolustusvoimilla on tulevaisuudessakin merkittävä rooli olla sitouttamassa varusmiehiä heidän tehtäviinsä ja joukkoonsa, mutta myös kiinnittämässä heitä edelleen syvemmin yhteiskuntaan. Vaikka Puolustusvoimien keinot vaikuttaa tuleviin varusmiehiin saattavat näyttäytyä rajallisilta, voi Puolustusvoimat tehdä itsensä näkyväksi ja helposti lähestyttäväksi tuleville varusmiehille jo ennen varusmiespalvelusta. Aikanaan varusmiespalveluksessa varusmiehen sitoutuminen itse palvelukseen ja tehtäviinsä rakentuu sen pohjalle, mitä hän on kokenut ennen varusmiespalvelustaan, ja on siten perheensä ja yhteiskunnan muovaama arvoiltaan ja maanpuolustukseen suhtautumiseltaan. Tämän tiiviin yhteistyön aikana voi Puolustusvoimat yrittää eheyttää tai syventää varusmiehen sitoutuneisuutta tarjoamalla mahdollisimman onnistunut ja laadukas varusmiespalvelus. Sitoutumisen ylläpito jatkuu edelleen reservissä tehokaiden ja hyvin järjestettyjen kertausharjoitusten avulla. Näillä harjoituksilla voidaan ylläpitää reserviläisten maanpuolustushenkeä ja sitoutuneisuutta tehtäviinsä. Luonnollisesti kaikissa

muissakin toiminnoissa, joissa ollaan tekemisissä asevelvollisten kanssa, tulee pitää mielessä oman toiminnan vaikutus asevelvollisen sitouttamiseen.

Uskottavan suorituskyvyn luomiseksi Puolustusvoimilla on oltava kaluston ja materiaalin lisäksi tehtäviinsä sitoutuneita varusmiehiä, jotka ovat valmiita olemaan mukana ensimmäisissä aseellisissa tehtävissä todella lyhyelläkin varoitusaikalla. Maavoimissa tämä koskettaa tämän tutkimuksen kohteena olleita valmiusyksiköiden varusmiehiä. Valmiusyksiköiden kokoonpanojen kasvattaminen tarkoittaa suoraan sitä, että entistä suurempi joukko varusmiehiä sidotaan jo varusmiespalveluksen aikana valmiudellisiin tehtäviin. Voi hyvin olla, että tulevaisuudessa valmius sulautuu luontevaksi osaksi varusmiespalvelusta, kun Puolustusvoimissa totutaan toimimaan rinnakkain joukkotuotantovelvoitteiden ja valmiuden ylläpitämisen kanssa. Jotta Puolustusvoimat voivat olla valmius- ja koulutusorganisaatio, on tulevien varusmiesten vastaisuudessa oltava enemmän tietoisia Puolustusvoimien valmiudellisesta puolesta. Etenkin, kun he ovat tulevaisuudessa entistä merkittävämpi osa Puolustusvoimien valmiudellista suorituskykyä. Valmiudesta vastaavien varusmiesten lisäksi tulee kantaa huolta ensimmäisten käskytyserien reserviläisten sitoutuneisuuden laadusta ja voimakkuudesta. Konkreettisesti heidän sitoutumisensa todetaan perustamiskeskuksiin saapuneiden asevelvollisten määrässä mahdollisen kriisin alussa. Sitä ennen heidän sitoutuneisuuttaan voidaan vain arvioida eri mittareilla, ja tehdä kaikki tehtävissä oleva, jotta he kiinnittyisivät mahdollisimman hyvin yhteiskuntaan, asevoimiin ja sodanajan tehtäviinsä.

LÄHTEET

Aseistakieltäytyjäliitto <http://eroa-armeijasta.fi/tilastoja/> (Viitattu 17.4.2019).

Asevelvollisuuslaki 28.12.2007/1438.

Berger, P. L. & Luckmann, T. 1998. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. 2.painos. New York: Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc.

Eskola, A. 1962. Yhteiskunnan säilyttämistä ja puolustamista koskevat arvostukset. Saatavilla www-muodossa: <https://urly.fi/1vIg> (Viitattu 20.2.2019).

Galantino, M. 2003. Work Motivation and the Peacekeeper. Teoksessa T. Britt & A. Adler. (toim.) The Psychology of the Peacekeeper. Lontoo: Praeger, 111–125.

Gröhn, T. 2010. Kenttäsaaraanhoitajien sitoutuminen. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu

Harinen, O. 1992. Varusmiestutkimus 92, osa I. Helsinki: Puolustusvoimien pääesikunnan koulutusosasto.

Heikkilä, T. 2010. Tilastollinen tutkimus. 7.-8. painos. Helsinki: Edita Publishing oy.

Heikkinen, T. 2011. Työntekijän sitoutuminen -käsiteanalyysi. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.

Heiskala, R. 2000. Sosiologia modernin yhteiskunnan itsetietoisuutena ja kansallisina traditioina. Teoksessa R. Heiskala (toim.) Sosiologisen teorian nykysuuntauksia. Helsinki: Gaudeamus, 9–37.

Heiskala, R. 2000. Sosiaalinen konstruktionismi. Teoksessa R. Heiskala (toim.) Sosiologisen teorian nykysuuntauksia. Helsinki: Gaudeamus, 146–172.

Helkama, K. 2015. Suomalaisten arvot. Mikä meille on oikeasti tärkeää? Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

- Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusu vuori, J., Lönnqvist, J-E., Hankonen, N., Mähönen, T., Jasinskaja-Lahti, I. & Lipponen, J. 2015. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.
- Herscovitch, L. & Meyer, J. P. 2001. Commitment in the Workplace – Towards a general model. *Human Resource Management Review* 11, 299–326.
- Hofstede, G. & Hofstede, G.J. 2005. *Cultures and Organizations*. New York: McGraw-Hill.
- Huhtanen, J. 2015. Armeija varautuu hybridisotaan: Varusmiehiä houkutellaan uusiin valmiusjoukkoihin. *Helsingin Sanomat* 25.6.2015. Saatavilla [www-muodossa: https://urly.fi/1x9F](http://www-muodossa.https://urly.fi/1x9F) (Viitattu 15.1.2019).
- Hulkko, P. 2019. Maavoimat - Valmiutta nyt ja tulevaisuudessa. *Kylkirauta* 1/2019. 13–15.
- Kanter, R. 1968. Commitment and Social Organization: A Study of Commitment Mechanisms in Utopian Communities. *American Sociological Review*, Vol. 33, No. 4 (Aug., 1968). 499-517.
- Kelman, H. 1958. Compliance, identification, and internalization three processes of attitude change. Harvard university.
- Kosonen, J. 2019. *Kansalaiset sotilaina ja maanpuolustajina*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Kosonen, J., Tallberg, T., Harala, J. & Simola, P. 2017. Maanpuolustustahto ja taistelutahto suomalaisessa asevelvollisuusarmeijassa. Teoksessa T. Tallberg, A. Ojajärvi & T. Laukkanen (toim.) *Puolustuslinjalla - yhteiskuntatieteellistä ja historiallista tutkimusta maanpuolustuksesta ja asevelvollisuudesta*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 92–124.
- Nummenmaa, L. 2010. *Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät*. 2.painos. Hämeenlinna: Tammi.
- Maavoimat 2016a. Valmiusyksiköt - osa Maavoimien valmiuden kehittämistä. Julkaistu Internetissä 15.12.2016. <https://urly.fi/1x9x> (Viitattu: 3.5.2019).

- Maavoimat 2016b. Varusmieheksi Valmiusyksikköön -esite. Saatavilla www-muodossa: <https://urly.fi/1qbJ> (Viitattu 15.1.2019).
- Metsämuuronen, J. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 2. painos. Helsinki: International Methelp ky.
- Meyer, J., Goldenberg, I., Chester, K. & Bremner, N. 2013. Organizational Commitment in the Military: Application of a Profile Approach. Julkaisussa Military Psychology 2013. Vol. 25. 381-401.
- Meyer, J. & Allen, N. 1991. A Three-Component Conceptualization of Organizational Commitment. The University of Western Ontario.
- Meyer, J. & Allen, N. 1997. Commitment in the Workplace: Theory, Research & Application. Sage Publications: USA.
- Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta. 2017. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia 1/2017. Helsinki: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta. Helsinki: Puolustusministeriö.
- Myyry, L. 2009. ”Et kai se siitä tulee, et se pitää nähdä jotenkin se kohde puolustettavana ja arvokkaana” Käsitteitä maanpuolustustahdosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Puolustusministeriö ja Helsingin yliopisto. Julkaistu Internetissä www.defmin.fi/index.phtml?s=480 (Viitattu 12.5.2019).
- O'Reilly, C. & Chatman, J. 1986. Organizational Commitment and Psychological Attachment: The Effects of Compliance, Identification, and Internalization on Prosocial Behavior. Journal of Applied Psychology Vol 71, No.3. 492–499.
- Puolustusvoimat. Valmiusyksikkökoulutus. <https://intti.fi/valmiusyksikot> (Viitattu 12.5.2019).
- Puustinen, A., Kosonen, J. & Tallberg, T. 2018. Kansalaisuuskäsitykset ja asevelvollisuus Suomessa. Tiede ja ase 76, 98–125.
- Saaristo, K. & Jokinen, K. 2004. Sosiologia. Porvoo: WSOY.

- Saastamoinen, M. 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa K. Filander & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Kansainvalistusseura, 33–66.
- Saastamoinen, M. 2011. Intensiivistyvä yksilöllistyminen ja sosiaalisuuden muuttuvat muodot. Teoksessa S. Kangaspunta (toim.) Yksilöllinen yhtiesöllisyys - Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampereen Yliopisto, 61–91.
- Salo, M. 2009. Commitment to the Military Service Among Finnish Conscripts. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Salonen, T. 1997. Kasvatustieteen luonteesta ja mahdollisuuksista. Teoksessa P. Siljander (toim.) Kasvatus ja sosialisatio. Gaudeamus, 166–179.
- Siljander, P. 2014. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Tampere: Vastapaino.
- Sinivuo, J. 2011. Sotilasryhmän dynamiikka, taistelumoraali ja suorituskyky. Käyttäytymistieteiden laitos, Julkaisusarja 1 Nro 3/2011. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sinkko, R. 2015. Maanpuolustustahto asevelvollisen koulutuksen ja palveluksen onnistumista selittävänä tekijänä. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia no. 2. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sirén, T. 2010. ”Verum Est Ispum Factum” - True Is What Has Been Made Such” Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Sirén, T. & Pekkarinen, O. 2017. Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu - tutkielman laadintaan. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja Sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 3.
- Siviilipalveluskeskus. <https://www.siviilipalveluskeskus.fi/taydennyspalvelus/>
(Viitattu 22.1.2020).
- Siviilipalveluslaki 28.12.2007/1446.
- Stouffer, S., Suchman, E, DeViney, L., Star, S. & Williams, R. 1949a. The American Soldier: Adjustment During Army Life. Clinton, Massachusetts: Princeton University Press.

Stouffer, S., Suchman, E, DeVinney, L., Star, S. & Williams, R 1949b. The American Soldier: Combat and Its Aftermath. Clinton, Massachusetts: Princeton University Press.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

Valtioneuvoston kanslia. 2017. Valtioneuvoston puolustusselonteko. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Varusmiesliitto. 2017. Lausunto koskien valtioneuvoston puolustuselontekoa 28.3.2017. Julkaistu Internetissä: <https://urly.fi/1qdJ> (Viitattu 15.9.2019).

Wiener, Y. 1982. Commitment in organizations: A normative view. *Academy of Management Review*, 7(3), 418-428.

Wong, L., Kolditz, T., Millen, R. & Potter, T. 2003. Why Do They Fight: Combat Motivation in the Iraq War. Carlisle: U.S. Army War College, Strategic Studies Institute.

KYSELY SITOUTUMISESTA SODANAJAN TEHTÄVIIN

Arvoisa vastaaja,

Opiskelen sotatieteiden maisterikurssilla Maanpuolustuskorkeakoululla ja teen tutkimusta siitä, miten sotilaat sitoutuvat sodanajan tehtäviinsä, ja mitkä asiat siihen vaikuttavat. Kysely on täysin luottamuksellinen ja siihen vastataan nimettömästi. **Yksittäistä vastaajaa ei voida vastausten tai raportoinnin perusteella tunnistaa.** Tietoja käytetään pro gradu -tutkielmassani, jota säilytetään Maanpuolustuskorkeakoulun kirjastossa.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu tiedonkeruulomakkeella. Mustaa huolellisesti lyijykynällä vastaus-tasi vastaava kirjain. Kussakin kysymyksessä voit valita vain yhden vastausvaihtoehdon. Mikäli vas-taat ”väärin”, pyyhi väärä mustaus huolellisesti pois ja mustaa uudestaan haluamasi kohta. Kysely-lomakkeen täyttämiseen menee aikaa noin 45 minuuttia.

Kysely koostuu kahdesta osiosta:

- 1) Taustatiedot
- 2) Sitoutuminen

Vastaa rehellisesti ja huolellisesti jokaiseen kysymykseen.

Vastauksesi ovat ensiarvoisen tärkeitä tutkimuksen onnistumiselle.

Yliluutnantti

Markus Tuohimäki

Sotatieteiden maisterikurssi 9

1. OSIO: TAUSTATIEDOT

1 Sukupuoli

- a. Nainen
- b. Mies

2 Ikä

- a. 18
- b. 19
- c. 20
- d. 21
- e. 22
- f. 23
- g. 24 tai vanhempi

3 Sotilasarvo

- a. miehistö (jääkäri, pioneeri, tykkimies vast.)
- b. korpraali
- c. alikersantti
- d. kersantti
- e. upseerikokelas

4 Palvelusaika

- a. 165 vrk
- b. 255 vrk
- c. 347 vrk

5 Aselaji jossa palvelet

- a. Jalkaväki
- b. Pioneeri
- c. Kenttätykistö
- d. Ilmatorjunta
- e. Viesti
- f. Huolto

6 Asuinpaikka

- a. Helsinki tai pääkaupunkiseutu
- b. Etelä-Suomi
- c. Länsi-Suomi
- d. Itä-Suomi
- e. Pohjois-Suomi
- f. Ahvenanmaa

Kysely jatkuu seuraavalla sivulla.

7 Kotini sijaitsee

- a. Kaupungin keskustassa
- b. Esikaupunkialueella tai kaupunkilähiössä
- c. Kuntakeskuksessa tai muussa taajamassa
- d. Maaseudun haja-asutusalueella
- e. Ahvenanmaa

8 Minkäläinen on kotipaikkakuntasi, jossa olet viettänyt pääosan elämästäsi

- a. kaupunki, jossa yli 50 000 asukasta
- b. kaupunki, 20 000 - 50 000 asukasta
- c. kaupunki, alle 20 000 asukasta
- d. taajama maaseudulla
- e. maaseutu, pieni kylä

9 Koulutustausta

- a. Peruskoulu
- b. Ylioppilas
- c. Oppisopimuskoulutus
- d. Ammattikorkeakoulu/ ammatillinen tutkinto
- e. Ammattikorkeakoulututkinto
- f. Korkeakoulu/ yliopistotutkinto
- g. Muu koulutus
- h. Ei mitään koulutusta (peruskoulu jäänyt kesken)

10 Perhesuhteet

- a. Naimisissa / avoliitossa, lapsia
- b. Naimisissa / avoliitossa, ei lapsia
- c. Seurustelen
- d. Naimaton, lapsia
- e. Naimaton, ei lapsia
- f. Eronnut, lapsia
- g. Eronnut, ei lapsia

11 Minkäläinen koti sinulla on pääosan elämästäsi ollut

- a. isä, äiti ja minä itse
- b. isä, äiti ja sisaruksia
- c. yksinhuoltaja (äiti tai isä) ja sisarukset
- d. uusperhe
- e. sijaisperhe

12 Arvioi, millainen on mielestäsi perheesi taloudellinen tausta

- a. varakas
- b. hyvätuloinen
- c. keskituloinen
- d. melko vähävarainen
- e. vähävarainen

Kysely jatkuu seuraavalla sivulla.

2. OSIO: SITOUTUMINEN

Lue seuraavat väittämät ja valitse kunkin väittämän kohdalla sinuun itseesi parhaiten sopiva vaihtoehto **(a, b, c, d, e tai f)**. Huomaa, että ääripäät (a ja f) on kirjoitettu auki, ja muut vaihtoehdot (b - e) asettuvat näiden väliin.

Vastausvaihtoehdot:

- a. Ei lainkaan samaa mieltä
- b.
- c.
- d.
- e.
- f. Erittäin paljon samaa mieltä

13	Minusta tuntuisi hyvältä, jos saisin osallistua sodanajan tehtäviin tarvittaessa.
14	Tunnen olevani sitoutunut sodanajan tehtäviin.
15	Olen aidosti halukas tekemään osuuteni osallistumalla sodanajan tehtäviin.
16	Ainoa syyni osallistua sodanajan tehtäviin olisi se, että minulla ei ole muitakaan vaihtoehtoja.
17	Osallistuisin sodanajan tehtäviin vain välttääkseni rangaistuksen.
18	Mielestäni on velvollisuuteni osallistua sodanajan tehtäviin.
19	Olisi väärin kieltäytyä osallistumasta sodanajan tehtäviin, vaikka hyötyisinkin siitä.
20	Tuntisin syyllisyyttä, jos kieltäytyisin osallistumasta sodanajan tehtäviin.
21	Jos Suomeen hyökätään sotilaallisesti, olisin itse valmis osallistumaan sotilaalliseen maanpuolustukseen.
22	Jos Suomeen hyökätään sotilaallisesti, suomalaisten olisi puolustauduttava sotilaallisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta.
23	Koen olevani suomalaisen yhteiskunnan jäsen.
24	Minulla on hyviä ystäviä.
25	Perheeni on minulle tärkeä.
26	Luotan omaan kykyyni toimia tehokkaasti tehtävissäni.
27	Luotan yksikköni kykyyn toimia tehokkaasti omassa tehtävässäni.
28	Luotan käytössämme olevien aseiden toimintaan ja tehokkuuteen.
29	Luotan siihen, että Suomen puolustusvoimat on riittävän tehokas ja toimintakykyinen puolustautumaan hyökkääjää vastaan.
30	Olen tyytyväinen aikaani varusmiespalveluksessa.
31	Pidän varusmiespalvelustani onnistuneena.
32	Opin palvelukseni aikana hyödyllisiä taitoja
33	Olen iloinen, että päätin suorittaa varusmiespalveluksen.
34	Sodassa ja sotilaallisessa kriisissä kieltäytyisin osallistumasta taistelutehtäviin.
35	Olen harkinnut eroavani reservistä.
36	Suomi voi nykypäivänäkin joutua sotaan tai sotilaalliseen kriisiin.
37	Suomen on tärkeää varautua sodan varalta tulevaisuudessakin.

Kysely jatkuu seuraavalla sivulla.

38	Suomella pitää olla kyky puolustaa itseään sotilaallisesti.
39	Oman joukkoni sodanajan tehtävä on tärkeä.
40	Koen oman tehtäväni tärkeäksi.
41	Ymmärrän miten omat tehtäväni liittyvät lähimmän ryhmän tehtäviin.
42	Koen oman sodanajan tehtäväni vaaralliseksi.
43	Sodanajan tehtävässäni olisi riski, että menettäisin henkeni.
44	Saan yhteiskunnalta tarvittaessa apua ongelmiini.
45	Suomi on mielestäni hyvinvointivaltio.
46	Suomalainen yhteiskunta pitää jäsenistään huolta.
47	Suomalainen yhteiskunta ansaitsee uskollisuuteni.
48	Koen Suomen sotilaallisen puolustamisen arvoisena.
49	Katson oikeaksi, että Suomessa kansalaiset ovat velvollisia puolustamaan maataan aseellisesti.

Tarkasta, että vastasit jokaiseen kysymykseen, ja että viimeinen vastauksesi on kohdassa 49.

Palauta vastauslomake ja kyselylomake tilaisuuden johtajalle.

Kiitos vastauksistasi!